

НАЦІОНАЛЬНЕ
АГЕНТСТВО УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА
ЩОДО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ 12-ї ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Херсон – 2021

Херсонська обласна державна адміністрація
Херсонська обласна рада
Херсонська міська рада
Міжрегіональне управління Нацдержслужби
в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях,
Автономній Республіці Крим та м. Севастополі
Херсонське регіональне відділення Асоціації міст України
Херсонський національний технічний університет

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ 12-ї ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Херсон – 2021

УДК 352

Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи: збірник матеріалів 12-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції / за наук. ред. проф. Ю. М. Бардачова, І. П. Лопушинського, Р. М. Плюща. – Херсон: ХНТУ, 2021. – 226 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Херсонського національного технічного університету
(протокол № 4 від 21 грудня 2021 року)

Збірник сформовано з матеріалів 12-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції «Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи», що відбулася в заочному форматі 07 грудня 2021 року на базі Херсонського національного технічного університету.

На конференції проаналізовано сучасний стан у сфері державної політики щодо місцевого самоврядування, функціонування органів місцевого самоврядування, особливості сучасних механізмів реформування представницьких органів влади, формування управлінських якостей менеджера в місцевому самоврядуванні та підготовки посадових осіб органів місцевого самоврядування і депутатів місцевих рад.

Видання розраховано на наукових працівників, викладачів, докторантів, аспірантів і слухачів магістратур публічного управління та адміністрування закладів вищої освіти, працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також політологів, політичних діячів і партійних активістів.

© Колектив авторів, 2021

© Херсонський національний технічний університет, 2021

СКЛАД ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ

Бардачов Юрій Миколайович – ректор Херсонського національного технічного університету, доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, *голова оргкомітету*.

Лопушинський Іван Петрович – завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України, Почесний громадянин Херсонської міської територіальної громади, *заступник голови оргкомітету*.

Плющ Руслан Миколайович – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, доцент, *секретар оргкомітету*.

Білорусов Сергій Георгійович – директор Херсонського регіонального центру підвищення кваліфікації, кандидат технічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України.

Губа Марина Ігорівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат економічних наук, доцент.

Данілова Лариса Володимирівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат педагогічних наук.

Демченко Володимир Миколайович – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат філологічних наук, доцент.

Дурман Микола Олександрович – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України.

Дурман Олена Леонідівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління, доцент.

Ковальська Наталія Михайлівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат педагогічних наук, доцент.

Лугова Галина Леонідівна – секретар Херсонської міської ради VIII скликання, магістр державного управління за спеціальністю «Місьцеве самоврядування», член ради роботодавців спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Малахова Тетяна В'ячеславівна – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, доцент.

Науменко Едуард Анатолійович – заступник голови Херсонської обласної державної адміністрації, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Оленковська Лариса Павлівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління, доцент, виконавчий директор Херсонського регіонального відділення Асоціації міст України.

Половцев Олег Валентинович – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, професор.

Проніна Оксана Володимирівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління, доцент.

Савіна Галина Григорівна – проректор Херсонського національного технічного університету з наукової роботи, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України.

Самойленко Олександр Степанович – голова Херсонської обласної ради, кандидат юридичних наук, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне

управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Семенченко Федір Григорович – в. о. завідувача кафедри загальноосвітніх гуманітарних та природничих дисциплін Херсонського національного технічного університету, доктор політичних наук, професор.

Софієнко Альона Володимирівна – декан факультету міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу Херсонського національного технічного університету, кандидат економічних наук, доцент.

Тохтарова Ільміра Меметівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління, доцент.

Філіппова Вікторія Дмитрівна – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, професор.

Янас Оксана Миколаївна – заступник начальника Міжрегіонального управління Національного агентства України з питань державної служби в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях, Автономній Республіці Крим і м. Севастополі.

З М І С Т

ДОПОВІДІ ТА ПОВІДОМЛЕННЯ.....	13
БАРДАЧОВ Ю. М. ПОСИЛЕННЯ КАДРОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАПОРУКА ПРОВЕДЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РЕФОРМ	13
АЛБОВ Н. Є. ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЧНИХ ВИКЛИКІВ ЩОДО БЕЗПЕКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНОГО ПЕРСОНАЛУ	17
АРТЕМ'ЄВ О. С., ЛОПУШИНСЬКИЙ І. П. ДО ПИТАННЯ ПРО ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК ПОРТІВ.....	22
БОНДАРЕВА Л. В., ГІНЗБУРГ А. В. НАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА «ЗДОРОВА УКРАЇНА»: ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ НА ХЕРСОНІЦІНІ	24
БУДЗИН В. Р. СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ЧИННИКИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ПЕРІОД ЕПІДЕМІОЛОГІЧНИХ ЗАГРОЗ	29
ВАСИЛИШИН Н. О. ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ.....	33
ГОЛОВА А. В., ГУБА М. І. ПРОЗОРИСТЬ І ВІДКРИТІСТЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	36
ГРИЦАК Л. Б., САМОЙЛЕНКО О. С. ВНЕСОК ПРОГРАМ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ В СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	42

ГУЧКО М. М. ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПАНІЯМИ СТРАТЕГІЧНИХ ПІДХОДІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ В УКРАЇНІ	48
ДАНІЛОВА Л. В. УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ	51
ДЕМЧЕНКО В. М. МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ ЯК ПРОВІДНИК УКРАЇНСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ	54
ДУРМАН М. О., МИКИТЮК Д. М. ІНСТРУМЕНТИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ	57
ДУРМАН О. Л., ЛІНЕЦЬКА Я. М. ІНСТРУМЕНТИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У СФЕРІ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ	62
ЄВЧЕНКО О. В. ЗАСТОСУВАННЯ ҐЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРА В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ	66
КОВАЛЬСЬКА Н.М., ВОДКА О. О. ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	69
КОВАЛЬСЬКА Н.М., ДЕМИДЕНКО А.О. МІЖНАРОДНИЙ ОБМІН ПОДАТКОВОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	71
КОВНІР О. І. ПРОГРАМА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ «ВЕЛИКЕ БУДІВНИЦТВО» ЩОДО МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	74
ЛОГАЧОВ Д. О., ФІЛІПОВА В. Д. ДО ПИТАННЯ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ДЕМОКРАТІЇ НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ	77
ЛОПУШИНСЬКИЙ І. П. РОЗМЕЖУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК НАГАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ ЧАСУ	79
ЛОПУШИНСЬКИЙ І. П., НАУМЕНКО Е. А. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ БУДІВНИЦТВА Й РЕКОНСТРУКЦІЇ ДОРІГ	

ОБЛАСНОГО ТА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ В МЕЖАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ «ВЕЛИКЕ БУДІВНИЦТВО» (НА ПРИКЛАДІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	83
ЛОПУШИНСЬКИЙ І. П., ЧУШАК А. В. МІСЬКІ АГЛОМЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ ЯК ДИНАМІЧНА СИСТЕМА ДОВГОСТРОКОВОЇ ДОВІРИ МІЖ ГРОМАДАМИ	88
ЛУГОВА Г. Л. СТАТУТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В СУЧАСНІЙ ПРАКТИЦІ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	90
МАЛИНОВСЬКИЙ В. Я. ЗАВЕРШАЛЬНІ АКЦЕНТИ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	94
МАЛЬЦЕВ У. В., ФІЛІПОВА В. Д. КАТЕГОРИЗАЦІЯ РЕСУРСІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	97
МАМОНОВА В. В., СОЛОПИХІНА Д. А. БРЕНДИНГ РЕГІОНУ ЯК ФУНКЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	99
МИХАЙЛОВ Д. С. РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В МЕЖАХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО Й ІНФОРМАЦІЙНОГО ВИМІРІВ	102
МОЛОДЦОВ О. В. УРАХУВАННЯ ПСИХОФУНКЦІОНАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ СЛУЖБОВЦІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	105
НЕКРЯЧ А. І., КИР'ЯН О. ДОВІРА ДО МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ – ВАЖЛИВЕ ПІДґРУНТЯ РОЗБУДОВИ СПРОМОЖНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	107
ОЛЬШАНСЬКИЙ О. В. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ: ВПЛИВ НА ДОХІДНУ ЧАСТИНУ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ.....	114

ПАВЛОВА К. Р. АДАПТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК ВИКЛИК В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ.....	117
ПАРУБЧАК Г. Б. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СУСПІЛЬНО-ВЛАДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В СУЧАСНИХ УМОВАХ ПАНДЕМІЧНИХ ВПЛИВІВ COVID-19.....	120
ПАШКО Л. А. ПУБЛІЧНА ЦІННІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	124
ПЛЮЩ Р. М. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДЕРЖАВИ ДО РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ.....	127
ПОЛОВЦЕВ О. В., БИГАР Є. А. ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ПАРАДОКСИ СИСТЕМНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: РЕАЛЬНА СУЧАСНІСТЬ.....	131
ПОЛОСЬМАК К. О. ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ ЯК ПЕРВИННІ СУБ'ЄКТИ ЕКОНОМІЧНОГО МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ	137
ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО А. Л., ТРУСОВА В. В. ШЛЯХИ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	140
ПРОНІНА О. В. ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	143
РИБЧИЧ І. Є. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В ПЕРІОД ПАНДЕМІЧНИХ ВИКЛИКІВ COVID-19	146
РОМАНОВСЬКИЙ О. О. ДО АНТРОПОЛОГІЇ ПІЗНАННЯ	151

РОМАНОВСЬКИЙ О. О ДО ПОШУКІВ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ...	155
СЕРДЮКОВА О. Є. ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ НА ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ.....	158
СИСОЄНКО І. А., КАРЛЮКА Д. О., ГАРБАР М. Ф. АНАЛІЗ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ	161
СИСОЄНКО І. А., КАРЛЮКА Д. О., СЕМИБРАТНЯ В. В. МОНІТОРИНГ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БОРОЗЕНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	163
СІДЕЛЬНИКОВА Л. П. МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ЯК ФІНАНСОВА БАЗА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.	166
СЕМЕНЧЕНКО М. Ф. КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	169
СЕМЕНЧЕНКО Ф. Г. РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ У ПОЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	174
СІКОРСЬКИЙ М. М., ФІЛІПОВА В. Д. ФІНАНСОВІ МОДЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МУНІЦИПАЛЬНОГО БАНКУ	178
СОЛОВЕЙ Д. А. МОНІТОРИНГ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ЧИННИХ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗАГРОЗ І КАРАНТИННИХ ВПЛИВІВ	181
СТЕЛЬМАШЕНКО Ю. О., ФІЛІПОВА В. Д. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНЯХ ..	185
СТЕЛЬМАЩУК А. В. НЕПЕРЕРВНА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ПОСАДОВИХ ОСІБ, ВІДПОВІДАЛЬНИХ ЗА ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ.	188
СУСОРОВ В. Д. ДІЯЛЬНІСТЬ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ЗАКЛАДІВ ХЕРСОНЩИНИ У 1920 – 1921 РОКАХ.....	191

ТОЦЬКА Н. Л. ПЕРЕКЛАД ЯК ФОРМА СИТУАЦІЇ	195
ТРЕСКОВ А. В. ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК СКЛАДОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ	199
ХМЕЛЬНИЦЬКА М. В., КРЕТОВА Н. С. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОБЛАСНИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ	202
ШЕЛЕГОН Е. В., ДЕМЧЕНКО В. М. УРАХУВАННЯ ДАНИХ ПЕРЕПISУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В РЕГІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ..	206
ШТЕБА Р. Ю. ТЕРИТОРІАЛЬНА ОБОРОНА ЯК ВАЖЛИВА СКЛADOVA ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ.....	209
ТОКАР М. Ю. ПУБЛІЧНА ВЛАДА І СУСПІЛЬСТВО: ОПТИМІЗАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ	211
РЕКОМЕНДАЦІЇ КОНФЕРЕНЦІЇ	215
ПЕРЕЛІК АВТОРІВ	219

ДОПОВІДІ ТА ПОВІДОМЛЕННЯ

Бардачов Ю. М.

ПОСИЛЕННЯ КАДРОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАПОРУКА ПРОВЕДЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РЕФОРМ

Як відомо, питання належного врядування є одним із основних чинників створення конкурентоспроможної держави, розвитку її економіки та передумовою європейської інтеграції. На сучасному етапі розвитку України вирішення питання якісного кадрового забезпечення суспільно-політичних та соціально-економічних сфер життєдіяльності України є одним із пріоритетних завдань.

Кадрове забезпечення – це основа ефективної діяльності органів публічної влади. Зміни, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, вимагають від держави принципово нового відношення до питань кадрової політики органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Питання професіоналізму й компетенції органів публічної влади посідає ключове місце серед питань ефективної кадрової політики [1].

Питання реформування та модернізації країни є на сьогодні одним із стратегічних пріоритетів української влади. Сучасний розвиток України як заможної, міцної європейської держави неможливий без проведення реальних реформ, зокрема й адміністративних. Однією із важливих складових розвитку держави є кадрове забезпечення реформ, активізація і професіоналізм державних службовців, нарощування та конструктивне використання кадрового потенціалу [2].

Професійність, результативність та ефективність діяльності системи органів виконавчої влади значною мірою залежать від професійних

якостей осіб, які обіймають посади в системі органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Управління персоналом в органах державної влади – це управлінський вплив органів державної влади, їх керівників, працівників служб управління персоналом, спрямований на добір і відбір персоналу, його оцінювання, професійний розвиток, мотивацію і стимулювання на виконання завдань, що стоять перед органом [5].

Кадрова політика державного органу – це сукупність принципів, методів, форм організаційного механізму з формування, відтворення, розвитку та використання персоналу, створення оптимальних умов праці, її мотивації та стимулювання, кваліфікованого й високопродуктивного згуртованого колективу, здатного своєчасно реагувати на вимоги зовнішнього середовища, що постійно змінюється, з урахуванням стратегії розвитку державного органу. Кадрова політика визначає генеральну лінію і принципові настанови в роботі з персоналом на довготривалу перспективу [5].

Дослідження теоретичних основ сучасної державної кадрової політики України дали нам змогу встановити, що державна кадрова політика є найважливішим чинником збереження та зміцнення цілісності держави, соціально-політичної стабільності суспільства, стратегічною складовою регуляції життєдіяльності громадян. Важливою складовою державної кадрової політики є створення збалансованої системи управління людським капіталом, що має забезпечити оптимальне використання трудових ресурсів країни.

Із цією метою здійснюється широкомасштабна адміністративна реформа в Україні, невід'ємною складовою якої є кадрова політика в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Проведення реформи публічної служби на всіх рівнях, насамперед на місцевому, сприятиме створенню в Україні професійної, політично

нейтральної та ефективної служби в органах державної влади й органах місцевого самоврядування, упровадженню системних змін та модернізації моделі державного управління загалом [2].

Кадрове забезпечення – важливий аспект діяльності органів публічної влади, і від організації цього процесу залежить виконання місії будь-якого органу влади – задоволення потреб населення території для поліпшення якості життя громадян. Підсумком ефективного кадрового забезпечення є якісне надання (виробництво) публічної послуги, що, безумовно, може активно вплинути на поліпшення добробуту населення території. Для цього потрібно забезпечувати високопрофесійними кадрами органи публічної влади, що може відбуватися в чотири етапи: 1) підготовка професійних управлінських кадрів в спеціалізованих ЗВО; 2) добір персоналу через законодавчо закріплені процедури; 3) діяльність державних службовців із надання публічних послуг через оцінювання кадрового потенціалу; 4) оцінювання ефективності кадрового забезпечення органів публічної влади [1].

Між тим, відсутність системних підходів у державній кадровій політиці викликала появу негативних тенденцій, які потребують урегулювання, а саме:

- недосконалість законодавчої бази, що не забезпечує раціональне використання кадрового потенціалу;
- невідповідність кадрової політики вимогам трансформаційних процесів у державі;
- відсутність збалансованого управління професійною орієнтацією молоді, об'єктивних принципів професійного відбору і навчання, а також низькі темпи впровадження сучасних технологій професійного розвитку;
- нерозвиненість кадрових інституцій і підходів у кадровому менеджменті на всіх рівнях;

- відсутність інституційної пам'яті в кадровій сфері, оптимального поєднання здорового прагматизму, амбітності, креативного мислення молодого покоління та досвіду старшого покоління, зокрема у сфері державного управління;
- недостатнє застосування наукових підходів, результатів наукових досліджень при формуванні та реалізації державної кадрової політики [4, с. 3-4].

Стабільна та якісна робота органів державної влади й органів місцевого самоврядування стає можливою завдяки підвищенню кваліфікаційно-професійного рівня кадрового складу за допомогою навчання, підвищення кваліфікації, перепідготовки, саморозвитку тощо. Для результативної роботи персоналу важливою є наявність ґрунтовних професійних знань, умінь і навичок, високого рівня освіти, моральних принципів поведінки.

Із метою реалізації поставлених завдань у Верховній Раді України 12 серпня 2021 року за № 5846 було зареєстровано проєкт Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення кадрової спроможності органів виконавчої влади» [3], що, як нам видається, сприятиме посиленню кадрової спроможності органів влади на сучасному етапі українського державотворення.

Отже, підсумовуючи все, що було зазначено вище про сучасну кадрову політику в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, можна зробити висновок про те, що умови сучасного розвиненого суспільства, а також процес становлення та розвитку правової держави висувають свої вимоги до організації діяльності державних органів влади загалом та органів місцевого самоврядування зокрема. На сьогодні ефективне формування кадрової політики є пріоритетним напрямком будь-якої діяльності. Водночас, сучасна кадрова політика є недосконалою та потребує значних змін. Це безумовно пояснюється тим,

що в Україні служба в державних органах, зокрема і в органах місцевого самоврядування, не має відповідного досвіду та якісного підґрунтя, насамперед законодавчого. Існує нагальна потреба в ухваленні нової Стратегії державної кадрової політики, оскільки попередня, на 2012 – 2020 роки, вже втратила свою чинність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вольська О. М. Кадрове забезпечення органів влади: проблеми та шляхи вирішення. *Таврійський науковий вісник. Серія «Економіка»*, 2020. № 2. С. 186-193. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/65>
2. Жовнірчик Я.Ф. Сучасна кадрова політика в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. *Інвестиції: практика та досвід*, 2017. № 12. С. 102-107. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2017/21.pdf
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення кадрової спроможності органів виконавчої влади: проєкт Закону України від 12 серпня 2021 року, реєстраційний № 5846. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=72627
4. Стратегія державної кадрової політики України: цілі та шляхи реалізації: навч.-метод. матеріали / М. М. Білинська, В. М. Сороко, В. О. Чмига. К. : НАДУ, 2013. 52 с.
5. Управління персоналом в органах публічної влади: навч. посіб. / С.М. Серьогін, Є. І. Бородін, К. В. Комарова, Н. А. Липовська, Т.М. Тарасенко. Дніпро. : ДРІДУ НАДУ, 2019. 200 с.

Албов Н. Є.

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЧНИХ ВИКЛИКІВ ЩОДО БЕЗПЕКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНОГО ПЕРСОНАЛУ

Стрімке поширення COVID-19 вимагає нагальної потреби зміцнення безпеки медичних кадрів як невід'ємної складової будь-якої стійкої системи охорони здоров'я, оскільки медпрацівники є фундаментом системи охорони здоров'я. Мільйони представників цієї професії через її характер щодня ризикують здоров'ям, роблячи свою роботу. А хто ж

захистити самих медпрацівників, які перебувають в епіцентрі боротьби з пандемією COVID-19? Щоб забезпечити їм потрібний захист у майбутній довгій битві за порятунок життів, першочергова увага має надаватися повазі до їхніх трудових прав і створенню для них гідних умов праці.

Саме тому питанням першочергової важливості є забезпечення безпеки та здоров'я медпрацівників. Працівники лікувальних закладів особливо схильні до ризику інфікування COVID-19, і це посилює ризик контактного передання інфекції від хворого медичному персоналу – наприклад працівникам пральні, прибиральникам і тим, хто зайнятий утилізацією клінічних відходів. Захист працівників охорони здоров'я переважно пов'язаний із попередженням зараження та поширення COVID-19. Ключове значення надається прозорості та своєчасності поширення інформації про шляхи передання інфекції.

Особливі заходи боротьби з інфекцією, такі як візуальні попередження, дихальна гігієна та дотримання правил поведінки при кашлі, носіння маски, ізоляція осіб із симптомами респіраторної інфекції та заходи захисту від повітряно-краплинних інфекцій можуть допомогти запобігти респіраторному зараженню медичних працівників та пацієнтів. В одних установах медпрацівники отримували догани за те, що носіння захисних масок викликало занепокоєння в пацієнтів, а в інших – їм загрожували звільненням за те, що вони відкрито скаржилися на нестачу засобів індивідуального захисту та умови праці під час пандемії. Широке поширення інфекції серед медпрацівників призводить до появи нових обмежувальних чинників у системі охорони здоров'я та збільшує навантаження на колег, які замінюють тих, хто йде на карантин.

Слід також наголосити на потребі неухильного дотримання правил безпеки та гігієни праці як невід'ємної складової загальної системи адміністрування охорони здоров'я. Велике значення також надається своєчасному поданню інформації та відкритому діалогу між працівниками

та роботодавцями системи охорони здоров'я. Працівники та роботодавці системи охорони здоров'я мусять повідомляти останню інформацію про клінічні протоколи, керівництва, заходи та рішення, що забезпечують їх ефективне виконання, а також про ситуації, які наражають медпрацівників на небезпеку.

На медичних працівників та їхнє психічне здоров'я впливає і загальна атмосфера занепокоєння серед усього населення, причому тривожний стан частіше відзначається у медсестер, ніж у лікарів. Адміністрація та працівники лікарень, що функціонують з високим навантаженням, потребують психологічної підтримки, щоб справлятися з надмірною тривалістю змін, високою інтенсивністю роботи та безпрецедентними показниками смертності [3]. У багатьох країнах, де закрилися школи та зупинилося громадське життя, працівники охорони здоров'я, переважно жінки, виконують свій професійний обов'язок в умовах, коли до них ставляться підвищені вимоги, і коли їм доводиться організовувати ще й сімейне життя та піклуватися про домочадців, особливо дітей, хворих чи інвалідів.

Крім того, медичні працівники в районах, де реєструються множинні випадки зараження COVID-19, постають перед важким вибором між пріоритетами громадської охорони здоров'я й побажаннями пацієнтів та їхніх сімей щодо лікування. Наслідком ухвалення важких рішень може стати почуття тривоги аж до стресу та посттравматичних розладів. Невід'ємною складовою заходів реагування на COVID-19 має стати надання підтримки бригадам медиків, а також їхнім сім'ям та друзям, надання медпрацівникам інформації та рекомендацій про те, як справлятися зі стресом, та організація консультацій для тих, хто страждає від посттравматичного стресу. В умовах спалаху COVID-19 багатьом медичним працівникам доводиться працювати, довгий час залишаючись на роботі без відпочинку.

У багатьох країнах у зв'язку зі зростанням кількості госпіталізації стала широко практикуватися понаднормова робота. У деяких країнах медпрацівників обмежили право на відпустку, щоб забезпечити постійну присутність достатньої кількості медиків під час пандемії COVID-19. Справедливий режим робочого часу допомагає віднаходити баланс між добробутом медичних працівників та потребами медичної служби. Однак у надзвичайних ситуаціях працівники охорони здоров'я змушені працювати в нештатних і часом нетипових умовах.

Слід передбачити, що тимчасові винятки з положень, які стосуються нормальної тривалості робочого часу, мають бути дозволені лише в разі крайньої потреби. Крім того, також є потреба передбачити, що надурочна робота має виконуватися на добровільній основі, за винятком випадків, коли можуть бути порушені інтереси хворого або немає достатньої кількості тих, хто бажає її виконати. Щоб забезпечити наявність достатньої кількості медичних працівників під час спалаху COVID-19, окремі країни вдаються до допомоги волонтерів.

Стратегія місцевого реагування методами профілактики та інфекційного контролю все частіше використовується в країнах із метою посилення протидії COVID-19. Хоча ці заходи обіцяють забезпечити необхідну медичну допомогу, вони вимагають ретельного підходу до реалізації на практиці, щоб медпрацівникам забезпечувався такий рівень захисту, як і іншим працівникам. Поряд із забезпеченням безпеки та гігієни праці слід створювати інші умови зайнятості, включаючи соціальний захист, оплату праці, періоди відпочинку та графіки робочого часу [1]. Уряди мають консультуватися із соціальними партнерами з питань моніторингу та регулювання праці тимчасового персоналу під час кризи. Уряди також мають забезпечити належний нагляд та організацію праці медиків і новачків, щоб усі вони проходили підготовку та мали актуальні навички, потрібні для роботи в умовах пандемії.

Існує потреба наголосити на значенні соціального діалогу та життєво важливу роль організацій роботодавців і працівників в антикризовому реагуванні [2]. Спільна участь є найважливішим засобом, що дозволяє працівникам, роботодавцям та іншим учасникам системи охорони здоров'я відігравати активну роль у реагуванні на спалах COVID-19, мати свободу висловлювати своє занепокоєння з питань безпеки та гігієни праці або право відмовитися від роботи, якщо, на думку медиків, може бути загроза їм самим або іншим особам, а також їх право на організацію та вільну участь у діалозі.

У всьому світі багато профспілок беруть активну участь у заходах реагування на COVID-19, надаючи своїм членам рекомендації та регулярно оновлюючи інформацію, беручи участь у діалозі з організаціями роботодавців та урядами й мобілізуючи членів на надання активної допомоги під час спалаху. Соціальний діалог важливий не тільки для забезпечення готовності до надзвичайних ситуацій, а й для підвищення ефективності реагування та координації дій у надзвичайних ситуаціях. Він потрібний для своєчасного обміну інформацією та вирішення таких питань, як безпека й гігієна праці, збільшення робочого навантаження та посилення відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вовк С.М. Системні трансформації охорони здоров'я: монографія. Кривий Ріг: ДДУУ: Вид. Р.А. Козлов, 2017. 315 с.
2. Гойда Н.Г., Курділь Н.В., Вороненко В.В. Нормативно-правове забезпечення державно-приватного партнерства в охороні здоров'я України. *Запорізький медичний журнал*. 2013. № 5 (80). С. 104-108.
3. Здоровье-2020: основы европейской политики и стратегия для XXI века. Всемирная организация здравоохранения. *Европейское региональное бюро*. URL: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0017/215432/ (дата звернення: 15.11.2021).

Артем'єв О. С., Лопушинський І. П.

ДО ПИТАННЯ ПРО ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК ПОРТІВ

Уряди всього світу ухвалюють програми інклюзивного зростання. Прагнення узгодити амбіції економічного зростання з ширшими соціальними вигодами все частіше використовується корпораціями, щоб обмежити негативні зовнішні ефекти й посилити позитивні зовнішні ефекти своєї діяльності. Таким чином, корпоративні стратегії на мікрорівні та національні амбіції на макрорівні зустрічаються на мезорівні мереж і кластерів. Це вимагає від соціальних сфер співробітництва пошуку альтернативних комбінацій управління. У цьому дискурсі нещодавно стала надаватися увага розвитку портів. Так, у березні 2018 року порти всього світу підписали декларацію Всесвітньої програми сталого розвитку портів, що спрямована на сприяння досягненню цілей сталого розвитку, тоді як низка національних портових (генеральних) планів почала включати соціальні стандарти поряд з екологічними стандартами. Чинні дослідження щодо партнерства та залучення зацікавлених сторін у розвиток портів множаться, проте насамперед їх спрямовано на екологічні, а не на соціальні (інклюзивні) питання.

У дослідженнях портів їх ефективність має вирішальне значення для сприяння торгівлі та спеціалізації економічної діяльності для регіонального економічного розвитку. Планування, розвиток, політика, регулювання, конкуренція та конкурентоспроможність портів на сьогодні є достатньо вивченими [1]. Ученими було досліджено зміни в екологічній системі портів та міст-портів, зокрема зростання стурбованості громадськості проблемами навколишнього середовища й посилення тиску з боку громадян із метою поліпшення екологічної структури [2]. Отже, відносний успіх розвитку портів залежить від правильного розуміння процесів конверсії, у яких минулі та справжні амбіції мають бути інтегровані та реалізовані – процес, що потребує узгодження протилежних

цілей і завдань між спільнотами та місцевостями [3]. При цьому слід зазначити, що управління зацікавленими сторонами в розвитку портів визнається все більш важливим, особливо в тому разі, коли розвиток портів має сприяти інклюзивному та сталому розвитку.

Основна проблема в поєднанні теорії інклюзивного зростання з управлінням зацікавленими сторонами в розвитку порту пов'язана з визначеннями, що частково збігаються, а частково доповнюють одне одного. У розвитку портів дослідники схильні посилалися на екологічно безпечну політику чи «зелені» стратегії [4], тоді як дискурс інклюзивності віддає перевагу стійкості та стійкості щодо узгодження цілей сталого розвитку із пріоритетом скорочення бідності [5].

Щодо досліджень з оцінювання впливу, усе ще існує прогалина в інтерпретації того, який внесок сьогодні корпоративна соціальна відповідальність, ураховуючи інтереси суспільства, покладаючи відповідальність за вплив своєї діяльності, насправді робить як додану вартість у порти та портові регіони загалом. Тут важливим стає поєднання легітимності місцевих джерел інформації та громадської думки для розширення порту, де: (1) позитивні ефекти компенсують негативні ефекти; (2) додається цінність за рахунок екологічних показників; (3) створюється цінність з допомогою корпоративної відповідальності; (4) оцінюються соціально-економічні наслідки там, де існують стратегії зеленого порту.

При цьому в межах дискурсу про інклюзивність розвитку портів існує набагато сильніший консенсус щодо відмінностей між результатами, які належать до негайних ефектів. Результати належать до прямих впливів на цільові спільноти, а впливи є довгостроковими й чистими ефектами. Визначення різних порядків впливу дозволяє розробити всеосяжну стратегію, що враховує додатково ще кілька рівнів впливу.

Крім того, дискурс інклюзивності розвитку портів чіткіше описує процес управління зацікавленими сторонами, уключаючи наміри, мотивацію, ресурси, передання знань і технологій, а також мету комунікації. Уключення зацікавлених сторін означає, що спілкування здійснюється з побудови стійкого майбутнього розвитку портів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. De Langen, P., and E. Haezendonck. 2012. "Ports as Clusters of Economic Activity." In: *The Blackwell Companion to Maritime Economics*, edited by W. K. Talley, 638-655. Oxford: Wiley-Blackwell.
2. Pallis, A. A., T. K. Vitsounis, and P. W. De Langen. 2010. "Port Economics, Policy and Management: Review of an Emerging Research Field." *Transport Reviews*. 30 (1): 115-161. doi:10.1080/01441640902843208.
3. Hoyle, B. 2000. "Global and Local Change on The Port-city Waterfront." *Geographical Review* 90 (3): 395-417.
4. Lam, J. S., and E. Van de Voorde. 2012. "Green Port Strategy for Sustainable Growth and Development." In: *Proceedings of the Transport Logistics for Sustainable Growth at a New Level*, edited by T. Yip, X. Fu, and A. Ng, 417-427. Hong Kong: Hong Kong Polytechnic University.
5. Van Tulder, R., F. Fortanier, and A. Da Rosa. 2011. "Working Paper 004: Linking Inclusive Business Models and Inclusive Growth; Cross-Sector Partnerships in Poverty Alleviation Strategies of Multinational Enterprises." Partnerships Resource Centre: Working Paper Series, Partnerships Resource Centre, Rotterdam.

Бондарева Л. В., Гінзбург А. В.

**НАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА «ЗДОРОВА УКРАЇНА»:
ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ НА ХЕРСОНЩИНІ**

Як відомо, проєкт Президента України «Велике будівництво» – масштабна розбудова якісної інфраструктури України. Це, зокрема, обласні лікарні, центри екстреної медичної допомоги, приймальні відділення комунальних лікарень, амбулаторії.

Основне завдання проєкту щодо медицини 2021 року – будівництво чи реконструкція 28 медичних закладів, понад 140 приймальних відділень і 340 медичних амбулаторій у сільській місцевості [1].

2022 року за програмою Президента України «Велике будівництво» стартує програма оновлення обласних лікарень. Із державного бюджету планується витратити орієнтовно 20 млрд гривень на реконструкцію обласних лікарень для дітей і дорослих. Про це на форумі «Україна 30. Децентралізація» заявив заступник керівника Офісу Президента Кирило Тимошенко [3]: «Цього року в 36 лікарнях відбуваються різні реконструкції, ми це вже робимо. Але далі найголовніше – новий проєкт обласних лікарень, що зараз проходить проєктно-кошторисну документацію і почнеться наступного року. Наше конкретне завдання: реконструювати відділення і корпуси однієї дитячої і однієї дорослої обласної лікарні в кожному обласному центрі» [2]. Зокрема в обласних лікарнях реконструюватимуть фасади, будівлі, у разі потреби – будуватимуть хірургічні відділення, вертолітні майданчики тощо. Усі лікарні також оснастять новою медичною технікою [2].

Паралельно в межах програми «Велике будівництво» триває модернізація приймальних відділень у лікарнях. Наразі завершено модернізацію 118 відділень, ще 83 – на фінальній стадії робіт. «Говорячи далі про медичну інфраструктуру, згадаємо і про амбулаторії. За 2020-2021 роки ми відкрили 449 медичних амбулаторій у кожному куточку нашої країни. Цього року ми завершуємо роботи ще по 151 амбулаторії. Це саме та медична інфраструктура, яка є в селах, у маленьких ТГ, щоб у людей був доступ до медицини у тому місці, де вони проживають», – зазначив Тимошенко [2].

22 червня 2021 року в межах Всеукраїнського форуму «Україна 30. Здорова Україна» Президент дав старт новій національній програмі «Здорова Україна». Її мета – за допомогою профілактичної медицини та популяризації здорового способу життя допомогти українцям бути здоровішими і жити довше. Президент пояснив, що ідея програми «Здорова Україна» полягає в тому, що держава має забезпечити людині

базовий «набір» для міцного здоров'я: «Мною ініційовано розроблення національної програми «Здорова Україна». Моя глобальна ідея досить проста: держава повинна забезпечити людині, скажімо так, базовий «набір» для міцного здоров'я» [5]. Президент вважає, що «Бути здоровим!» – це нове гасло, що може об'єднати країну, тим більше за часів пандемії COVID-19: «Здоровий і активний спосіб життя має бути в тренді, має стати якщо не національною ідеєю, то принаймні невід'ємною частиною нашої ментальності та стилю життя всього нашого суспільства» [6].

Також Президент України зазначив: «Ми багато місяців вели масштабну роботу й сьогодні презентуємо перші результати. Ми починаємо загальнонаціональну програму «Здорова Україна». Вона розроблена багатьма фахівцями, Офісом Президента України спільно з трьома міністерствами – охорони здоров'я, молоді та спорту, освіти і науки, а також за участю багатьох експертів з різних галузей» [6].

Загальнонаціональна програма «Здорова Україна» має зробити здоровий спосіб життя частиною українського менталітету. Про це повідомив і керівник Офісу Президента Андрій Єрмак під час виступу на Всеукраїнському форумі «Україна 30. Здорова Україна» у Києві. Він наголосив, що Глава держави з першого дня роботи поставив за мету побудову щасливої країни з високим рівнем життя, що можливо лише за умови поліпшення здоров'я українців: «Потреба піклуватися про себе та своє здоров'я стала особливо відчутною під час пандемії коронавірусу. Ми відчули, що здоров'я є дуже великою цінністю, без якої неможливо рухатися вперед. Президент із самого початку поставив найвищим пріоритетом життя кожного українця, і сьогодні ми відчуваємо це. А для щасливого життя також потрібне здоров'я», – зазначив керівник Офісу Президента. Він зауважив, що програма «Здорова Україна» охоплює всі вікові групи людей та має широку географію. «Програма не тільки для

Києва, Одеси, Львова, Харкова чи Дніпра. Вона дійде до кожного маленького містечка України», – наголосив керівник Офісу Президента, закликавши голів обласних державних адміністрацій активно сприяти втіленню цієї ініціативи [4].

Широкого розмаху програма Президента України «Велике будівництво» та Національна програма «Здорова нація» набули й на Херсонщині та в місті Херсоні. Так, упродовж останнього року було проведено реконструкцію восьми приймальних відділень і будівництво однієї амбулаторії:

1) приймального відділення головного корпусу комунального некомерційного підприємства «Херсонська міська клінічна лікарня імені О.С. Лучанського» на вул. Кримській, 138 в м. Херсоні;

2) приймального відділення Комунального некомерційного підприємства «Херсонська міська клінічна лікарня ім. Є.Є. Карабелеша» Херсонської міської ради;

3) приймального відділення комунального некомерційного підприємства «Херсонська обласна клінічна лікарня» Херсонської обласної ради з метою приведення до норм відділення екстреної медичної допомоги за адресою: просп. Ушакова, 67, м. Херсон;

4) частини будівлі (літ. «А») з прибудовою приймального відділення (екстреної медичної допомоги) опорного закладу Скадовської центральної районної лікарні на вул. Шмідта, 24 у м. Скадовськ;

5) приймального відділення Комунального некомерційного підприємства «Бериславська центральна районна лікарня» у відділенні невідкладної (екстреної) медичної допомоги опорного закладу охорони здоров'я Комунального некомерційного підприємства «Бериславська центральна районна лікарня» в Херсонському госпітальному окрузі за адресою: вул. 1 Травня, 124 в м. Бериславі;

б) приймального відділення Комунального некомерційного підприємства «Генічеська центральна районна лікарня» за адресою: м. Генічеськ, проспект Миру, 130;

7) приміщень відділення невідкладних станів Комунального некомерційного підприємства «Каховська центральна районна лікарня Каховської районної ради» за адресою: вул. Першотравнева, 34, м. Каховка;

8) відділення екстреної медичної допомоги в лікарняному комплексі № 2 на вул. Светлова, 1 у м. Нова Каховка (Комунального некомерційного підприємства «Центральна міська лікарня міста Нова Каховка»);

9) Тарасівської лікарської амбулаторії на вул. Поштова, 2-А в с. Тарасівка Олешківського району.

Отже, питання охорони здоров'я було важливим в усі часи, проте 2020 року, під час пандемії COVID-19, набуло особливого значення. З цієї кризи потрібно зробити правильні висновки та вийти сильнішими. Зокрема, не чекаючи нового вірусу, уже зараз слід потурбуватися про власне здоров'я, розвивати медичну систему, щоб мати здорову націю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Велике будівництво. Програма Президента України. URL: <https://bigbud.kmu.gov.ua/>
2. Всеукраїнський форум «Україна 30». URL: <https://ukraine30.com/>
3. У 2022 році почнеться «велике будівництво» обласних лікарень. URL: <https://ck-oda.gov.ua/velikebudivnictvo/u-2022-roci-pochnetsya-velikebudivnictvo-oblasnix-likaren/>
4. Національна програма «Здорова Україна». URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezidentska-programa-zdorova-ukrayina-zrobit-sport-dostupni-69133>
5. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/703332.html>
6. URL: <https://www.rv.gov.ua/news/prezident-rozpoviv-pro-start-zagalnonacionalnoyi-programi-zdorova-ukrayina>

Будзин В. Р.

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ЧИННИКИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ПЕРІОД ЕПІДЕМІОЛОГІЧНИХ ЗАГРОЗ

В умовах епідеміологічних загроз, що тривають, окремі країни, зокрема Ірландія та Іспанія, посилюють роль приватних лікарень, інтегруючи їх на час кризи в систему громадського охорони здоров'я. За словами посадових осіб державних органів Ірландії, такий підхід забезпечить узгодженість дій у системі охорони здоров'я та дозволить розширити ресурси тестування й лікування, що призведуть до суттєвого й у край потрібного ефекту щодо зміцнення здатності системи охорони здоров'я реагувати на кризу.

Приватний сектор може відіграти свою роль і в боротьбі з пандемією COVID-19, доповнюючи зусилля державної системи охорони здоров'я. У низці країн окремі підприємства беруть на себе ініціативу щодо тимчасової зміни бізнес-моделей на час кризи, допомагаючи виробляти товари медичного призначення, такі як засоби індивідуального захисту або засоби дезінфекції на основі етанолу [4]. Аналізуючи додаткові дієві альтернативи участі приватного сектору в подоланні надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я, Міжнародна організація роботодавців ініціювала обговорення з багатосторонніми організаціями та підприємницькою спільнотою про виклики та можливості в державно-приватній співпраці.

Кожна людина, яка не має у своєму розпорядженні достатньо коштів, володіє правом на соціальні виплати, що гарантують мінімальний прийнятний дохід, який забезпечує гідне життя на всіх етапах життєвого циклу і доступ до потрібних товарів і послуг. Причому для осіб, які можуть працювати, такі соціальні виплати мають надаватися на умовах реінтеграції в ринок праці. Підвищення рівня життя сімей із дітьми має

бути забезпечено, зокрема внаслідок розширення можливостей для працевлаштування жінок, підвищення доступності та якості послуг дошкільної освіти та послуг із догляду за дітьми, розширення можливостей для отримання відпустки з догляду. Зокрема, було акцентовано увагу на потребі підвищення доступності послуг освіти й охорони здоров'я для названих груп у певних країнах і посилення охоплення цих груп активними програмами зайнятості.

Дві наступні одна за одною кризи – 2008-2009 рр. і 2014-2015 рр. – негативно вплинули на динаміку реальних доходів населення. Якщо під час першої з цих криз ужиті заходи щодо збільшення розміру допомоги з безробіття й рівня пенсій дозволили уникнути падіння добробуту населення, то криза 2014-2015 рр. супроводжувалася зниженням фактичних грошових доходів [1]. Рівень монетарної бідності населення, що характеризується часткою населення із середньодушовими грошовими доходами нижче величини прожиткового мінімуму, у період з 2000 до 2007 р. унаслідок відповідного зростання заробітної плати і грошових доходів населення значно знизився.

Хоча основна увага надається захисту та підтримці медичних працівників, які перебувають в епіцентрі боротьби з COVID-19, пандемія впливає на всіх учасників системи охорони здоров'я, включаючи самозайнятих працівників та медичні підприємства. До них належать багато працівників медичної служби та служби догляду, які на сьогодні перебувають на передньому краї боротьби з інфекцією і наражаються на серйозний ризик зараження. Саме тому відсутність загального охоплення заходами щодо хвороби визначається як один з головних викликів, який стоїть на шляху успішної реалізації стратегій зі стримування коронавірусу. У низці країн вже робляться конкретні кроки для виправлення ситуації.

Соціально-гуманітарна криза COVID-19 розкриває значні прогалини в охопленні не лише медичними послугами, а й посібниками щодо

хвороби, яка позбавляє захисту працівників охорони здоров'я та догляду, що беруть участь у нестандартних формах зайнятості або самозайнятості. Нестабільність доходів у разі хвороби або догляду за хворими членами сім'ї змушує їх виходити на роботу навіть за поганого самопочуття та підвищує ризик їх зараження. Крім того, посилюється ризик зубожіння хворих та членів їхніх сімей [2]. У медичних працівників має бути доступ до лікування та відшкодування фінансових втрат у разі інфікування COVID-19 на роботі в межах спеціальних програм страхування виробничого травматизму або, якщо таких програм страхування не існує, тоді у вигляді прямої компенсації з боку роботодавців відповідно до Конвенції 1964 року про допомогу в разі виробничого травматизму.

Уряди низки країн, таких як Німеччина, Швейцарія, Італія та Іспанія, закликали систему охорони здоров'я зводити до мінімуму контакти пацієнтів з основними службами та, по можливості, переносити профілактичні та планові прийоми. Хоча ці заходи спрямовано на зниження ризику передання інфекції та вивільнення ресурсів системи охорони здоров'я, очікується, що вони вплинуть на доходи лікарів і стоматологів, оскільки кількість пацієнтів, які їх відвідують, значно скорочується, а поточні експлуатаційні витрати – наприклад, оренда кабінетів та медичних приладів, – зберігаються.

Швейцарська медична асоціація нині уточнює можливості отримання короткострокової компенсації постраждалими лікарями, прагнучи якнайшвидше інформувати своїх членів про варіанти отримання компенсаційних виплат. Попри втрату частини доходу, лікарі готуються до збільшення робочого навантаження після скасування заходів соціального дистанціювання та відновлення нормального функціонування систем охорони здоров'я. Лікарні зазнають значних збитків у тих випадках, коли в межах національних стратегій забезпечення готовності їм наказується

звільнити ліжка за рахунок виписки пацієнтів та відстрочення планових операцій [3].

Раніше на базі соціально-економічного зростання спостерігалось суттєве зростання реальних наявних грошових доходів населення, а пізніше тенденції в галузі доходів населення зазнали істотних змін. У соціально-гуманітарній політиці актуалізовано підтримку осіб, які здійснюють догляд, надання додаткової допомоги, додаткової відпустки, консультаційних послуг, підтримку осіб старшого віку, надання помічників по догляду, доставку продуктів харчування і медикаментів, продуктові сертифікати для вразливих груп, надання матеріальної допомоги, тимчасового житла для безхатченків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Європа і коронавірус. Вдала антикризова стратегія ЄС і що говорять аналітики. URL: https://24tv.ua/investment/evropa_i_koronavirus_naskilki_vdala_antikrizova_strategiya_yes_i_shho_govoryat_analitiki_n1316553.%202020.%2012.04 (дата звернення: 24.10.2021).
2. Заха Д., Мовчан В., Кравчук В., Економічний вплив пандемії Covid-19 на Україну. Аналітичне дослідження. URL: https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/GET_UKR_PS_01_2020_ua.pdf (дата звернення: 01.12.2021).
3. Коронавірус може призвести до масштабного економічного шоку в Європі – Лагард. URL: <https://suspilne.media/18912-koronavirus-moze-prizvesti-do-masstabnogoekonomichnogo-soku-v-evropi-lagard/> (дата звернення: 12.11.2021).
4. Подколзіна С. Як реагують інші країни на COVID-19? URL: <https://ces.org.ua/how-countries-reacted-on-coronaviruscrises/> (дата звернення: 20.11.2021).

Василишин Н. О.

ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Роль фізичного виховання та інших форм спрямованого використання фізичної культури у закладах вищої освіти багатогранна, технічний прогрес, стрімкий розвиток науки і зростаюча кількість нової інформації, потрібної сучасному спеціалісту, роблять навчальну працю студентів усе більш інтенсивною, напруженою. Відповідно, зростає значення фізичної культури як засобу оптимізації режиму життя, активного відпочинку, збереження та підвищення працездатності студентів упродовж усього періоду навчання. Поруч із засобами фізичної культури забезпечується дальша загальна і спеціальна фізична підготовка щодо умов майбутньої професії.

Вирішуючи специфічні завдання, фізичне виховання студентства відіграє водночас істотну роль у моральному, вольовому та естетичному вихованні, робить значний внесок у підготовку широко освічених, усебічно розвинених фахівців. У безпосередньому зв'язку з обов'язковим курсом фізичного виховання в закладах вищої освіти передбачається вироблення та вдосконалення низки практичних навичок організаторської роботи, потрібних майбутнім спеціалістам. Фізичні вправи в цих умовах – основний чинник протидії негативним наслідкам гіподинамії, а також розумового та нервово-емоційного навантаження.

У виховній діяльності в закладах вищої освіти передбачається поглиблене вдосконалення студентів за видами спорту, що обираються відповідно до індивідуальних схильностей та здібностей, заняття студентів з ослабленим здоров'ям мають насамперед оздоровчу спрямованість. Загальні завдання, що вирішуються в процесі виконання програми обов'язкового курсу фізичного виховання, розрахованого на основний

контингент студентів, вони полягають у тому, щоб сприяти зміцненню та збереженню здоров'я, нормальному фізичному розвитку та підтримці високої працездатності, щоб забезпечити в період завершення вікового формування організму всебічний розвиток фізичних якостей, потрібних для повноцінної фізичної підготовки.

Важливо також закріпити та вдосконалити набуті раніше життєво важливі рухові вміння та навички, поповнити їх новими, зокрема прикладними, потрібними в обраній професії, та розширити й поглибити знання у сфері фізичної культури [2]. Зазначені загальні завдання конкретизуються залежно від рівня попередньої підготовленості, стану здоров'я, особистих нахилів та здібностей студентів, а також від особливостей майбутньої професійної діяльності. Так, для студентів, які бажають поглиблено вдосконалюватися у вибраному виді спорту, загальні завдання з курсу фізичного виховання конкретизуються в аспекті завдань спортивної підготовки.

Фізичне виховання студентської молоді має забезпечити високу потребу в систематичних заняттях фізичною культурою і спортом та здоровому способі життя, а також розвитку та вдосконаленні основних рухових якостей, фізичному розвитку та зміцненні здоров'я, у вихованні усвідомленої потреби ведення здорового способу життя. Основними цілями цього слід уважати досягнення цілісності знання про людину, її культуру як систему норм, цінностей, орієнтованих на розвиток особистісних якостей кожної молодої людини та створення гуманітарних засад (морально-етичних, культурно-естетичних) формування інтелігентності студента в єдності з його фізкультурною діяльністю.

Важливим також є виховання у студентів потреби та здатності керуватися у своїй життєдіяльності гуманістичними мотивами й цілями фізкультурної діяльності, умінням самокритично оцінювати результати тілесного та духовного розвитку, орієнтація студентів на самоосвіту,

саморозвиток, саморегуляцію та самоконтроль у галузі фізкультурної діяльності, неперервний духовний та фізичний розвиток як важливий чинник у всіх сферах життєдіяльності. Під час заняття спортом розкриваються психофізичні можливості індивіда, виявляються можливі рівні працездатності його організму [3]. Потреба в заняттях спортом визначається потребою суспільства в специфічних засобах виховання високих психофізичних здібностей молодого спеціаліста.

Діяльність у сфері фізичної культури дозволяє розширити коло спілкування молоді, дає можливість співпереживання, естетичного й емоційного сприйняття, вирішення наукових, педагогічних, соціальних та інших завдань у нестандартних ситуаціях. Це особливо важливо в умовах переходу на багаторівневу систему освіти, коли студенти залучені до стрімкого ритму сучасного життя, що іноді несприятливо позначається на їхніх психофізичних якостях. У процесі спортивної діяльності створюються реальні умови для саморозвитку, самовдосконалення та саморегулювання, забезпечуються умови для адекватного самопізнання особистістю студента значущих і соціально прийнятних способів самореалізації та самоствердження засобами обраних видів спорту.

Це дає молодій людині можливість відчувати радість і насолоду від зростання власних спортивних досягнень, здійснення намічених у самовдосконаленні цілей. Популярною формою функціонування фізичної культури у нефізкультурних вишах є спеціальне відділення, що задовольняє потреби студентів у нерегламентованій руховій діяльності, адекватній їх суб'єктивним потребам та можливостям, сприяючи при цьому оптимальному функціонуванню їхнього організму. Специфічна особливість цього відділення полягає в легкодоступних фізичних вправах та їх комплексів, масових видах спорту у спрощених формах для активного відпочинку молоді, отриманні довгострокового ефекту від цього виду діяльності.

Особливість цінності фізичного виховання полягає в особистісній мотивації та усвідомленості обраної фізкультурної діяльності, де можна найповніше використати принцип демократизації та гуманізації у спільній діяльності педагога та студента [1]. Для підвищення ефективності роботи складаються програми, комплекси методичних посібників і практичних рекомендацій з методики фізкультурної освіти, спортивної та спеціальної діяльності студентів. Цінність цього підходу полягає в конкретній спрямованості технологій фізкультурної діяльності на особистість студента для задоволення його потреб і мотивів у цьому виді культури. Також у закладах вищої освіти існують додаткові форми фізичного виховання студентської молоді, такі як самостійні заняття за завданням викладача, додаткові заняття з відстаючими, гімнастика в режимі навчального дня, заняття в період навчальної практики, самостійне використання фізичної культури в побуті, загальноінститутські фізкультурно-масові заходи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дутчак М.В. Моніторинг в системі державного управління спортом для всіх в Україні. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту*. Харків: ХДАДМ, 2008. № 9. С. 34-43.
2. Леонов Я.В., Приходько И.И., Путятіна Г.Н. Внутренний ресурс развития сферы физической культуры и спорта. *Теория и практика физической культуры*. № 3. 2013. С. 59–66.
3. Лукашук В. Консолідуєча функція спорту у сучасному суспільстві. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2009. №844. С. 235-240.

Голова А. В., Губа М. І.

ПРОЗОРИСТЬ І ВІДКРИТІСТЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Забезпечення прозорості бюджетного процесу та участь громадськості в його організації передбачає своєчасне, достовірне і повне оприлюднення інформації щодо функціонування бюджету, а також можливість суспільства безпосередньо брати участь у формуванні та

виконанні бюджету, що є беззаперечною ознакою демократичності й досягненням багатьох розвинутих країн світу. В Україні процеси відкритості та залучення громадськості до ухвалення державотворчих рішень тривають з 1990-х років і регламентуються законодавчо-нормативними актами [1; 2].

Питання щодо прозорості та відкритості бюджетів досліджували вітчизняні вчені та науковці О. Волохов, І. Луценко, Л. Гладченко, А. Дем'янюк, Ю. Радіонов, а дослідженням функціонування бюджетів у демократичних умовах займалися такі зарубіжні науковці, як Дж. Стігліц, Р. Масгрейв, Ш. Бланкарт та інші [3].

Чинне законодавство України передбачає низку нормативних актів, які зобов'язують органи місцевого самоврядування бути підзвітними перед своєю територіальною громадою щодо прозорості використання бюджетних коштів. Термін «прозорість бюджетного процесу» насамперед означає доступність інформації про бюджет та про його показники результативності кожному громадянину як на стадії виконання, так і на стадії їх планування. Завдяки прозорості й відкритості забезпечується зворотній зв'язок між органом державного управління та громадянами, завдяки чому підвищується рівень ефективності управління бюджетним процесом, з одного боку, та ступінь довіри громадян до органів влади – з іншого [4].

Принцип публічності та прозорості бюджетної системи України, що визначений Бюджетним кодексом України [5], передбачає інформування громадськості з питань бюджету як загальнодержавного, так і місцевого рівня на всіх стадіях бюджетного процесу, а також контролю за їх виконанням [1]. На виконання плану заходів із виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» з метою забезпечення доступності інформації про

державні фінанси для суспільних потреб 2015 року було впроваджено інтегровану інформаційно-аналітичну систему «Прозорий бюджет».

Положення концепції «Прозорий бюджет», затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2016 р. № 92-р «Про схвалення Концепції створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет»» [6], передбачають розміщення інформації про публічні кошти України на єдиній платформі Є-data відкритих даних у сфері публічних фінансів та визначають інструменти для контролю й доступу за використанням коштів платників податків.

Система «Прозорий бюджет» є частиною відкритого уряду України, відповідає запиту громадянського суспільства на прозорість у використанні публічних коштів і враховує рекомендації Світового банку, Міжнародного валютного фонду та Міжнародного бюджетного партнерства щодо міжнародних стандартів прозорості – «Відкритий бюджет» (Open Budget), «Відкриті витрати» (Open Spending), «Відкриті контракти» (Open Contracting) та «Участь громадськості» (Citizen Participation) [7].

Портал Є-data (Єдиний вебпортал використання публічних коштів) є офіційним державним інформаційним ресурсом у мережі Інтернет, на якому оприлюднюється інформація згідно із Законом «Про відкритість використання публічних коштів» [8]. Доступ до інформації, оприлюдненої на єдиному вебпорталі використання публічних коштів, є вільним та безоплатним, що надає можливість задоволення публічного інтересу щодо процесів контролю, утворення, розподілу й використання публічних коштів розпорядниками та одержувачами коштів Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим і місцевих бюджетів, органами Пенсійного фонду, підприємствами, а також фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Портал Є-data включає такі модулі: Єдиний вебпортал використання публічних коштів (<https://spending.gov.ua/new/>); Державний вебпортал бюджету для громадян (<https://openbudget.gov.ua/>); IFIs projects, портал реєстрів проєктів МФО (<https://proifi.gov.ua/?p=index>).

Єдиний вебпортал використання публічних коштів (spending.gov.ua) – це офіційний інформаційний ресурс із відкритими даними про використання бюджетних коштів в Україні та найбільша база даних з публічних фінансів України. Портал надає доступ громадянам України до інформації про використання публічних коштів розпорядниками та одержувачами коштів державного і місцевих бюджетів, суб'єктами господарювання державної і комунальної форм власності, фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування. На порталі подано трансакції, звіти, інформацію про договори та їх виконання розпорядниками та одержувачами коштів [9].

Open Budget , або бюджет для громадян, – це офіційний державний портал із відкритими даними про публічні фінанси – державний та місцеві бюджети. На порталі наведено глосарій бюджетних термінів, надано інформацію про бюджетний процес та його учасників, показники державного та місцевих бюджетів. Державний вебпортал «Бюджет для громадян» відповідає кращому міжнародному досвіду у сфері відкритості публічних фінансів. На порталі подано планові показники державного бюджету, доступні дані про виконання державного та всіх місцевих бюджетів (доходи, видатки, кредитування та фінансування), а також дані про державний борг. Отже, кожна людина може дізнатися про доходи й видатки своєї громади та брати участь у формуванні та затвердженні бюджету [10].

IFIs projects, портал реєстру проєктів міжнародних фінансових організацій – офіційний державний портал із реєстром проєктів соціального і економічного розвитку України, що реалізуються із

залученням коштів міжнародних фінансових організацій. На порталі в доступній формі оприлюднено інформацію щодо проєктів, а також є статистика для розуміння динаміки використання коштів за роками та структури фінансування проєктів за галуззю реалізації, за кредиторами та відповідальними виконавцями [11].

Як відомо, відкритість взаємовідносин між громадянами і органами влади та відкритість бюджету і бюджетного процесу є ключовою умовою функціонування демократичного суспільства. Відкритість і прозорість бюджету дозволяє соціально активній частині громадськості, що представляє інтереси різних верств населення, формувати альтернативи бюджетних рішень і впливати на ОМС у бюджетній та, власне, й в інших сферах, активно захищаючи свої громадянські права. Сьогодні місцевий рівень бюджетів залишається більш інформаційно закритим, ніж державний. Ураховуючи актуальність сфери використання фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування для громадськості в Україні, питання прозорості бюджетного процесу потрапило до кола інтересів низки аналітичних центрів і громадських організацій.

Так, Громадське Партнерство – це перша в Україні мережа неурядових організацій та ЗМІ, що фокусується саме на питаннях підвищення стандартів і ефективності бюджетного процесу на місцевому рівні. Громадське Партнерство «За прозорі місцеві бюджети» створено 13 грудня 2014 року неурядовими організаціями та засобами масової інформації – учасниками ініціативи «Громадські організації та ЗМІ – за прозорі місцеві бюджети». До складу Партнерства входять 18 громадських організацій з 15 регіонів України. Місія Партнерства полягає в створенні умов для ефективного формування та використанні місцевих бюджетів в інтересах громад через підвищення доброчесності, прозорості бюджетного процесу й забезпечення участі громадян у ньому. У своїй роботі Громадське Партнерство використовує весь доступний спектр

інструментів і підходів – починаючи від експертних досліджень, підготовки аналітичних звітів та проєктів локальних нормативно-правових актів до інформаційних і адвокасі-кампаній, вуличних акцій і флешмобів [12].

Отже, дослідження прозорості та відкритості місцевих бюджетів є особливо актуальною тематикою та стратегічним пріоритетом публічної влади. В Україні створено значний набір сучасного інструментарію задля забезпечення прозорості на державному та місцевому рівні, розпочато активне використання напрацьованих методологій оцінки прозорості місцевих бюджетів громад. На основі імплементації одного із основних принципів бюджетної системи – принципу публічності та прозорості – через інформування громадськості з питань складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролю за їх виконанням створюються передумови для забезпечення прозорості бюджетного процесу в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI (Редакція від 02.10.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
2. Про відкритість використання публічних коштів : Закон України від 11 лютого 2015 року № 183-VIII (Редакція від 24.10.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-viii#Text>
3. Дем'янюк А.В. Прозорість бюджету та участь громадськості у бюджетному процесі. ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО. Випуск № 6. 2016. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/6_ukr/54.pdf
4. Методологія оцінки прозорості місцевих бюджетів. Київ. 2017. 74 с. URL: <http://eef.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/metodologiya.pdf>
5. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року (Редакція від 10.11.2021). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
6. Про схвалення Концепції створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2016 р. № 92-р (Редакція від 24.12.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-%D1%80#Text>
7. Прозорий бюджет. URL: <https://mof.gov.ua/uk/open-budget>

8. E-data — єдина платформа відкритих даних у сфері публічних фінансів. URL: <https://edata.gov.ua/>
9. Про портал «Spending». URL: <https://spending.gov.ua/new/about-portal>
10. Бюджет для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/about-portal>
11. IFIs projects, портал реєстру проектів МФО. URL: <https://proifi.gov.ua/?p=index>
12. Про партнерство «За прозорі місцеві бюджети!». URL: <http://probudget.org.ua/about/>

Грицак Л. Б., Самойленко О. С.

**ВНЕСОК ПРОГРАМ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ
В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ
ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

Дослідження еволюції поглядів щодо оцінки ефективності співробітництва країн, які розвиваються, та програм міжнародної технічної допомоги щодо якісних і кількісних аспектів їх впливу на соціально-економічний розвиток у науковій літературі має дискусійну основу. Подані в сучасній літературі концептуальні підходи умовно можна розподілити на три групи.

Перша група вчених – прихильники позитивного впливу на економічний розвиток країни, що розвиваються. Це найбільш численна група дослідників, які, спираючись на емпіричні дослідження, відзначають наявність лише позитивного зв'язку між фінансовою допомогою міжнародних неурядових організацій та економічним зростанням країни [1]. Оцінка ефективності співробітництва програм МТД та їх впливу на розвиток економіки ґрунтувалися насамперед на таких показниках: зростання ВВП; збільшення інвестицій; підвищення продуктивності праці тощо, а також на якість політичного управління на національному та місцевому рівнях [2]. Науковцями на прикладі країн, що розвиваються, робляться висновки про те, що особливо високі результати від отримання

допомоги НУО спостерігаються в країнах з якісним політичним менеджментом.

Друга група – це вчені, які обґрунтовували неефективність та деструктивний характер впливу на розвиток національної економіки та соціальну систему країни в процесі активної співпраці з НУО через високий рівень тіньового сектору економіки в цих країнах і корумпованість правової системи [3]. Вони стверджують, що добрі наміри НУО лише сприяють збагаченню політичної еліти в цих країнах, і повністю нівелюється можливість використання міжнародних інвестиційних коштів для ефективних проєктів у країні. Ця група дослідників розглядає допомогу міжнародних неурядових організацій з позиції можливої шкоди соціально-економічному розвитку країни. Більше того, вони висувають припущення, що для країн, які розвиваються, небезпека іноземної допомоги може полягати в тому, що іноді вона робить країну залежною від допомоги, а не економічно незалежною.

Третя група вчених характеризується підходом до оцінювання економічної ефективності співпраці національної економіки з НУО, які обґрунтовують двоїстість ефекту співпраці з НУО на соціально-економічний розвиток країни [4]. Дослідники доходять висновку, що міжнародна допомога за тих самих умов у різних країнах може демонструвати різні результати. Позитивний і негативний вплив, який визначається ефективністю стратегії використання інвестиційних коштів міжнародних організацій, також залежить від рівня розвиненості політичної та правової системи, інноваційності економіки та якості людського капіталу в країні тощо.

Ураховуючи специфічні риси української економіки – високий рівень корупції, політичну та економічну кризи, що тривають, ми схилиємось до третього підходу й вважаємо, що зовнішні інвестиції неурядових організацій можуть впливати різновекторно на різні сфери

соціально-економічного розвитку країни й територіальних громад. Це потребує індивідуального підходу до оцінювання ефективності співробітництва України з програмами МТД.

Для визначення ефективності міжнародного співробітництва України з програмами міжнародної технічної допомоги (МТД) нами здійснено оцінювання використання інвестиційних коштів, отриманих у межах надання МТД від реалізації освітніх проєктів, проєктів DOBRE (Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), «U-LEAD з Європою» (Європейський Союз), Фонду Конрада Аденауера (Німеччина) з позиції впливу на соціально-економічний розвиток країни та територіальних громад [5].

Отже, аналіз використання інвестиційних коштів від іноземних донорів у межах МТД дозволяє оцінити більш глобальний, масштабний ефект впливу цих фондів на соціально-економічний розвиток країни на загальнодержавному рівні, а в межах програм DOBRE та «U-LEAD з Європою» – на місцевому рівні, на рівні територіальних громад. Формування сукупності показників для побудови когнітивної моделі, що віддзеркалюють соціально-економічний розвиток країни, базується на «Прогнозі економічного та соціального розвитку України на 2021-2023 роки» [6].

Різноманітність з одночасною центричністю програм донорства іноземних міжнародних організацій формує точковий вплив на складові соціально-економічного розвитку країни.

Програма «U-LEAD з Європою» не передбачає вплив на основні економічні та соціальні показники через інвестування в певну сферу, а передбачає нагромаджувальний ефект від отриманих знань та їх застосування для поліпшення соціально-економічного розвитку на місцевому рівні, що відбивається на соціально-економічному розвитку країни (рис. 1а).

Кожне євро в межах програми сприяє скороченню міграції населення через залучення населення на місцях до реалізації процесів децентралізації. Для реалізації процесів децентралізації реалізують низку освітніх проєктів. Спрямованість програми «U-LEAD з Європою» на забезпечення територіальних громад ІТ-інструментами сприяє збільшенню витрат на інновації та збільшенню кількості активних підприємств. Створення освітньої платформи формує новий пул можливостей для інвестицій, але з одночасним використанням імпортованих товарів і послуг.

На відміну від програми «U-LEAD з Європою», основними цілями програми DOBRE є поліпшення управління ресурсами, підвищення якості комунальних послуг, стимулювання місцевої економіки й підвищення залучення громадян до процесів децентралізації та налагодження роботи на місцях (рис. 1b).

Програма DOBRE, як і програма «U-LEAD з Європою», формує освітню платформу населення. У той же час формування територіальних громад сприяє розпаду чинних структур і тимчасовій втраті робочих місць, і, як наслідок, – зростанню заборгованості із заробітної плати, що відбито на рис. 1b.

Аналогічну залежність виявлено в оцінюванні впливу виданих Фондом Конрада Аденауера стипендій студентам (рис. 1c), що інформує про прецеденти міжнародного обміну інтелектом, з одночасним скороченням міграції, пасажиропотоку та кількості студентів ЗВО України.

Із проведеного дослідження було отримано такі результати:

– зростання інвестиційних коштів, залучених у межах надання МТП, реалізації освітніх проєктів та проєктів DOBRE, U-LEAD, загалом позитивно відбивається на соціально-економічних показниках і сприяє зростанню витрат на інновації та капітальних інвестицій, збільшенні реальної торгівлі та профіциту бюджету, зростанні кількості інноваційних підприємств і студентів, при цьому збільшуючи ВВП на 1,7%.

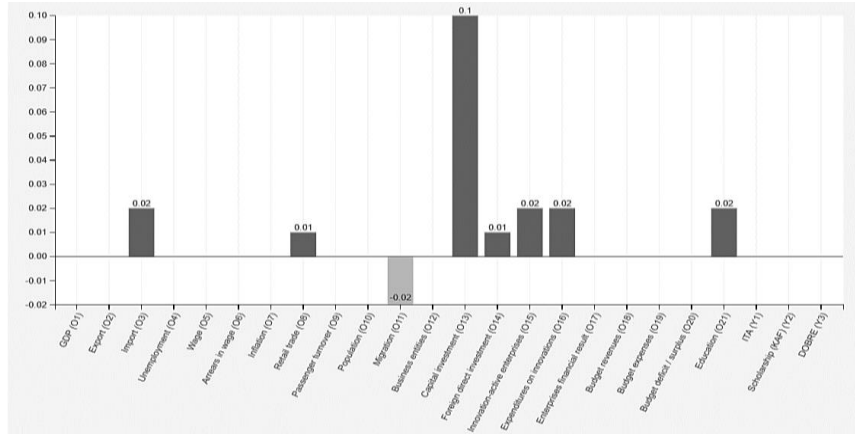

Рис 1а. Сценарій, що відбиває зміну параметрів соціально-економічного розвитку України з урахуванням збільшення суми бюджету та його освоєння у межах програми «U-LEAD з Європою»

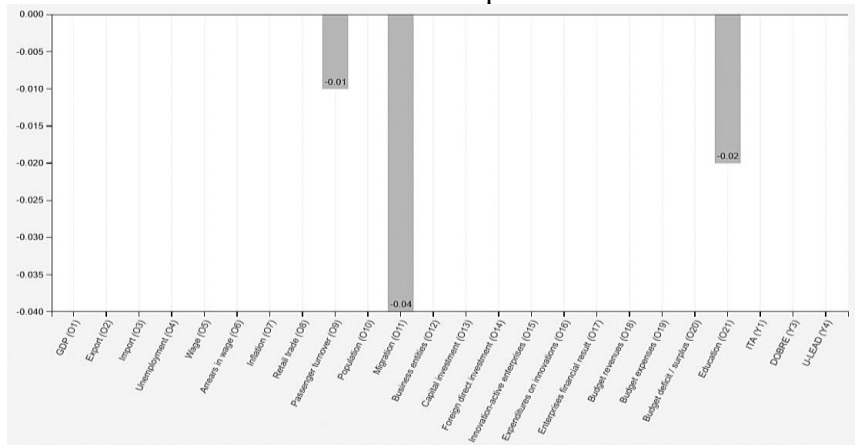

Рис 1с. Сценарій, що відбиває зміну параметрів соціально-економічного розвитку України з урахуванням збільшення стипендії студентам Фонду Конрада Аденауера

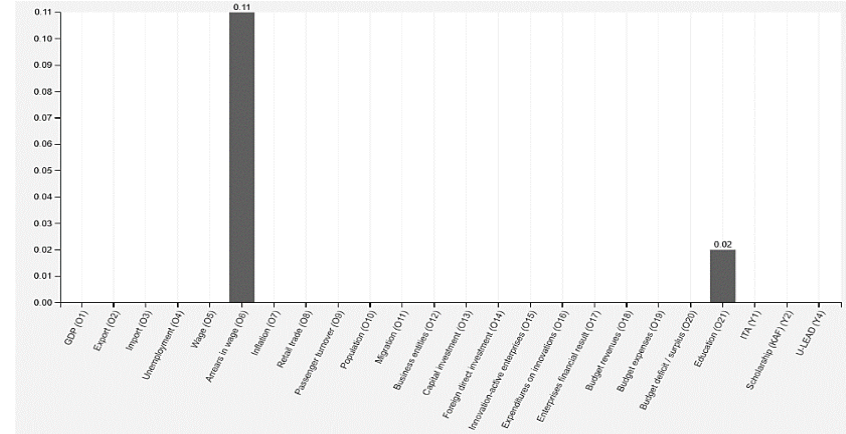

Рис. 1б. Сценарій, що відбиває зміну параметрів соціально-економічного розвитку України з урахуванням збільшення суми бюджету та його освоєння у межах програми DOBRE

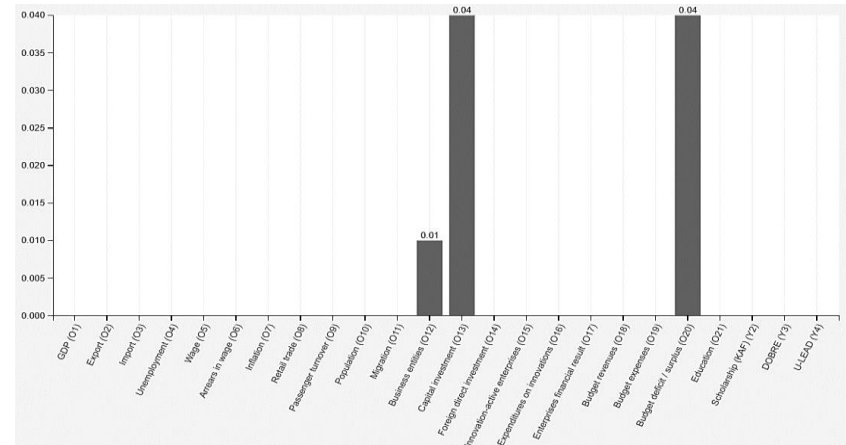

Рис 1д. Сценарій, що відбиває зміну параметрів соціально-економічного розвитку України з урахуванням збільшення суми міжнародної технічної допомоги

Рис 1. Сценарії, що відбивають зміну параметрів соціально-економічного розвитку України під впливом інвестиційних ресурсів, наданих міжнародними неурядовими організаціями

Водночас, у розрізі окремих програм спостерігається суперечлива дія залучених від іноземних донорів інвестиційних коштів, що, як наслідок, негативно впливає на ВВП як результуючий параметр соціально-економічного розвитку країни та територій. Так, використання коштів програми U-LEAD спричиняє збільшення імпорту товарів та послуг, що, своєю чергою, скорочує ВВП на 0,02%. Далі ж зростання розмірів стипендії в межах програм Фонду Конрада Аденауера сприяє скороченню в Україні пасажиропотоку та кількості студентів, що пояснюється виїздом студентів до Німеччини на навчання з далішим працевлаштуванням.

У зв'язку з цим можна зробити висновок, що надмірне залучення інвестицій, залучених від неурядових іноземних, міжнародних організацій, формує надмірну залежність соціально-економічного розвитку України від політики та фінансових можливостей країн-донорів. Проте ця співпраця розширює можливості партнерства держави та громадянського суспільства в усій країні, особливо у сфері соціальних та економічних відносин, що спрямовані на зростання добробуту суспільства, підвищення якості освіти та вирішення інших гострих питань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Dzhumashev, R., & Hailemariam, A. (2021). Foreign aid and the quality of economic institutions. *European Journal of Political Economy*, 102001. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2021.102001>
2. Pomaza-Ponomarenko, A.L., Hren, L.M., Durman, O.L., Bondarchuk, N.V., & Vozniuk, E.V. (2020). Problematic Aspects of State Policy Modernization in the Conditions of Digitalization. *International Journal of Management*, 11(6), 508-515. URL: <https://doi.org/10.34218/IJM.11.6.2020.044>
3. Isaksson, A.-S., & Kotsadam, A. (2018). Chinese aid and local corruption. *Journal of Public Economics*, 159, 146-159. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2018.01.002>
4. Pham, N.-S., & Pham, T.K.C. (2020). Effects of foreign aid on the recipient country's economic growth. *Journal of Mathematical Economics*, 86, 52-68. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jmateco.2019.11.004>
5. Durman O., Durman M., Topalova E., Grytsak L., Zhiliaieva O. An economic model to assess the effectiveness of economic cooperation between Ukraine and international non-government organization. *Journal of Eastern European and*

Central Asian research. vol.8 №.1 (2021). P. 62-80. DOI: <http://dx.doi.org/10.15549/jeecar.v8i1.640>.

6. Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2021-2023 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 р. № 671. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/671-2020-%D0%BF>

Гучко М. М.

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПАНІЯМИ СТРАТЕГІЧНИХ ПІДХОДІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ В УКРАЇНІ

Процедура з добору персоналу – один із ключових етапів задля забезпечення нормального функціонування всього підприємства, а головним завданням менеджерів із добору працівників є максимальна оптимізація цього процесу. Він має бути ефективним, низьковитратним та об'єктивним, а найістотнішими його елементами є результативність і якість. Правильно дібраний персонал указує на рівень ефективності роботи управління кадрами на всіх його етапах, де все частіше використовуються конкурсні методики з добору персоналу, особливо до великих компаній.

У цьому разі вся процедура прийому співробітника на роботу базується на жорсткій конкуренції між окремими кандидатами на конкретне робоче місце. Водночас, проблеми кадрової політики та управління персоналом основної маси компаній свідчать, що діяльність більшості із них має обмежений характер [2]. Організаційні методи подано формуванням управлінських структур, створенням трудових колективів, підготовкою та проведенням громадських заходів. Адміністративні методи є методами владної мотивації, їх орієнтовано або на прямий примус людей до певної поведінки, або на створення можливості такого примусу, й ці методи виходять із нерівності учасників управлінського процесу.

У разі потреби оперативного вирішення різних проблем компанії адміністративні методи перестають відповідати реальним потребам управління. Кадрова політика є тривалим і трудомістким процесом, у ході якого

здійснюються планування, організація, а також стимуляція та контроль над роботою всіх співробітників компанії. Цей процес є потрібним при досягненні поставленої мети організації та вирішення поточних завдань. Також кадрова політика включає координування щоденної робочої діяльності всього персоналу, що потрібно для підвищення мотивації та результативності. Якість обліку праці та її оплати перебуває в прямій залежності від ступеня застосування цифрових засобів для оброблення й узагальнення інформації про нараховану заробітну плату, зроблені з неї відрахування та утримання, а також суми, що належать до виплат.

На сьогодні існує багато думок і не існує єдиного поняття соціального пакету та відсутня єдність у колі вчених і практиків щодо структури й переліку виплат, які формують соціальний пакет. Це інструмент мотивації – як винагороди, яку надає роботодавець своїм працівникам відповідно до норм законодавства, і навіть з метою стимулювання трудової активності персоналу, більш ефективної праці [1]. Таким чином, до структури кадрової політики входить кадрова стратегія компанії, кадрове планування, залучення, добір та оцінювання персоналу, підвищення кваліфікації персоналу, організація трудової діяльності, політика заробітної плати та соціального забезпечення.

Компанії часто реорганізують свою організаційну структуру для того, щоб звільнити керівників від рутинних функцій і дати можливість реалізувати свій потенціал. Проте самих управлінців не оцінюють щодо наявності потрібних якостей, не перебудовують систему їх навчання та матеріального стимулювання. У результаті нові напрямки діяльності та стратегії, що дозволяють компанії гнучко адаптуватися до постійних змін, так і не з'являються. Річ у тім, що зміна будь-якого елемента системи управління персоналом вимагає змін і в усіх інших елементах управління кадровим ресурсом.

Основними шляхами вирішення проблем, пов'язаних із заробітною платою, може бути облік конкретних умов та якості праці кожного працівника,

особливо в погодинній формі оплати, усебічний моніторинг, аналіз і контроль реалізації основних функцій заробітної плати та чітка організація обліково-аналітичної роботи розрахунків з оплати праці з використанням інформаційних технологій, оскільки вона є найбільш відповідальною та трудомісткою. Завдання, яке вирішує система управління персоналом, – використовувати потенціал як кожного окремого працівника, так і потенціал усього колективу компанії максимально ефективно, тобто реалізувати цілі з оптимальним співвідношенням отриманого результату до вкладених у працівників ресурсів.

Це пов'язано насамперед із низьким професіоналізмом самих керівників, і навіть із різкою недооцінкою значущості людського чинника в адекватному розвитку компанії. Ще однією проблемою вважається наявність у колективі компанії неформальних відносин та організаційної стагнації. Для вирішення цих проблем потрібно проводити оптимізований добір персоналу, а також розвивати рівень менеджерів з кадрів усередині компанії. Процес оцінювання персоналу проводять за допомогою анкет, резюме, різних тестів, співбесід, у результаті чого робляться висновки про претендента.

Головними проблемами в кадровому менеджменті вважаються серйозні розбіжності між декларованими та реально наявними принципами добору, невеликий досвід і низький професіоналізм працівників, які займаються добром персоналу, наявність протекціонізму, недооцінка важливості кадрового складу у функціонуванні компанії [3]. Керівництво багатьох компаній не в змозі адекватно вирішувати питання, пов'язані з делегуванням повноважень для вирішення окремих кадрових питань, таких як добір відповідної кандидатури на конкретне місце.

Нині в усіх організаціях, де використовується сучасний підхід до управління людськими ресурсами, працівники вважаються найдорожчим ресурсом компанії, а розвиток їх потенціалу вважається однією із найважливіших цілей, яку потрібно досягти для здійснення ефективного функціонування загалом. Загальна корпоративна стратегія та досить великий

обсяг інвестицій спрямовано саме на персонал, що працює в компанії та вважається одним із головних чинників конкурентної переваги. Підвищення рівня підготовки та кваліфікації бухгалтерів та економістів має здійснюватися з урахуванням чиннику швидкості зміни законодавства, інфраструктури ринку інформаційних облікових систем у країні, розміру компанії та виду діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мельник Л. Л., Осацька Ю.Є. О. Господарський механізм у системі ринкової економіки. *Економіка і держава*. 2012. № 6. С. 19-21.
2. Мильнер Б. «Управление современной компанией». М.: ИНФРА-М., 2004. 129 с.
3. Модели управления персоналом: исследования, разработка, внедрение / под ред. Е. Померанцевой. М.: Вершина, 2006. 165 с.

Данілова Л. В.

**УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ:
ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ**

Студентське самоврядування в більшості європейських країн розглядається як одна із найважливіших форм участі студентів в управлінні закладами освіти. Сьогодні його роль особливо наголошується в документах Болонського процесу, зокрема Берлінському комюніке Конференції міністрів вищої освіти від 19 вересня 2003 року, відповідно до якого студентські організації мають бути рівноправними партнерами в управлінні закладами вищої освіти [1].

Студентське самоврядування є своєрідним індикатором для визначення того, чи є молодь, студентство споживачем, а чи активним учасником суспільного життя. Недаремно ж у межах програми «Tempus» – програми зовнішньої допомоги Європейського Союзу (схеми працівництва країн ЄС у сфері вищої освіти) – саме студентське самоврядування визначене одним із пріоритетів для України у сфері управління університетами [2]. Власне, студентське самоврядування є надзвичайно ефективним засобом формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні. Під час її реалізації молодь

набуває Enchanting Skills (зачочка скілів), а саме – збереження демократичних традицій та культури, прищеплення навичок відстоювати й захищати свої інтереси та інтереси громади, усталення практики використання демократичних процедур. Проте завжди існує як ідеальний образ, так і його реальне втілення. І реальне втілення студентського самоврядування в Україні надто часто не вписується в систему, виходячи за межі демократичності у ЗВО [3].

Як відомо, діяльність своєрідних попередників студентського самоврядування за радянських часів професійних студентських спілок стала негативним досвідом. Замість задекларованої ідеї захисту прав студентства, в основу їх діяльності було покладено ідею створення потужного інструменту ідеологічного впливу на формування світогляду та настанов студентів.

Отже, досвід самоврядування для українського студентства є незвичним і новим. Таким чином, найпершим завданням, що постало перед усіма без винятку першопрохідниками українського студентського самоврядування, є осягнення й усвідомлення природи самоврядування, усвідомлення того, що криється за гаслом «Університет для студентів» на противагу слогану «Студенти для університету».

Самоврядування у закладі вищої освіти – це добровільна й самостійна громадська діяльність студентів із виконання функцій управління закладом вищої освіти, що визначається ректором (адміністрацією), деканатами і здійснюється студентами відповідно до мети і завдань, які стоять перед студентськими колективами. Студентське самоврядування в закладах вищої освіти розглядається як механізм побудови моделі університетської освіти загалом і як спосіб утвердження демократичних принципів майбутньої еліти.

В Україні питання студентського самоврядування регулюються статтею 40 Закону України «Про вищу освіту». Проте, запровадивши базову термінологію, чинна редакція Закону не запровадила ефективного регулювання участі студентів в управлінні закладів вищої освіти. Як наслідок, у багатьох закладах вищої освіти України значна частка студентів узагалі не обізнана про

існування органів студентського самоврядування, а самі органи частіше фокусуються на влаштуванні не пов'язаних з освітнім процесом заходів, ніж на участі в управлінні закладом освіти і представництві інтересів студентів у відносинах з адміністрацією закладу.

Спробу вдосконалити правове регулювання студентського самоврядування відзначаємо в проєкті Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» (далі – Закон) щодо розширення прав органів студентського самоврядування» (реєстр. № 6313 від 18.11.2021 року) [4]. Законопроект пропонує інший спосіб реалізації цілей, закладених у проєкті Закону № 6313, до якого цей законопроект є альтернативним.

Зокрема:

- збільшено квоту представництва виборних представників зі студентів (курсантів) у вченій раді – 20 % (було – 10%);

- чітко визначено, що одним з основних завдань органів студентського самоврядування є захист інтересів студентів саме перед адміністрацією закладу вищої освіти. У чинному Законі та основному законопроекті йдеться про «захист прав» узагальнено, що через відсутність конкретики породжує невизначеність у відносинах із закладами освіти;

- встановлено, що порядок формування й роботи органів студентського самоврядування визначається положенням про студентське самоврядування, що затверджують самі студенти. Натомість, якщо в певному закладі освіти таке положення буде відсутнім, відповідні відносини регулюватимуться примірним положенням, яке розроблятиме Міністерство освіти і науки України;

- розкрито принципи реалізації фінансового суверенітету. Зокрема, збільшено коло джерел надходжень, що можуть використовувати органи студентського самоврядування; визначено, що витрачатимуться вони відповідно до затвердженого бюджету студентського самоврядування, тоді як адміністрація закладу освіти контролюватиме витрачання лише тих коштів, що вона виділила студентському самоврядуванню.

Очікувані правові, соціально-економічні та інші наслідки ухвалення Закону, а саме – ухвалення законопроекту дозволить запровадити прозоре регулювання органів студентського самоврядування, що базуватиметься на принципах фінансового суверенітету й організаційної незалежності, розширити права й підсилити роль студентського самоврядування в управлінні закладами вищої освіти [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вікіпедія. URL : :<http://mon.gov.ua/activity/education/vishha/studentske-samovryaduvannya>
2. Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку: Комюніке. *Всесвітня конференція з вищої освіти*, ЮНЕСКО, Париж, 5–8 липня 2009 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/952_011/print1382993408075633/
3. Студентське самоврядування в інших країнах. *Громадська ініціатива «Студентський захист»*. URL: <http://www.studzahyst.org.ua/content/studentske-samovryaduvannya-v-insh>
4. Офіційний вебпортал парламенту України. *Верховна рада України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73364

Демченко В. М.

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ ЯК ПРОВІДНИК УКРАЇНСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У контексті децентралізації в Україні та активізації механізму місцевого самоврядування актуальними є дослідження, присвячені не лише історії такої форми управління, зокрема на українських землях, але й історії боротьби за державну незалежність, тобто самоврядування на рівні держави. У такому разі термін «сепаратизм» був актуальним на час входження України до складу Російської та Радянської імперій, адже будь-який борець за її незалежність міг бути названий, за сучасним сленгом, «сепором». І взагалі, початок ХХ століття вносив чимало нових термінів від відповідних політичних ідей, що первинно не несли на собі жодної негативної характеристики – наприклад, у сентенціях Миколи Хвильового про мистецтво й філософію вживається термінологічна ознака «фашистський» щодо Освальда Шпенглера та світових національних і

класових культур [1], у сентенціях про загальну європейську культуру він поєднує історичні й класові площини, не розрізняючи в ній «комунарів», «капіталістів» або «пролетарів», що виявляє як мінливість, так і стабільність політичної історії [2]. Також на початку радянської історії актуалізується термін «національний комунізм», що так трагічно об'єктувався в Україні.

Одним із представників націонал-комуністів був Микола Хвильовий, коротке життя якого є доказом буремності того часу, коли революційний романтизм переростав у воєнну непримиренність (діяльність трійок-трибуналів, комбідів), а надалі – неочікувано для російських більшовиків – у націоналізм (тобто політичний сепаратизм). Він учасник Першої світової війни, переконаний більшовик, який воював, зокрема, й проти армії УНР. Після цього Хвильовий у Харкові виявляє себе як письменник й організатор літературно-художнього життя – засновник багатьох літературних спілок, а також провідник політики «українізації», борець проти русифікації української радянської культури. Так, у статті «Україна чи Малоросія?» він закликає наслідувати не Москву, а Європу, чекати так званого євразійського Ренесансу, де своє місце матиме й українська культура. Утім навіть його гасло «Геть від Москви!» не означало заклику до безпосереднього виходу Української «республіки» зі складу Радянської Російської «федерації» (як і політика Центральної Ради УНР на початку її існування) [3]. Проте сам факт такої відкритої заслугує на увагу, а зазначене вище гасло стає майже на сторіччя неофіційним завданням для українських патріотичних сил, що було реально виконане лише 2014 року, але має небезпеку реваншизму з боку новітньої імперії / «федерації».

Зрештою до цієї полеміки підключається Йосиф Сталін, який визначив усі небезпечні для централізації чинники (тобто сепаратистські) – дерусифікація пролетаріату в Україні, дистанціювання української культури й суспільства від російської / радянської, зорієнтувавши таким чином усіх проти комуніста Хвильового як поширювача «антиросійських настроїв» в Україні. Сам критикований через кілька років навіть публічно відмовляється від своїх

поглядів, щоб зберегти від розпуску свою літературну спілку (ВАПЛІТЕ) [2]. Однак репресивний механізм уже було запущено, і письменник, відчуваючи це, а також розуміючи свою життєву помилку, покінчив життя самогубством. Як аналогію можна навести долю Миколи Куліша, який також спочатку був гвинтиком більшовицької влади, а зрештою був розстріляний 1937 року разом із сотнею інших українських діячів у Сандармосі. Думаємо, серед них був би і Хвильовий, якби не загинув 1933-го.

Еволюцію зміни його поглядів – від романтичних до націоналістичних, а також до повної зневіри в якомусь власне українському комунізмі простежив Іван Дзюба, який згадав і такий факт із життя письменника, як поїздку на Полтавщину, де той на власні очі побачив і відчув трагедію Голодомору, через що психологічно став морально пригнічений. Також він бачив арешти своїх колег в українському письменстві й відчув прийдешні масові репресії проти української творчої інтелігенції. Саме тому його смерть (у будинку письменників) стала «символом краху ідеології українського націонал-комунізму й кінця українського національного відродження 1920 – 1930-х років, і сам він був заборонений аж до 90-х років ХХ століття існування тоталітарного режиму в Україні [2].

До цього можна додати відкриту сентенцію Миколи Хвильового щодо принципового розрізнення українців і росіян як етносів, яку через 30 років після нього продовжив і поглибив Павло Штепа, який послуговується навіть антропологічними чинниками, відносячи перших до рільничої культури, а других – до мисливської, що виявляється в царинах фізичного і духовного їх життя. Ці культури протистоять одна одній тисячі років, визначало, визначає і визначатиме всі відносини між ними через всю історію по сьогодні [4]. До того ж не є секретом проазійський характер росіян (особливо після монгольської навали) і проєвропейський – українців (від Київського та Галицького князівського періоду). Відмінність наявна і в державно-конфесійних

відносинах, де першим властивий так званий цезаро-папізм, а другі завжди виявляли певну свободу, більш характерну дальшим протестантам.

Як висновок, можна зазначити, що в контексті сьогоденної конкретної орієнтації України на Європу Іван Дзюба відзначає, що відповідно до ідеї Миколи Хвильового самостійна Україна була б питомою частиною Європи, і голодомору 1932-1933 років не було б, й інакше розвивалися б події Другої світової війни – без кривавого терору в Західній Україні 40-50-х років [2]. Тобто головна ідея Хвильового – державна самостійність України – була неминучою, адже народ, який упродовж століть виявляє прагнення до незалежності, колись її здобуде, і протидіяти цьому – означає гальмувати історичний розвиток [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Хвильовий М. Камо грядеши (1925) [Ел. рес.]. – Режим доступу: http://ukrlit.org/khvyliovyi_mykola/kamo_hriadeshy/21
2. Дзюба Іван. Микола Хвильовий: «Азіятський ренесанс» і «Психологічна Європа» URL : https://dt.ua/CULTURE/mikola_hviloviy_aziyatskiy_renesans_i_psihologichna_evropa.html
3. Хвильовий Микола. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Микола_Хвильовий
4. Штепа П. Московство, його походження, зміст, форми й історична тяглість. Ч. 1. Торонто: Вид. С. Стасишина, 1968. 345 с.

Дурман М. О., Микитюк Д. М.

ІНСТРУМЕНТИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

Розроблення, упровадження та реалізація політик управління різними галузями соціально-економічного середовища країни – доволі складна діяльність, що має на меті формування відповідного управлінського середовища, певних правил взаємодії влади і бізнесу, а також можливості розвитку громадських організацій, які працюють у цих сферах. Це стосується і процесів державної регуляторної політики. Більшість органів публічного управління проводять власну регуляторну діяльність, що внаормується

спеціальним базовим профільним Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [1] (далі – Закон), що визначає правові та організаційні засади реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності.

Проте в цих самих органах публічного управління доволі часто відсутнє явлення про те, що регуляторні інструменти можуть бути інструментами розвитку, оскільки за їх допомогою можна стимулювати позитивні чинники чи зменшувати вплив негативних чинників.

Особливо це стає актуальним в умовах децентралізації, коли органам місцевого самоврядування на місцях передають велику кількість регуляторних повноважень, що раніше були в органів державної влади. Тепер ці повноваження можуть стати регуляторними інструментами органів місцевого самоврядування, за допомогою яких можна стимулювати місцевий економічний розвиток у своїх адміністративно-територіальних одиницях.

До інструментів адміністративного регулювання, які вже показали свою дієвість та ефективність на місцях, є виконання функцій та частини повноважень щодо здійснення держархбудконтролю від Державної інспекції архітектурно-будівельного контролю України до органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади [2]. Цим Законом також спрощено деякі дозвільні та погоджувальні процедури в будівництві.

Так, у Законі України «Про регулювання містобудівної діяльності» (п. 2 частини 3 статті 6) [3] зазначається:

«3. До органів державного архітектурно-будівельного контролю належать:

1) структурні підрозділи з питань державного архітектурно-будівельного контролю Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій;

2) виконавчі органи з питань державного архітектурно-будівельного контролю сільських, селищних, міських рад».

Це дає змогу органам місцевого самоврядування створювати власні структури, що здійснюють регулювання у сфері архітектурно-будівельного контролю, та проводити більш якісну й ефективну політику в цій сфері на місцевому рівні.

Проте, зважаючи на потребу створення безпечних умов для проживання мешканців територіальних громад, держава залишає за собою певний контроль за виконанням цих делегованих повноважень (частина 5 статті 7) [там же] «...Структурні підрозділи з питань державного архітектурно-будівельного контролю Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій та виконавчі органи з питань державного архітектурно-будівельного контролю сільських, селищних, міських рад у межах делегованих цим Законом державних повноважень є підконтрольними центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду...» [3].

2015 року Уряд затвердив низку нормативно-правових актів, розроблених Мінрегіоном з метою дальшої імплементації норм Закону України. Зокрема, Урядом підтримано проєкт розпорядження Кабінету Міністрів України «Про внесення змін у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 травня 2014 р. №523», що сприятиме належному виконанню органами державного архітектурно-будівельного контролю своїх повноважень [4]. Документом передбачається, що адміністративні послуги будуть і надалі надаватися Держархбудінспекцією через центри надання адміністративних послуг (ЦНАП), утворені при Київській міській держадміністрації, міських, селищних, сільських радах (їх виконавчих органах) населених пунктів.

Нагадаємо, що до 2015 року територіальні органи ДАБІ функціонували лише на рівні області та надавали відповідні послуги щодо реєстрації декларації про початок виконання підготовчих робіт, про початок виконання будівельних робіт, про готовність об'єкта до експлуатації у ЦНАП, які утворені

при Київській міській держадміністрації, міських радах (їх виконавчих органах) населених пунктів, що є адміністративними центрами областей.

Тепер, ураховуючи процеси децентралізації та підвищення статусу територіальних громад (ТГ) до статусу міст обласного значення, делеговані функції місцеві органи виконавчої влади й органи місцевого самоврядування ТГ зможуть надавати у ЦНАП, адміністративні послуги, що надаються органами ДАБІ.

Крім того, було підтримано постанову Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності органів державного архітектурно-будівельного контролю» [5], у якій визначено, що основним завданням органу держархбудконтролю Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій та виконавчими органами сільських, селищних, міських рад із питань державного архітектурно-будівельного контролю, іншими органами, що здійснюють контроль у сфері містобудівної діяльності, є здійснення відповідно до закону державного архітектурно-будівельного контролю, виконання дозвільних і реєстраційних функцій у сфері містобудівної діяльності.

Ще однією постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення державного архітектурно-будівельного нагляду» [6] передбачається створення належних умов для реалізації положень вищезазначеного Закону та запровадження державного нагляду за дотриманням вимог законодавства органами державного архітектурно-будівельного контролю, а саме:

- виявлення, припинення та запобігання порушенню вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, стандартів і правил під час провадження містобудівної діяльності;

- скасування чи зупинення дії рішень, ухвалених із порушенням вимог містобудівного законодавства;

- притягнення посадових осіб об'єктів нагляду до відповідальності відповідно до закону.

Крім того, у цьому нормативно-правовому акті регулюються процедури проведення планових, позапланових, камеральних і документальних перевірок, а також оформлення результатів нагляду та контролю.

Таким чином, передання повноважень ДАБІ на місця (органам місцевого самоврядування) в межах процесів децентралізації підвищить контроль над забудовою з боку громад і відповідальність органів місцевого самоврядування за створені об'єкти архітектури, при цьому залишаючи в держави функції нагляду за самими цими органами з метою забезпечення умов життя мешканців територіальних громад. Своєю чергою, застосування таких норм є прикладом дієвого інструменту адміністративного регулювання та, одночасно, інструментом місцевого економічного розвитку, що може суттєво пришвидшити процедури будівництва нових об'єктів інфраструктури, яких потребує територіальна громада.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 2004. № 9. Ст. 79.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства: Закон України від 9 квітня 2015 року за №320-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-19#Text>
3. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3038-17>
4. Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 травня 2014 р. № 523-р (із змінами і доповненнями, внесеними розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року № 905-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/523-2014-%D1%80#Text>
5. Деякі питання діяльності органів державного архітектурно-будівельного контролю: постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 671. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2015-%D0%BF#Text>
6. Про затвердження Порядку здійснення державного архітектурно-будівельного нагляду: постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 698. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-2015-%D0%BF#Text>

Дурман О. Л., Лінецька Я. М.
ІНСТРУМЕНТИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У СФЕРІ
МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

Питання місцевого розвитку та реформування відносин «державна влада – місцеве самоврядування» набувають усе більшого значення для громад. Завдяки бюджетній децентралізації та реформі місцевого самоврядування органи місцевого самоврядування отримали більше ресурсів та більше повноважень ними розпоряджатися, і саме зараз мають серйозно підійти до питання свого дальшого розвитку, визначитися з можливостями та головними напрямками.

Формування стратегічного бачення розвитку громади, оцінювання її слабких і сильних сторін, визначення конкурентних переваг, планування соціально-економічних процесів на середньо- та довгострокову перспективу, передбачення можливих наслідків від реалізації таких цілей та завдань – це на сьогодні пріоритетний напрямок діяльності громад, оскільки лише завдяки розробленню ефективного інструментарію використання бюджетних коштів, при якому досягатиметься кумулятивний ефект, можна створити додану вартість, додаткові робочі місця, залучити кошти інвесторів та забезпечити громадян якісними освітніми, медичними, соціальними послугами [1].

2018 року Асоціація міст України (далі – АМУ) в межах проєкту ПУЛЬС реалізовувала ініціативу «Інкубатор спроможних (успішних) громад», що становить собою віртуальну систему різноманітних ідей, інструментів, моделей та відповідних практик і навчань, спрямованих на створення та реалізацію комплексної (синергетичної) конкурентної моделі розвитку для кожної з вибраних цільових територіальних громад (далі – ТГ).

Кожна така модель будується на синергії різних складових і є індивідуальною для кожної громади, вона має свій алгоритм і комбінується з таких інструментів та моделей, що враховують особливості громади і скеровані

на системне стале збільшення та мультиплікацію власних ресурсів для забезпечення економічного розвитку [2].

У межах проєкту «Інкубатор спроможних (успішних) громад» не просто запроваджуються кращі практики оптимізації та раціонального використання ресурсів, отриманих унаслідок децентралізації, і відбувається процес імплементації і використання цих ресурсів для економічного розвитку відповідно до спроектованих моделей. Передбачається обмін моделями чи кращими практиками між громадами з метою їх використання для вивчення іншими громадами.

З метою добору було проведено анкетування всіх ТГ, що є членами Асоціації міст України (АМУ). За результатами опитування було здійснено добір тих ТГ, у яких запроваджуються елементи стратегічного планування розвитку територій, а органи місцевого самоврядування (далі – ОМС) готові та мають бажання до поглибленої співпраці з консультантами з МЕР.

Територіальні громади, дібрані для «інкубації», отримали від консультантів АМУ алгоритм дій, консультування, навчання та повний інтелектуальний супровід упровадження розробленої для неї моделі. Навчання орієнтоване на цільові групи, задіяні у формуванні та реалізації комплексної моделі, а також потрібне для підвищення компетентності службовців ОМС та місцевих громадських активістів у питаннях МЕР, залучення громади до місцевого розвитку, формування корпоративного типу мислення громади навколо ідеї розвитку, роботи в команді тощо [4].

Найактуальнішими напрямками сфери МЕР громад, що супроводжували консультанти, стали:

- розроблення стратегій розвитку громад, плану її реалізації та системи моніторингу виконання стратегій;
- формування профілю громад, інвестиційних паспортів; оцінювання структури місцевої економіки;

- створення інвестиційного порталу громад та розроблення дорожньої карти процесу збору даних для формування такого порталу;
- розроблення проєктних заявок для участі в конкурсі з добору проєктів для фінансування за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку, субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам для формування інфраструктури ТГ, грантів міжнародних проєктів;
- запровадження програмного комплексу «Муніципальний фіскальний реєстр»;
- розвиток міжмуніципального співробітництва громад;
- розвиток сфери туризму; розроблення інструментів підтримки малого й середнього бізнесу та налагодження комунікацій між ОМС і бізнес-сектором через утворення в громаді консультативно-дорадчого органу з питань підприємництва (Координаційна рада);
- розроблення дорожньої карти створення індустріального парку;
- підготовка місцевої програми міжнародного співробітництва громад, установа зв'язків, підписання меморандумів про співробітництво з громадами інших країн, підготовка та реалізація спільних проєктів;
- розроблення реєстру вільних будівель і споруд, що можуть використовуватися для здійснення підприємницької діяльності та створення нових робочих місць;
- організація промоції продукції місцевого бізнесу на зовнішніх ринках, проведення презентацій потенціалу міста для більш широкого кола потенційних партнерів;
- аналіз і добір привабливих територій під розташування підприємства зі збору та утилізації побутових відходів, улаштування нового полігону;
- створення фермерських господарств, проведення освітніх програм для фермерів і представників особистих селянських господарств із метою забезпечення диверсифікації ринків збуту продукції;

- пошук виходу на нові ринки та нових форм кооперації між дрібними фермерами;
- пошук напрямків диверсифікації вирощування нових культур; розроблення маркетингової стратегії.

Реалізація інструментів МЕР спрямована на:

1. Підтримку та розвиток бізнесу: навчання, тренінги, консультації, інформація, супровід, спрощені умови отримання дозволів, доступ до оренди на початок діяльності, система стимулів, заохочення до створення бізнесу, створення центрів підтримки бізнесу.

2. Залучення зовнішніх ресурсів та стратегічних інвестицій: алгоритм процедури відкриття нового підприємства, дорожня карта інвестора, підготовка промислових майданчиків, промоція території, наявність спеціаліста, що супроводжуватиме інвестора в території, цілеспрямована робота з донорами.

3. Створення привабливого іміджу громади: фестивалі, конкурси, благоустрій, місця відпочинку, майданчики, місцеві міфи, туристичні об'єкти, особливі страви, анімація.

Отже, як бачимо, набір інструментів місцевого економічного розвитку – це гнучка система, використання якої потребує аналізу наявних ресурсів, визначення основних цілей розвитку, урахування можливостей і обмежень для тієї чи іншої громади. Важливо зазначити, що ефективне застосування певних інструментів місцевого економічного розвитку потребує правильної ідентифікації та залучення відповідних джерел фінансування, які, своєю чергою, мають певні особливості й можуть задовольняти різні потреби та виконувати різні завдання щодо розвитку місцевої економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Безверхнюк Т. М. Ресурсне забезпечення регіонального управління: теоретико-методологічні засади: монографія. Одеса. ОРІДУ НАДУ, 2009. 320 с.
2. Асоціація міст України. URL: <http://www.auc.org.ua/novyna/pro-problemy-obyednannya-terytorialnyh-gromad-na-zasidannipravlinnya-kyuivskogo-rv-amu>.

3. Бодров В. Державне регулювання економіки регіонів: проблеми теорії і політики. Зб. наук. пр. УАДУ / за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. К. Вид-во УАДУ, 2000. Вип. 2. С. 16–21.
4. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.06.2014 № 591-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/591-2014-%D1%80>

Євченко О. В.

ЗАСТОСУВАННЯ ҐЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРА В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

В умовах змін, пов'язаних із реформою децентралізації, виникає потреба вдосконалення механізмів публічного управління, ефективної організації діяльності менеджера в місцевому самоврядуванні.

У контексті публічного управління менеджер – це людина, яка професійно здійснює управлінську діяльність, керує певними функціями, наділена повноваженнями ухвалювати управлінські рішення і здійснювати їх виконання. Менеджерська діяльність посадових осіб місцевого самоврядування потребує постійного підвищення професійного рівня, що, своєю чергою, передбачає вивчення кращого світового досвіду розвитку місцевого самоврядування.

Діяльність менеджера в місцевому самоврядуванні на сучасному етапі передбачає опанування таких компетенцій: управління людськими ресурсами, управління місцевим економічним розвитком, надання якісних публічних послуг, здійснення соціальних комунікацій, установа партнерств, підготовка та управління проєктами, формування політики на основі фактичних даних тощо.

Серед значної кількості сучасних управлінських підходів та технологій, що має опанувати сучасний менеджер у місцевому самоврядуванні, заслуговує уваги ґендерний підхід як «стратегія, що забезпечує врахування інтересів і досвіду жінок та чоловіків як невід'ємної складової планування, реалізації,

моніторингу та оцінювання політики і програм у політичній, економічній, культурній і соціальній сферах для отримання жінками та чоловіками рівних благ» [2].

Для інтеграції гендерного підходу в роботу органу місцевого самоврядування і кожного управлінця зокрема використовуються різні методи та управлінські інструменти, регламентовані національною нормативно-правовою базою.

1. Гендерний аналіз – «вивчення відмінностей між жінками та чоловіками в умовах, потребах, рівнях участі, доступу до ресурсів та управління ними, повноваженнях в ухваленні рішень тощо, зумовлених ustalеними в суспільстві гендерними ролями (нормами, очікуваними моделями поведінки, діяльністю, характерними рисами, що вважаються притаманними для чоловіків/жінок)» [2].

2. Гендерний аудит – оцінювання рівня ефективності впровадження гендерної рівності на різних рівнях – у представництві, прогнозних і програмних документах, організаційних структурах та процедурах, а також у бюджеті, що здійснюється «шляхом обстеження та самооцінювання внутрішніх організаційних процесів, організаційної структури підприємства, установи, організації» [4].

3. Гендерноорієнтований підхід у бюджетному процесі – «урахування гендерних аспектів на всіх стадіях бюджетного процесу та висвітлення у відповідних бюджетних документах цілеспрямованості на забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків (гендерної рівності)» [3].

4. Оцінювання гендерного впливу – «процес визначення прямого чи опосередкованого впливу (позитивного, негативного чи нейтрального), коротко- та довгострокових наслідків реалізації державної політики на становище різних груп хлопців і дівчат, жінок і чоловіків, який дає змогу своєчасно усунути диспропорції та гендерну нерівність» [2].

5. Гендерна статистика – статистика, що належним чином відбиває відмінності та нерівності у становищі жінок і чоловіків у всіх сферах життя [1]. Збір даних, розділених за статтю, дозволяє визначати різницю у становищі жінок і чоловіків та/або їхніх груп.

6. Гендерний моніторинг – гендерночутлива система постійного спостереження за процесами і явищами, що відбуваються в суспільстві, результати такого моніторингу служать для обґрунтування управлінських рішень та сприяють їх ефективності.

7. Консультування із зацікавленими сторонами має на меті залучити різноманітні групи жінок і чоловіків, на які впливає рішення, для кращого розуміння питань, що розглядаються.

Отже, менеджер у місцевому самоврядуванні має прагматично підходити до питань муніципального управління, забезпечуючи його ефективність на основі сучасних управлінських технологій, серед яких належне місце посідає гендерний підхід.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гендерна статистика. URL : http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/help/gender/description_1.htm
2. Про затвердження Інструкції щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів. Наказ Міністерства соціальної політики України від 07.02.2020 р. № 86. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL : <https://www.msp.gov.ua/documents/5674.html?PrintVersion>
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі. Наказ Міністерства фінансів України від 02.01.2019 р. №1. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19#Text>
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо проведення гендерного аудиту підприємствами, установами та організаціями. Наказ Міністерства соціальної політики України від 09.08.2021 р. № 448. *Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України*. URL : <https://www.msp.gov.ua/documents/6081.html?PrintVersion>

Ковальська Н.М., Водка О. О.

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Лідерство – один із найдавніших феноменів, становлення якого пройшло складний шлях від античних часів до сьогодення. До основних наукових поглядів, історично сформованих у проблематиці лідерства, належать концепція ситуаційного лідерства, теорія трансформаційного лідерства, теорія емоційного лідерства, теорія резонансного лідерства, підхід лідерства-служіння, інноваційного лідерства та ін.

При цьому слід зазначити, що сучасний світ потребує від фахівця не лише високого рівня професіоналізму, але й постійної готовності вдосконалювати та оновлювати свої знання й уміння, оскільки ефективне функціонування системи публічного управління залежить не лише від її організаційної структури, зовнішніх чинників, але й від розвитку лідерських якостей. Таким чином, для забезпечення ефективного лідерства виникає потреба формування лідерського потенціалу особистості, а саме системи індивідуальних характеристик, знань, умінь і навичок, що забезпечить успішне здійснення лідерства в умовах професійної діяльності.

Багато вчених традиційно потенціал людини розглядають як можливості, резерв організму, як його внутрішню спрямованість на досягнення поставленої мети. Часто лідерський потенціал розглядають з позиції якісної характеристики особистості, що віддзеркалює сукупність внутрішніх потреб, можливостей, ціннісного ставлення, засобів, які сприяють досягненню такого рівня інтеграції компетентності, відповідальності, активності й комунікативності, що забезпечує її провідний вплив на членів групи за умови спільного вирішення завдань у різних сферах життєдіяльності і має позитивну спрямованість процесу її професійного становлення [1].

Зауважимо, що, на думку науковців, у кожній професійній сфері людей, здатних стати інноваційним лідером, лише 10-15%, і саме вони рухають галузь уперед, що, своєю чергою, сприяє розвитку суспільства, держави та її авторитету на міжнародній арені [2].

Важливо розуміти, що формування лідерських якостей у керівника – це цілеспрямований процес, орієнтований на створення й поглиблення відповідних якостей та навичок; це вміння спрямовувати свої зусилля на самого себе, на динамічну, якісну зміну. Відповідно формування особистості лідера в трудовому колективі зумовлено тим, наскільки набір його особистих і ділових якостей є актуальним і затребуваним у цьому колективі, оскільки від народження дається певний потенціал, що без допомоги середовища реалізувати не можна. У зв'язку з цим розвиток лідерських якостей поза контекстом реальної групи і без урахування специфіки діяльності не є ефективним.

Слід звернути увагу також на статистику, що оприлюднює щорічний Всесвітній економічний форум у Давосі кожні 5 років. Зокрема, топ-10 навичок, що будуть потрібні керівникам у наступному п'ятирічному періоді з урахуванням всіх наявних криз, – це: аналітичне мислення та інноваційність; активне навчання та стратегії навчання; здатність до розв'язання складних проблем; критичне мислення й аналіз; креативність, оригінальність та ініціативність; лідерство та соціальний вплив; використання технологій, моніторинг і контроль; створення технологій та програмування; витривалість, стресостійкість і гнучкість; логічна аргументація, розв'язання проблем і формування ідей [3].

Важливо при визначенні пріоритетів індивідуального розвитку публічного службовця обирати одну зі стратегій розвитку: розвиток слабких сторін (набуття відсутніх або вдосконалення слабо розвинених умінь і навичок); компенсація слабких сторін за рахунок посилення сильних сторін (удосконалення вже розвинутих навичок із метою дальшого їх активного

використання для того, щоб слабкі сторони нівелювалися на їх тлі); комплексний підхід до розвитку лідерських якостей (поєднання перших двох підходів у наведеній послідовності, що вимагає більше часу, але є найбільш ефективним).

Отже, розвиток лідерського потенціалу є найбільш ефективним за умови детального планування всіх його етапів. При цьому визначенню стратегії індивідуального розвитку лідерського потенціалу керівника має передувати його діагностика, а також оцінка наявних якостей і чинників, що впливають на його конкурентоспроможність і кар'єрний ріст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Васильев А.В., Любчак В.А., Купенко Е.В. Обеспечение инновационных процессов в педагогической системе современного ВУЗа. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Філософія. Політологія*. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». Вип. 94 – 96., 2010. С.24 – 27.
2. Орлів М.С. Розвиток лідерського потенціалу керівника сфери державного управління: навчальний посібник. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2017. 40 с.
3. The Future of Jobs Report 2020. *World Economic Forum*. 2020. URL : http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf.

Ковальська Н.М., Демиденко А.О.

МІЖНАРОДНИЙ ОБМІН ПОДАТКОВОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасний світ надає надзвичайно важливе значення інформації в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Особливо вагоме значення вона має для функціонування податкових органів. За визначенням ЮНЕСКО, інформація є універсальною субстанцією, що наповнює всі сфери людської діяльності, є провідником знань і думок, інструментом спілкування, взаєморозуміння та співробітництва, утвердження стереотипів мислення та поведінки [1]. Чинна редакція Закону України «Про інформацію» визначає поняття «інформація як будь-які відомості та/або дані, що можуть бути збережені на матеріальних носіях або відбиті в електронному вигляді» [2]. У контексті активних процесів

міжнародного обміну податковою інформацією найбільш узагальнювальним визначенням податкової інформації можна вважати закріплене Угодою про обмін інформацією з податкових питань Організації економічного співробітництва й розвитку (ОЕСР). Ним, зокрема, передбачено, що в цілях Угоди термін «інформація» означає будь-які факти, звіти або записи в будь-якій формі [3].

При тому, що глобалізація створює можливості для збільшення світового добробуту, вона призводить до підвищення ризиків. Слід зазначити, що через прогалини та неузгодженості в національному та міжнародному податковому законодавстві міжнародні компанії зменшують або уникають зобов'язань зі сплати податків, що зумовлює втрату країнами бюджетних надходжень, оскільки внаслідок підсилення транскордонного руху капіталу, який є характерним для глобальної фінансової системи, податкові органи по всьому світу, як ніколи досі, стикаються із труднощами, пов'язаними з відповідними питаннями. Задля боротьби з цими труднощами вони мають брати більш активну участь у міжнародному співробітництві, що стає можливим шляхом ефективного впровадження міжнародних стандартів прозорості та обміну інформацією.

Зазначимо, що треба мати на увазі, що механізми обміну інформацією мають забезпечувати баланс між інтересами податкових органів та платників податків. Відповідно, з одного боку, податкові адміністрації повинні мати доступ до потрібної інформації, а з іншого – забезпечити захист законних інтересів платників податків, зберігати конфіденційність інформації про платника податків.

Обмін інформацією між податковими органами різних держав посідає найважливіше місце серед міжнародних інструментів боротьби з транскордонними схемами ухилення від оподаткування та викривлення конкурентного середовища, а такий обмін між органами влади в межах країни є ефективним механізмом боротьби з податковими правопорушеннями всередині

держави. Співробітництво здійснюється з використанням багатосторонніх конвенцій і стандартів, частину яких ухвалено в межах реалізації Плану дій для боротьби з розмиванням бази оподаткування й переміщенням прибутків за кордон (Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting) та обміну податковою інформацією між компетентними органами, де все більшої ваги набирають електронні форми взаємодії й узгоджені стандарти.

Для України налагодження постійного обміну податковою інформацією між фіскальними відомствами, безумовно, значно зменшить транснаціональні тіньові операції, а запозичення передового досвіду інших країн дасть змогу ефективніше боротися з негативними явищами тіньової економіки всередині країни. Здійснення автоматичного обміну інформацією потрібне для виконання Україною зобов'язань за укладеними нею міжнародними договорами. Проте при цьому треба враховувати, що такий механізм обміну інформацією принесе додаткові джерела податкових надходжень за умови, що Україна буде дотримуватися принципу паритетності як обов'язкового при взаємному наданні країнами такої інформації.

Отже, створення ефективного інформаційного простору в податкових цілях та результативне включення до нього України сприятиме забезпеченню прозорості податкової системи й дієвості податкового контролю, побудові його на ризикоорієнтованих принципах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. OECD Model Tax convention on income and capital. URL : <https://www.oecd.org/ctp/treaties/2014-model-tax-convention-articles.pdf>
2. Про інформацію: Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII (із змін. і доповн.). URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
3. Agreement on Exchange of Information on Tax Matters / The Organisation for Economic Co-operation and Development. URL : <https://www.oecd.org/ctp/harmful/2082215.pdf>

Ковнір О. І.

**ПРОГРАМА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ «ВЕЛИКЕ БУДІВНИЦТВО»
ЩОДО МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ
(НА ПРИКЛАДІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

2020 року Президентом України було ініційовано початок масштабної програми «Велике будівництво», яка має забезпечити реалізацію державної політики щодо економічного зростання та інвестиційної привабливості територій, поліпшення надання соціальних послуг тощо.

Сучасне освітнє середовище має забезпечувати потрібні умови для навчання учнів, освітян, батьків, і для цього потрібне відповідне матеріальне забезпечення, комфортні та безпечні класи та інші приміщення, у яких діти та вчителі перебувають під час навчання.

Саме тому Глава держави вважає освіту пріоритетом для держави, а створення комфортних і безбар'єрних освітніх просторів – однією із умов її розвитку. Про це він заявив у відео, розміщеному на офіційному Instagram-каналі Президента України [1].

У межах ініційованої Президентом Володимиром Зеленським програми «Велике будівництво» станом на сьогодні вже реконструйовано і побудовано 215 шкіл і дитячих садочків.

«Країна, яка прагне бути конкурентоспроможною в сучасному світі, має визнавати освіту та науку своїми дійсно стратегічними пріоритетними сферами. І в кожній з них держава має забезпечити кілька важливих, ключових умов», - зазначив Президент України. Першою умовою, за його словами, має стати створення інфраструктури [1].

Водночас стан шкіл та дитячих садків у містах і селах завжди був проблемою в Україні. Дуже часто закладу освіти, зокрема в сільському населеному пункті, або немає взагалі, або його було збудовано ще в радянський період і наразі він потребує капітального ремонту. Тому одним із основних

напрямоків програми Президента «Велике будівництво» стали будівництво та реконструкція цих закладів.

Програма «Велике будівництво» передбачає будівництво, капітальний ремонт та реконструкцію закладів освіти України, що забезпечить створення комфортних умов для перебування дітей та працівників у школі, садочку, досягнення максимальної ефективності використання енергоресурсів, скорочення споживання енергоносіїв, заощадження бюджетних коштів, зменшення до мінімального рівня витрат на послуги з електропостачання, поліпшення зовнішнього вигляду приміщень та рівня надання освітніх послуг, створить безпечне, комфортне, сучасне освітнє середовище для учнів шкіл, комфортні та доступні умови для дошкільного навчання та виховання найменших мешканців у відповідній територіальній громаді, забезпечить залучення більшої кількості дітей та молоді до занять спортом.

Як відомо, інвестиції в освіту наших дітей – це інвестиції в майбутній розвиток нашої держави. Незалежно від того, де розташовано заклад освіти: у великому місті, чи у віддаленому селі, мають бути забезпечені безпечні та комфортні умови для дітей і працівників. Завдяки програмі «Велике будівництво» нарешті вдалося розморозити будівництво шкіл та дитячих садочків. За першочерговими планами 2020 року було завершено будівництво щонайменше 100 шкіл, 100 дитячих садочків та 100 спортивних об'єктів по всій території України. Створено більше 8 тисяч нових учнівських місць.

Серед них на Херсонщині здійснено:

– заходи з термосанації будівлі Добропільського закладу повної загальної освіти з використанням енергозбережних технологій Долматівської сільської ради Голопристанського району Херсонської області. (с. Долматівка);

– реконструкцію будівельних конструкцій будівлі Раденської ЗОШ I-III ступенів на вул. Гагаріна, 1-Б в с. Раденськ Олешківського району Херсонської області;

– капітальний ремонт Голопристанського навчально-виховного комплексу «Гімназія-спеціалізована школа I ступеня з поглибленим вивченням предметів художнього профілю» Голопристанської міської ради Херсонської області, розташованого за адресою: Херсонська область, м. Гола Пристань, вул. Ларіонова, 132;

– реконструкція дитячого садка (з доведенням до 180 місць) в с. Музиківка Білозерського району Херсонської обл., вул. 40 років Перемоги, 35-А;

– будівництво окремої будівлі дитячого садка на території загальноосвітньої школи I-II ступенів № 5 Херсонської міської ради на вул. Сухарній, 9/4 у м. Херсоні;

– капітальний ремонт інженерних систем обладнання з поліпшенням експлуатаційних показників у дошкільному навчальному закладі «Ясла-садок «Берегиня» Брилівської селищної ради за адресою: площа Меліораторів, 8, смт Брилівка Олешківського району Херсонської області;

– капітальний ремонт дошкільного навчального закладу комбінованого типу (ясла-садок) №2 «Посмішка» з утепленням огорожувальних конструкцій на вул. Ларіонова, 130 у м. Гола Пристань Херсонської області;

– реконструкцію наявної будівлі гуртожитку під дитячий садок на 40 місць в с. Першопокровка Нижньосірогозького району Херсонської області;

– реконструкцію будівлі дитячого ясла-садка «Лелеченя» за адресою: Херсонська область, Іванівський район, смт Іванівка, вул. Іванівська, буд. 1;

– розвиток і підтримку дошкільної освіти у Виноградівському освітньому окрузі через комплексні дії та новітні програми [2].

Отже, Програма Президента України «Велике будівництво» допомагає модернізувати інфраструктуру в Україні. У пріоритеті «Великого Будівництва» є сфера освіти. Приклад тому – будівництво сучасних освітніх закладів у районах Херсонської області, оскільки комфортні та доступні умови для шкільного навчання та виховання найменших мешканців громад – у пріоритеті

керівництва Херсонщини. Уведення в дію нових чи реконструйованих закладів освіти подолає численні проблеми, що нагромаджувалися роками в секторі освіти, а саме надасть право і можливість на формування ефективної системи забезпечення освітніми послугами мешканців територіальних громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зеленський розповів, скільки садочків і шкіл побудовано за програмою «Велике будівництво» 5 жовтня 2021 року. URL: https://lb.ua/economics/2021/10/05/495508_zelenskiy_rozpoviv_skilki.html
2. Поточний архів Херсонської обласної державної адміністрації.

Логачов Д. О., Філіппова В. Д.

**ДО ПИТАННЯ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ДЕМОКРАТІЇ
НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ**

Про демократію можна говорити довго, обговорюючи її з усіх боків та в усіх нюансах, однак немає нічого ціннішого, ніж погляд на її реальну якість. Оцінювання якості демократії, тобто емпірична перевірка того, наскільки «правильною» є демократія, потребує як її визначення, так і чіткого встановлення поняття її якості.

Існує думка, що якісна демократія – це «правильна» демократія, тобто «стабільна інституційна структура, що реалізує свободу й рівність громадян шляхом легітимного та належного функціонування її інститутів та механізмів». Це означає, що правильна демократія є легітимним режимом, який повністю влаштовує громадян (якість із погляду результату), де громадяни, асоціації та громади, з яких він складається, мають свободу та рівність у різній формі й ступені (якість з погляду змісту), і де самі громадяни мають право перевіряти та оцінювати роботу уряду з метою підтримання свободи та рівності відповідно до верховенства закону (якість з погляду процедури) [1].

Інше актуальне визначення засвідчує, що «якість демократії еквівалентна мірі, до якої громадяни контролюють свій уряд або ж міцність зв'язків між громадянами та політиками» [2, с. 31].

У час глобалізації дедалі більше уваги привертає якість демократії на локальному рівні, і визнання її значущості неухильно зростає. Локальний рівень – це рівень, що найбільше наближений до громадян. Він також є простором, у якому громадяни щодня стикаються з демократією на практиці в ході взаємодії з демократичними інститутами та процесами, заробляють собі на життя, піклуються про власну безпеку, свої сім'ї та спільноти, а також користуються основними послугами, такими як освіта, охорона здоров'я, житло тощо. Часто це місце, де громадяни вперше ознайомлюються з політичною системою, частиною якої вони є. Також це основна відправна точка, з якої як для чоловіків, так і для жінок починається участь у політичному житті та діяльності представницьких органів.

Система оцінювання стану демократії на локальному рівні ґрунтується на її визначенні, що базується на двох основних демократичних принципах: контроль народу за ухваленням державних рішень та за тими, хто їх ухвалює; політична рівність тих, хто здійснює такий контроль. Чим послідовніше обидва ці принципи – народного контролю та політичної рівності – дотримуються в певному суспільстві, тим більш високу оцінку можна поставити стану його демократії [3].

Система оцінювання якості демократії на локальному рівні має бути орієнтованою на оцінювання якості будь-якого типу демократії, якою б вона не вважалася – молодю, зрілою, стабільною тощо, оскільки її розвиток відбувається неперервно.

Сильними сторонами системи оцінки «якості» демократії на локальному рівні є такі: застосування підходу, спрямованого на оцінювання за провідною роллю та за ініціативою самих громадян, а також те, що вона орієнтована на реформи та практичні дії і, до того ж, легко пристосовується до різних умов на місцях.

Відповідно до загального задуму системи оцінювання вона має бути універсальною системою оцінювання якості демократії на локальному рівні.

Причому під «якістю» ми розуміємо ступінь відповідності чинних локальних інститутів, процесів і практик основним демократичним принципам та цінностям – тобто ступінь реального контролю громадян за рішеннями місцевої влади та ступінь рівності громадян у процесі здійснення такого контролю. При цьому важливо розуміти, що якість демократії в одній країні може відрізнятись на різних субнаціональних рівнях або в різних муніципалітетах.

Оцінювання якості демократії може допомогти визначити особливості демократії на місцевому рівні й важливе не лише з погляду поглиблення демократії на локальному рівні, але й з погляду формування стратегій для розширення та поглиблення демократії на рівні всієї держави. Такі демократичні принципи й цінності мають бути законодавчо закріплені та захищені законом; вони мають ураховуватися в діяльності владних інститутів та в реалізації державної політики на всіх рівнях; вони мають наскрізно проходити через теорію та практику громадянських ініціатив та громадянської участі; ними слід користуватися як методом посилення таких проміжних цінностей демократії, як представницька влада, громадянська участь, повноваження, легітимність, реагування на потреби населення, підзвітність, прозорість та солідарність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Morlino L. Changes for Democracy. Actors, Structures and Processes. Oxford: Oxford University Press, 2012. 308 pp.
2. Roberts A. The Quality of Democracy in Eastern Europe. Public Preferences and Policy Reforms. N.Y.: Cambridge University Press, 2010.
3. International IDEA, Assessing the Quality of Democracy: A Practical Guide. Stockholm: International IDEA, 2008). pp. 20-1, Part 1.

Лопушинський І. П.

РОЗМЕЖУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК НАГАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ ЧАСУ

4 листопада 2021 року Кабінет Міністрів України скерував до Верховної Ради України законопроекти, що пропонують закріпити розмежовування

повноважень виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у зв'язку із завершенням децентралізації влади в країні [1; 2].

Це проєкт Закону «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо розподілу повноважень органів місцевого самоврядування у зв'язку зі зміною адміністративно-територіального устрою» (реєстраційний № 6281) [1] та проєкт Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо децентралізації та розмежування повноважень органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади у зв'язку зі зміною адміністративно-територіального устрою» (реєстраційний № 6282) [2].

Метою проєктів актів [1; 2] є формування спроможного та ефективного місцевого самоврядування шляхом розподілу повноважень сільських, селищних, міських рад та їх виконавчих органів, районних та обласних рад за принципом субсидіарності, розмежування повноважень районних та обласних рад у зв'язку зі зміною адміністративно-територіального устрою України та приведення відповідно до бюджетного законодавства, що дозволить забезпечити доступність та поліпшити якість надання публічних послуг жителям територіальних громад, сприятиме приведенню українського законодавства відповідно до Європейської Хартії місцевого самоврядування.

Проєкти актів було розроблено на виконання пункту 161 Плану законопроєктної роботи Верховної Ради України на 2021 рік, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 2 лютого 2021 р. № 1165-ІХ, та кроку 319 Плану пріоритетних дій Уряду на 2021 рік, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 276-р.

Як відомо, 2020 року було визначено адміністративно-територіальний устрій базового рівня для формування на новій територіальній основі спроможних територіальних громад.

Керуючись Законом України від 16 квітня 2020 р. № 562-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад», Кабінетом Міністрів

України 12 червня 2020 р. ухвалено розпорядження про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад усіх областей України (загалом визначено території 1469 територіальних громад).

25 жовтня 2020 р. відбулися перші місцеві вибори депутатів сільських, селищних, міських рад та сільських, селищних, міських голів новоутворених територіальних громад та сформовано органи місцевого самоврядування на новій територіальній основі з розширеними повноваженнями та ресурсами.

Для визначення адміністративно-територіального устрою субрегіонального (районного) рівня як територіальної основи для діяльності органів державної влади та районних рад Верховною Радою України ухвалено постанову від 17 липня 2020 р. № 807-ІХ «Про утворення та ліквідацію районів», якою затверджено новий адміністративно-територіальний устрій субрегіонального рівня, унаслідок чого в Україні, замість 490, утворено 136 нових районів (з урахуванням окупованих територій Автономної Республіки Крим, Донецької та Луганської областей). 25 жовтня 2020 р. відбулися перші місцеві вибори депутатів 119 утворених районних рад.

Крім того, Законом України від 17 вересня 2020 р. № 907-ІХ «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» було внесено зміни до Бюджетного кодексу України (далі – БКУ), відповідно до яких розмежовано дохідні та видаткові джерела надходжень між районними бюджетами та бюджетами місцевого самоврядування, закріплено фінансову базу за новоутвореними громадами для забезпечення виконання визначених законодавством повноважень.

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» передбачено прями взаємовідносини між державним бюджетом та місцевими бюджетами 1438 територіальних громад.

На виконання Закону України від 17 листопада 2020 р. № 1009-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування

окремих питань організації та діяльності органів місцевого самоврядування та районних державних адміністрацій» та пункту 39 Розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» БКУ районні ради передали із спільної власності територіальних громад району до комунальної власності сільських, селищних, міських територіальних громад установи та заклади, розташовані на їх території, відповідно до розмежування видатків між бюджетами, визначених БКУ.

З 1 січня 2021 р. видатки на функціонування названих установ і закладів здійснюються з бюджетів територіальних громад. Водночас, з урахуванням вищезазначеного, потребує актуалізації секторальне законодавство в частині децентралізації та розмежування повноважень органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади у зв'язку зі зміною адміністративно-територіального устрою України та приведення його відповідно до бюджетного законодавства.

Саме тому потребує актуалізації Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» в частині розподілу повноважень сільських, селищних, міських рад та їх виконавчих органів, районних та обласних рад за принципом субсидіарності, розмежування повноважень районних та обласних рад у зв'язку із зміною адміністративно-територіального устрою України та приведення відповідно до бюджетного законодавства.

Законопроекти спрямовано на розмежування повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування всіх рівнів, вони визначають однакові повноваження для сільських, селищних, міських рад та їх виконавчих органів відповідно до повноважень, якими було наділено органи місцевого самоврядування міст обласного значення та об'єднані територіальні громади. Розмежовуються й повноваження обласних та районних рад з урахуванням змін до БКУ. Проектні норми усувають дублювання повноважень органів місцевого самоврядування різних рівнів, вилучаються повноваження районних, обласних рад, які передано громадам.

Проте наділення органів місцевого самоврядування новими повноваженнями призведе до додаткового навантаження та посилення відповідальності посадових осіб місцевого самоврядування. Водночас місцеве самоврядування отримає більш широку організаційну, правову автономію, органи місцевого самоврядування одного рівня матимуть однакові повноваження, буде усунуто їх дублювання.

Разом з тим, законопроекти № 6281 та № 6282 [1; 2] лише частково вирішують окремі питання з децентралізацією і розмежуванням повноважень. Після ухвалення змін до Конституції України, що закріплять нову систему територіального устрою та організацію місцевої влади, заплановано прийняття нових редакцій законів про місцеве самоврядування (муніципальний кодекс) та пакет інших законодавчих актів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо розподілу повноважень органів місцевого самоврядування у зв'язку зі зміною адміністративно-територіального устрою. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=73150
2. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо децентралізації та розмежування повноважень органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади у зв'язку зі зміною адміністративно-територіального устрою. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=73151

Лопушинський І. П., Науменко Е. А.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ БУДІВНИЦТВА Й РЕКОНСТРУКЦІЇ ДОРІГ ОБЛАСНОГО ТА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ В МЕЖАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ «ВЕЛИКЕ БУДІВНИЦТВО» (НА ПРИКЛАДІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Як відомо, з 1 березня 2020 року в Україні стартувала програма «Велике будівництво» – масштабна розбудова якісної інфраструктури України, завдяки якій у короткі терміни по всій країні було збудовано та реконструйовано сотні соціальних об'єктів і доріг. Він ініційований Президентом України

Володимиром Зеленським та реалізується Мінрегіоном у співпраці з місцевою владою. «Велике будівництво» передбачає капітальний ремонт або спорудження доріг та інфраструктурних об'єктів у всій країні. Програму розраховано на п'ять років, вона фінансується з Державного фонду регіонального розвитку та «Укравтодору». За 5 років у межах програми планується ввести в експлуатацію близько 24 тисяч кілометрів доріг.

Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль з цього приводу зазначив: «Реалізація програми «Велике будівництво» стане однією із складових відновлення економічної активності в межах виходу з карантину, адже інвестиції в будівельні роботи мають потужний мультиплікативний ефект на інші галузі» [2].

2021 року в Україні було підготовлено до реконструкції близько 600 об'єктів. Це дороги та школи, дитячі садки, центри екстреної медичної допомоги та стадіони. Основне завдання проєкту 2021 року – будівництво чи реконструкція 6,6 тис. км доріг, 74 шкіл, 54 дитсадків, 28 медичних закладів, понад 140 приймальних відділень та 340 медичних амбулаторій у сільській місцевості, 24 басейнів та 78 інших спортивних об'єктів по всій країні. 2021 року до програми «Велике будівництво» долучаються 16 проєктів культурного напрямку та 10 об'єктів культурної спадщини. Усі вони будуть реконструйовані до кінця року.

Ще одним важливим моментом є те, що загалом дорожнє будівництво триває по всій країні, даючи роботу тисячам українців. За даними Укравтодору, від травня 2020 року на об'єктах «Великого будівництва» працювали 7729 дорожників; а вже, за даними Кабміну, станом на початок липня будівництво доріг вже допомогло створити понад 10 тисяч робочих місць. Для того, щоб зробити пошук робітників ефективнішим, Кабінет Міністрів України в партнерстві з roboota.ua запусив онлайн-інструмент для пошуку роботи в дорожній галузі – «Дороги та робота» (hromadske.ua) [1].

Будівництво та реконструкція об'єктів засноване на принципах енергоефективності та високої якості, інклюзивності та націленості на кожного українця як клієнта.

Не стала винятком у президентській програмі «Велике будівництво» і Херсонщина. На виконання робіт з ремонту та утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності в населених пунктах 2021 року передбачено кошти субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам за бюджетною програмою 3131090 «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах» на загальну суму 578611,87 тис. грн.

Відповідно до названої суми було підготовлено пропозиції щодо розподілу обсягу означеної субвенції по видам робіт, а саме:

- будівництво, реконструкція, капітальний ремонт автомобільних доріг загального користування місцевого значення – 137488,10 тис. грн;
- поточний середній ремонт автомобільних доріг загального користування місцевого значення – 234611,87 тис. грн;
- поточний дрібний ремонт та експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення – 100 000,0 тис. грн;
- будівництво, реконструкція, капітальний ремонт вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах – 106 511,90 тис. грн.

Відповідно до цього розподілу було сформовано перелік об'єктів будівництва, реконструкції, капітального та поточного середнього ремонтів автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам за бюджетною програмою 3131090, який 28 липня 2021 року перепогоджено Державним агентством автомобільних

доріг України. До зазначеного переліку увійшов 61 об'єкт (по 29 із яких забезпечено фінансування 2021 року) [3].

Загальна ж кількість реалізованих об'єктів в області за період від початку програми Президента «Велике Будівництво» до сьогодні – 106, зокрема:

– загальна кількість кілометрів доріг місцевого значення, відновлених та побудованих в області за період від початку програми Президента «Велике Будівництво» до сьогодні – 141,99 кілометра;

– загальна кількість кілометрів доріг державного значення, відновлених та побудованих в області за період від початку програми Президента «Велике Будівництво» до сьогодні – 216,7 кілометра;

– загальна кількість відновлених та побудованих штучних споруд (мости, наземні пішохідні переходи та інше) за період від початку програми Президента «Велике Будівництво» до сьогодні – 7 штук [3].

Завершено роботи по 25 об'єктам. Це, зокрема, автомобільні дороги загального користування місцевого значення:

1. Будівництво автомобільної дороги Приморське – Лазурне.

2. Капітальний ремонт мосту на автомобільній дорозі загального користування місцевого значення О220505 Мала Лепетиха – Верхній Рогачик, км 12+445.

3. Капітальний ремонт мосту на автомобільній дорозі загального користування місцевого значення О221802 Чаплинка – Новотроїцьке – Рикове, км 5+060.

4. Капітальний ремонт мосту на автомобільній дорозі загального користування місцевого значення О220225 межа Миколаївської області – Станіслав – Білозерка, км 29+857.

5. Капітальний ремонт автомобільної дороги загального користування місцевого значення О220103 Брускінське – Львове на ділянці км 19+600 – км 24+600.

6. Капітальний ремонт автомобільної дороги загального користування місцевого значення О220609 Орлове – Іванівка на ділянці км 13+000 - 15+500.

7. Капітальний ремонт автомобільної дороги загального користування місцевого значення О220103 Брускінське – Львове на ділянці км 24+600 – км 29+200.

8. Капітальний ремонт дорожнього покриття автомобільної дороги загального користування місцевого значення 0221802 Чаплинка – Новотроїцьке - Рикове на ділянці км 0+000 - км 20+000 (в межах наявного фінансування).

9. Поточний середній ремонт автомобільної дороги загального користування місцевого значення О220701 Новогригорівка – Новий Азов – Азовське на ділянці км 11+100 – км 15+198.

10. Поточний середній ремонт автомобільної дороги загального користування місцевого значення О221404 Миролюбівка – Петропавлівка на ділянці км 5+300 – км 9+000.

11. Поточний середній ремонт автомобільної дороги загального користування місцевого значення О221720 Олешки-Праві Солонці.

12. Поточний середній ремонт автомобільної дороги загального користування місцевого значення О221702 Гладківка – Раденськ – Козачі Лагері на ділянці км 32+000 – км 39+000 [3].

Таким чином, «Велике будівництво» – це справді знаковий проєкт, оскільки ми можемо, зрештою, побачити дороги нової якості, що допоможуть прискорити час у дорозі для пасажирських і вантажних перевезень, знизять рівень аварійності, а головне – сприятимуть розвитку економіки України, зокрема економіки регіонів і територіальних громад, адже дороги – це судини економіки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дем'яненко Л. Велике будівництво: стан реалізації та оцінка експертів. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4975:velike-budivnitstvo-stan-realizatsiji-ta-otsinka-ekspertiv&catid=8&Itemid=350
2. Із інтерв'ю Прем'єр-міністра України URL: www.zoda.gov.ua.
3. Поточний архів Херсонської обласної державної адміністрації за 2021 рік.

Лопушинський І. П., Чушак А. В.

МІСЬКІ АГЛОМЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ ЯК ДИНАМІЧНА СИСТЕМА ДОВГОСТРОКОВОЇ ДОВІРИ МІЖ ГРОМАДАМИ

11-12 листопада 2021 року в Україні відбувся 6-й Форум «Ефективне місцеве самоврядування як запорука демократичної та правової держави», організований Комітетом Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування, Міністерством розвитку громад та територій України, Донецькою обласною державною адміністрацією, Луганською обласною державною адміністрацією, Львівською обласною державною адміністрацією за сприяння та підтримки Програми Ради Європи «Децентралізація і реформа публічної адміністрації в Україні».

Близько 50 спікерів і спікерок у двох студіях – в Києві та Краматорську – зустрілися в гібридному форматі, онлайн та офлайн. Значну частину роботи форуму учасники та учасниці говорили про те, що сталий розвиток територій, організація постійної співпраці і побудова довгострокової довіри між самими громадами та між місцевим самоврядуванням і державною владою не менш важливі для розвитку територій, ніж фінансові та матеріальні ресурси.

Однією із головних тем форуму стало створення міських агломерацій. Як відомо, створення агломерацій чи метрополій є успішною європейською і світовою практикою. Водночас вона має і свої плюси, і свої мінуси. Переваги такого об'єднання полягають у тому, що цей інструмент дозволяє вирішувати спільні для громад питання. Недоліки ж, на думку експертів, полягають у складності та потребі додаткового фінансування діяльності з координації учасників метрополії.

Згідно з критеріями ОЕСР, агломерація створюється на територіях, де є понад 500 тисяч населення. У Європі існує три основні моделі створення агломерацій: Перша – неформальне співробітництво: партнери погоджуються,

що будуть співпрацювати в певних напрямках без спеціально прописаних умов. І цей інструмент насамперед потрібен для вирішення завдань економічної політики, створення зайнятості та доданої вартості. Так працюють 52% агломерацій в Європі. Ця модель підходить лише тоді, коли є довіра між сусідніми громадами. Друга модель більш формальна. Муніципалітети самі встановлюють і прописують правила співпраці. Третя модель – надмуніципальні утворення, коли місцеві органи влади створюють формальну структуру метрополії за правилами, найчастіше, створеними урядом. За такої моделі є статут, обирається мер метрополії, є обрані члени, які представляють різні території. Така модель працює краще, коли історично є великий рівень суперництва між муніципалітетами.

Як бачимо, в Європі немає одного абсолютного вирішення проблеми агломерації. І чи підходить якась з чинних європейських моделей Україні, чи потрібно формувати власний підхід, вирішувати самим громадам і українському Уряду.

В Україні ж агломерації фактично давно існують. Водночас ми досі не маємо законодавчого підґрунтя для організації ефективної співпраці великих міст і сусідніх громад. Чинний Закон про співробітництво громад не вирішує всіх питань. Саме тому народні депутати України наразі напрацьовують окремий законопроект про агломерації, вивчають досвід інших країн Європи, зокрема Франції, Польщі та Німеччини.

При цьому слід пам'ятати, що в Україні мала б бути система, коли всі учасники перебувають в однакових умовах незалежно від розміру громади. Щоправда, тут слід збалансувати інтереси членів агломерації, і це непросто. Крім того, державна підтримка агломерацій має закріплюватися окремим рядком у державному бюджеті.

Є сподівання, що Верховній Раді України вдасться створити якісний законопроект про агломерації, який відповідатиме інтересам людей. Наразі народні депутати, експерти, представники місцевого самоврядування

дискутують уже не про скільки про потребу агломерації як такої, як про модель співпраці в її межах. Україна вже пододала перший етап – певного побоювання. Зараз ми перебуваємо на етапі м'якої співпраці. Водночас штучно агломерацію створити неможливо. Її можна формалізувати, коли співпраця вже склалася. Для цього нам потрібен механізм для врядування на цій території. І він має базуватися на ініціативі знизу. Ми не можемо в Україні більше втрачати час – хаос, що породжений за всі ці роки без співпраці громад певної агломерації, слід негайно вирішувати. Насамперед громади мають навчитися домовлятися між собою, довіряти й комунікувати, разом розробляти проєкти, щоб вирішувати спільні проблеми.

Роль Уряду в цих питаннях має полягати зокрема в тому, що всі потенційні агломерації мають бути передбачені в стратегічних урядових документах з регіонального розвитку, а також у регіональних стратегіях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Децентралізація дає можливості: сайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14235>
2. Лопушинський І. П. Міські агломерації як організаційні утворення для реалізації спільних функцій місцевих громад. *Міське самоврядування: сучасні тенденції розвитку*: матер. Всеукраїнської науково-практ. Інтернет-конф. (м. Київ, 3 грудня 2018 – 14 січня 2019 р.). К.: РВВ НУБіП України, 2019. С. 21-24.

Лугова Г. Л.

СТАТУТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В СУЧАСНІЙ ПРАКТИЦІ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Як відомо, кожне місто, містечко, селище має власні історичні особливості, традиції, моделі комунікації всередині громади, економічні та соціальні умови. З метою врахування цієї специфіки в процесах врядування та місцевого розвитку громади ухвалюють власні статuti. Статuti територіальних громад сіл, селищ, міст належать до основних актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування. «Локальною» чи «комунальною конституцією»

називають статут через його вищу юридичну силу відносно інших актів локального рівня, що ухвалюються органами місцевого самоврядування.

У більшості з нас слово «статут» асоціюється з установчим документом певної юридичної особи. І це сприйняття є правильним для випадків, коли йдеться про створення певних типів суб'єктів господарювання. Водночас слово «статут» має ширше значення і може охоплювати й інші види нормативних актів. Саме так відбувається в разі зі статутом територіальної громади, що розробляється й затверджується не для посвідчення факту створення територіальної громади чи визначення статусу громади, а для інших цілей.

Можливість ухвалення статуту територіальної громади передбачено статтею 19 «Статут територіальної громади села, селища, міста» Закону України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні», у частині першій якого зазначається, що «з метою врахування історичних, національно-культурних, соціально-економічних та інших особливостей здійснення місцевого самоврядування представницький орган місцевого самоврядування на основі Конституції України та в межах цього Закону може прийняти статут територіальної громади села, селища, міста» [2].

Відсутність Статуту територіальної громади зумовлює значну кількість питань через те, що владно-громадські відносини в більшості випадків нормативно не врегульовано. Для прикладу, петиції в багатьох громадах не відрізняються за наслідками від звичайного звернення, адже реакція в обох випадках майже однакова – звичайна відписка когось із посадовців міської ради. Змінити це можна, якщо закріпити в статуті громади порядок розгляду на сесії міської ради кожної петиції, що отримала потрібну кількість голосів.

Саме тому всі процедурні питання місцевої демократії має бути чітко виписано в статуті громади. Такі процедури, як місцеві ініціативи, громадські слухання, громадська експертиза, консультації з громадськістю, участь громадян у роботі наглядових рад комунальних підприємств, створення та діяльність органів самоорганізації населення (будинкових, вилучених,

квартальних та інших комітетів тощо), порядок звітування міського голови, постійних комісій та депутатів міської ради – потрібні складові статуту. Тоді статут буде не декларативним документом, а реальною «конституцією» громади.

На виконання Закону [2], з урахуванням Методичних рекомендацій щодо створення Статуту територіальної громади [1], розроблених експертами за ініціатииви Мінрегіону, а також зразків документів для організації участі жителів громади у вирішенні питань місцевого значення IX сесія Херсонської міської ради VIII скликання своїм рішенням від 03 вересня 2021 року № 463, керуючись Конституцією України, Європейською Хартією місцевого самоврядування, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та іншими законодавчими актами України, констатує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність та безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, усвідомлюючи свою відповідальність перед жителями Херсонської міської територіальної громади, усвідомлюючи, що неможливо досягти розвитку та високої якості життя, якщо жителі не є частиною процесу ухвалення найважливіших рішень, що їх стосуються, зважаючи на те, що добре демократичне врядування базується на основі реалізації повноважень органів місцевого самоврядування в тісній співпраці з громадськістю та всіма зацікавленими сторонами з метою підвищення якості життя громадян та розвитку громади, коли людина – у центрі всіх демократичних інститутів та процесів, ураховуючи історичні, національно-культурні та соціально-економічні традиції місцевого самоврядування в Херсонській міській територіальній громаді, затвердила Статут Херсонської міської територіальної громади в новій редакції [3].

Таке рішення було покликане до життя включенням до меж міста нових поселень відповідно до нового адміністративно-територіального устрою

України та потребою внесення нових положень, спричинених децентралізацією влади в Україні й розвитком громадянського суспільства.

Наразі до складу Херсонської міської територіальної громади, крім міста Херсона, входять такі населені пункти: селище міського типу Антонівка, село Благовіщенське, село Богданівка, селище міського типу Зеленівка, село Зимівник, село Інженерне, селище міського типу Комишани, село Молодіжне, селище міського типу Наддніпрянське, село Петрівка, селище Придніпровське, селище Приозерне, село Садове, село Сонячне, село Степанівка.

Статут Херсонської міської територіальної громади розроблено за експертно-методологічної підтримки проєкту Council of Europe: civil participation. У партнерстві та за підтримки проєкту Ради Європи й провідних експертів упродовж 2021 року міська рада працювала над Статутом територіальної громади, який визначає, зокрема, процедури щодо прозорості, відкритості та підзвітності врядування, форми та механізми участі жителів у вирішенні питань місцевого значення.

Уперше в Статуті закріплено право молоді з 14 років брати участь у громадських слуханнях і публічних консультаціях; створити електронну петицію тепер може молода людина з 16 років; до Статуту включено низку норм щодо гендерної рівності, захисту екології, права дітей та молоді на участь у місцевому самоврядуванні, проведення електронних громадських слухань.

Наразі Херсонська міська рада взялася до впровадження ефективних процедур і практик громадської участі, взаємодії влади та громадськості й зміцнення належного демократичного врядування на основі стандартів Ради Європи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Методичні рекомендації щодо створення статуту територіальної громади.
URL: <https://rozvytok.in.ua/law/roz-yasnennya/1405-metodychni-rekomendatsii-shchodo-stvorennia-statutu-terytorialnoi-hromady>
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Статут Херсонської міської територіальної громади, затверджений рішенням IX сесії Херсонської міської ради VIII скликання від 03.09.2021 № 463. URL: <https://miskrada.kherson.ua/pro-kherson/statut-gromadi-hersona/>

Малиновський В. Я.

ЗАВЕРШАЛЬНІ АКЦЕНТИ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Реформа децентралізації, що спрямована на досягнення поставленої мети – формування демократичної та ефективної системи публічного управління з успішними громадськими інституціями, відповідною якістю публічних послуг та вмінням пристосовуватися до нових суспільних потреб і викликів, розпочалася з ухваленням 2014 року Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [3]. Децентралізація стала альтернативою федералізації, що настійливо нав'язувалася нашій державі в межах так званих Мінських домовленостей. Таким чином, зазначене реформування було спрямоване на досягнення двох стратегічних політичних цілей:

1) внутрішньополітичної: трансформація територіальної організації влади в напрямку побудови модерної системи публічного управління на місцевому й регіональному рівнях та її оптимальної просторової основи;

2) зовнішньополітичної – наближення національної моделі місцевої та регіональної влад до стандартів Європейської Хартії місцевого самоврядування з перспективою отримання членства в НАТО і ЄС.

Досягнення зазначених цілей розпочалося з формування на добровільній основі ОТГ, спроможних суттєво поліпшити стан справ у громадах за рахунок ефективного використання наявних ресурсів і широкого залучення громадян до вирішення місцевих справ. Це був складний шлях активізації громад, що самостійно визначали своє майбутнє на десятиліття, народження справжніх лідерів і менеджерів територіальних громад, які взяли на себе ризики та відповідальність за майбуття своїх громад. Однак пасивність окремих громад та їх очільників, що через різні причини відмовилися брати участь у реформуванні

і, таким чином, поставила під загрозу успішність децентралізації, зумовила кардинальні зміни реформування. Зважаючи на перспективу місцевих виборів у жовтні 2020 р. та алгоритм добровільного формування ОТГ за п'ятирічний період, у квітні було ухвалене політичне рішення щодо переходу до примусового формату реформи, оскільки в інший спосіб завершити цей процес було неможливо [2].

Таким чином, упродовж 2014-2020 рр. реформа децентралізації пройшла складний і тернистий шлях із багатьма перешкодами. Однак, на відміну від попередніх спроб реформування, послідовність влади й наявність політичної волі дали можливість подолати всі спроби внутрішніх опонентів і зовнішніх недругів заблокувати найважливішу українську реформу. У результаті було демонтовано просторову основу публічної влади, сформовану ще в часи СРСР, і на всій території України запроваджено новий територіальних устрій на базовому та субрегіональному рівнях.

За доволі незначний період реформування Україні вдалося здійснити те, чого не вдавалося реалізувати (незважаючи на неодноразові спроби) упродовж попередніх десятиліть Незалежності. Зрештою, удалося втілити в життя основне завдання національного трансформаційного проєкту – закласти міцний фундамент не лише муніципальної влади, а й усієї владної будівлі Української держави. Це відкрило можливості не лише для формування ефективної управлінської моделі на інших рівнях територіального устрою, а й зробити вагомий поступ у напрямку європейського та євроатлантичного курсу нашої держави. Ефективність упровадження реформи децентралізації влади відзначив Європейський Парламент: «Європарламент вітає досягнення України в проведенні реформи децентралізації та розширенні можливостей місцевої влади, що є однією із найуспішніших реформ на сьогодні; визнає підтримку U-LEAD та формування більше 1000 ТГ; позитивно оцінює кроки, ухвалені з метою децентралізації державної влади та бюджетів через затвердження нормативно-правових актів та їх практичного впровадження; закликає

Європейську Комісію уважно вивчити успішні практики реформи децентралізації в Україні та розглянути їх практичне впровадження в інших державах» [1].

При цьому зазначимо, що, пройшовши кілька основних етапів, реформа ще не отримала остаточного завершення. Попри досягнуті успіхи, вона ще потребує значних зусиль і незмінності політичного курсу. Через проблеми конституційного реформування не вдалося паралельно трансформувати систему публічної влади на субрегіональному та регіональному рівнях. Однак, зважаючи на функціонально-сервісну вторинність цих рівнів, зазначена обставина не становить загрози для загального плану реформи місцевого самоврядування й територіальної організації влади. Для забезпечення сталості та незворотності децентралізації влади й ефективного демократичного місцевого самоврядування потрібно внести зміни до Конституції України та ухвалити низку законів. Зокрема, потребують законодавчого забезпечення питання адміністративно-територіального устрою, організації публічної влади на субрегіональному та регіональному рівнях, запровадження комплексної системи адміністративного нагляду й контролю, проходження муніципальної служби. Потребують суттєвого пришвидшення і синхронізації секторальні реформи, зокрема у сферах освіти, охорони здоров'я, культури, безпеки, соціальній і фіскальній сферах. Місцеве виборче законодавство має забезпечити чесність і прозорість виборчого процесу, реальні можливості для участі всіх громадян у питаннях місцевої політики. У процесі його реформування слід зберегти позитивні аспекти забезпечення ідеологічної визначеності електорату та мінімізувати негативні (непрозорість виборчої системи, низька легітимність представницької влади, тотальний контроль і диктат верхівки партії над депутатами).

Позитивне вирішення зазначених питань залежатиме від комплексу чинників – наявності політичної волі і консолідованості політичної еліти під час ухвалення важливих політичних рішень, а також від активності громадян та

професійності муніципальних команд, спроможних забезпечити успішність територіальних громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Європейський Парламент визнав децентралізацію однією з найуспішніших реформ в Україні. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yevropejskij-parlament-viznav-decentralizaciyu-odniyeu-z-najuspishnishih-reform-v-ukrayini> (дата звернення: 15.11.2021).
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад: Закон України від 16.04.2020 р. № 562-ІХ. Голос України. 2020. 13 трав. С. 4.
3. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р. Урядовий кур'єр. 2014. 11 квіт. С. 13–14.

Мальцев У. В., Філіппова В. Д.

КАТЕГОРИЗАЦІЯ РЕСУРСІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Наявність системи інститутів самоврядування є однією з ознак розвитку інститутів громадянського суспільства. Ці інститути дозволяють надавати вільній діяльності людини творчого сенсу, пов'язувати її з самовідповідальністю. Водночас ці інститути постають інструментами ефективного управління, економічного зростання, стають чинниками стабілізації конфліктних ситуацій. Різноманітність організаційних форм, використання місцевих ресурсів, які можуть бути непомітними на загальнодержавному рівні, дозволяють місцевому самоврядуванню гнучко реагувати на виклики та загрози, що виникають у процесі функціонування й розвитку суспільства та держави.

Сьогодні експерти звертають увагу, що ресурси місцевого самоврядування мають «суб'єктивний, мінливий і трансмутований характер». Їх можна використовувати як зброю для досягнення цілей, які, своєю чергою, можна розглядати як «призи» та додавати до вихідної ресурсної бази як зброю для наступного раунду «гри влади» [1].

Ґрунтуючись на класифікаціях, представлених Родсом, можна виокремити п'ять наборів ресурсів місцевого самоврядування: це конституційно-правові, регулювальні, фінансові, політичні та професійні [2].

Конституційно-правові ресурси належать до функцій, формально переданих місцевим органам влади відповідно до Конституції. Центральна влада може обмежувати місцеву автономію за допомогою низки механізмів нагляду та контролю, що призводить до інших видів ресурсів – регулювальних.

Регулювальні ресурси відносять до обсягу та чинності норм і правил, що використовуються центральною владою для регулювання та контролю місцевого самоврядування. На думку дослідників, регулювання може бути визначене як «створення та забезпечення дотримання правових та адміністративних правил». У цьому слід зазначити, що дерегулювання є віддзеркаленням регулювання, що означає «явну зміну чи скасування склепіння правил» [3].

Слід зауважити, що дерегулювання не завжди означає скасування правил, також це може означати заміну або систематизацію правил, або, наприклад, певні інструменти, розроблені для більш ефективного та дієвого досягнення тих самих поведінкових змін, яких прагнула вихідна схема регулювання [3].

Фінансові ресурси – це кошти, одержані місцевими органами влади від податків, зборів, державних і міжнародних грантів, позик тощо. Звичайно, цей аспект тісно пов'язаний з вищевикладеним, оскільки гранти та будь-яка фінансова допомога місцевому самоврядуванню від центрального уряду завжди супроводжуються докладними правилами, що регулюють їх використання.

Політичні ресурси належать як до доступу до державних структур, що ухвалюють рішення, так і до права на отримання громадської підтримки, яку надають представники на підставі легітимності, що впливає з виборів. Важливим аспектом доступу є здатність місцевої влади формувати ефективну національну систему місцевого самоврядування, що виявляється в асоціаціях

місцевих органів влади, які визначають «національну роль та становище місцевого самоврядування загалом» [1].

Під професійними ресурсами розуміється «володіння людьми, навичками, землею, будинками, матеріалами, що в результаті актуалізує здатність діяти особисто і безпосередньо, а не через посередників» [2]. Це також пов'язано зі здатністю збирати та обробляти дані. Така здатність, своєю чергою, вимагає наявності персоналу, який має знання та досвід. Професіонали можуть передати свою компетенцію на будь-який рівень, а також мають здатність переслідувати свої власні інтереси.

Насправді може бути важко відокремити різні набори ресурсів один від одного, і, як було сказано раніше, наведений перелік не обов'язково вичерпний. Проте з метою забезпечення життєдіяльності місцевого самоврядування визначені категорії можна розглядати як справедливу відправну точку. При цьому ресурсна перспектива також може бути корисною з позиції інструменту для оцінювання напрямків розвитку відносин між центральною та місцевою владою в нашій країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Rhodes, R. A. W. Power Dependence. Theories of Central-Local Relations: A Critical Reassessment, in Goldsmith, M., ed., New Research in Central-Local Relations. Aldershot: Gower, 1986a. pp.1-33.
2. Rhodes, R. A. W. Developed Countries, in Rowat, D. C, ed., International Handbook on Local Government Reorganization. Contemporary Developments. London: Aldwych Press, 1980. pp.563-581.
3. Hancher, L. & Moran. M. Introduction: Regulation and Deregulation. European Journal of Political Research 17, 1989. pp. 129-136.

Мамонова В. В., Солопихіна Д. А.

БРЕНДИНГ РЕГІОНУ ЯК ФУНКЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Останніми роками в Україні та світі актуалізується питання брендингу територій, оскільки в умовах мобільного пересування трудових ресурсів і фактичної відсутності кордонів для переливу капіталів між країнами, розвиненості транспортних систем, доступності інформації та свободи вибору

загострюють проблему конкурентоспроможності регіонів у змаганні за всі види ресурсів, насамперед інвестиції та інновації. Це зумовлює потребу виокремити в діяльності органів публічного управління такий функціональний напрямок, як застосування технологій формування бренду території для її репрезентування з метою залучення інвесторів та інших стейкхолдерів до розвитку громад і територій.

Питання брендингу територій досліджують чимало зарубіжних і українських науковців та фахівців, серед яких – С. Анхольт, В. Мірошніченко, Т. Нагорняк, О. Шевченко та ін., проте їх увага переважно прикута до національного бренду як чинника посилення конкурентних переваг країни в глобалізованому світі [1-3; 5].

Використання інструментів територіального брендингу є надзвичайно актуальним питанням сьогодення, оскільки без їх ефективної імплементації не можливо впливати на розвиток економічної, наукової, політичної, соціальної, туристичної та інших сфер діяльності громадянського суспільства. Чим більше в країні успішних міст, областей і регіонів, тим потужнішою та економічно розвиненішою вона буде виглядати в очах світової спільноти. Можна стверджувати, що саме окремі території формують репутацію України. Унаслідок цього підвищення інвестиційної привабливості областей є пріоритетним напрямком сталого розвитку вітчизняної економіки. Цим пояснюється затребуваність брендингових технологій, що спрямовані на створення привабливого територіального бренду регіону як комплексу ціннісних характеристик, що створюють уявлення про нього.

Територіальний брендинг – це процес, який сприяє створенню бренду країни, регіону, міста або іншої територіальної спільноти, що є важливим чинником просування території, спирається на політичний, економічний, соціокультурний її потенціал та природно-рекреаційні ресурси, а також на локальні бренди товарів, робіт і послуг, що виробляються в конкретному регіоні.

Уперше поняття «бренд країни», «територіальний брендинг» увів у фаховий обіг Саймон Анхольт наприкінці ХХ ст. («Nation Brand») та обґрунтував модель бренду території, що включає такі елементи: людський капітал, розвиток туризму, рівень інвестиційно-інноваційних процесів у країні, експорт продукції (брендів товарів), культурні надбання та історична спадщина, ефективність державного управління [1]. Слід наголосити, що завдяки цим параметрам можна оцінити не лише привабливість території, а й розвиненість регіону загалом.

Іншими словами, брендинг регіону становить собою багатофакторну структуру, що формується через комбінацію соціально-політичної, культурно-ідеологічної та економічної складових. Формування першої складової є складним процесом співробітництва центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування регіонального рівня, що спрямований на створення на території відповідної інфраструктури, яка забезпечить сприятливий інвестиційний клімат і формування сприятливого туристичного середовища в регіоні. Визначення культурно-ідеологічної складової реалізується через уособлення певної неповторності кожного регіону. Третя складова – економічна – зводиться до розуміння економічної ролі території, її смарт-спеціалізації, тенденцій розвитку й кінцевої мети розвитку [5].

Сьогодні розуміння головних цілей територіального брендингу спонукає органи публічного управління в партнерстві з приватним і громадським секторами надавати більше уваги розвитку брендів громад і регіонів. Саме тому завдання територіального брендингу доцільно розглядати щодо різних груп стейкхолдерів, до яких можна віднести не тільки органи публічного управління, а й населення, місцевих підприємців, туристів та інвесторів. Співпраця всіх стейкхолдерів здатна забезпечити поширення територіального брендингу в інформаційному просторі, упізнаваність, впливовість території та притік нових інвестицій.

Проведене дослідження в Харківській області та використання результатів SWOT-аналізу, що було виконано під час розроблення стратегії розвитку регіону до 2027 р., дозволили сформулювати місію бренду області таким чином: формування та забезпечення іміджу успішного та комфортного місця для життєдіяльності, що якісно відіб'ється на якості життя теперішніх і майбутніх поколінь мешканців; збереження культурної спадщини і традицій, стимулювання розвитку впізнаваності регіону як інноваційного та сучасного [4]. Усе це вимагає оптимізації діяльності органів публічного управління на регіональному рівні та дозволяє дійти висновку, що результативності брендингу можна досягти за умови інтегрування зусиль усіх стейкхолдерів на створенні єдиного бренду території та розробленні брендингової стратегії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Анхольт С. Создание бренда страны. Бренд-менеджер. 2007. № 1. С. 36-44.
2. Мирошниченко В. Національний брендинг України. URL : <http://www.innovations.com.ua/ua/articles/14169/temp>
3. Нагорняк Т.Л. Країна як бренд. Національний бренд “Україна”. Стратегічні пріоритети. 2008. № 4 (9). С. 220–228.
4. Стратегія розвитку Харківської області на 2021–2027 роки. URL : <https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1026/102538/files/Стратегія.pdf>
5. Шевченко О. Л. Бренд як актив: принципи створення і управління. Вчені записки. Київ : КНЕУ, 2013. №. 15. с. 191-214.

Михайлов Д. С.

РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В МЕЖАХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО Й ІНФОРМАЦІЙНОГО ВИМІРІВ

Інформаційні системи – неодмінна складова новаційного розвитку, що передбачає впровадження технологій цифровізації, які мають забезпечити оперативне та якісне надання послуг населенню [3]. Інформаційні системи (далі – ІС) є результатом науково-технічного прогресу і розглядаються як продукт, створений чи придбаний за рахунок коштів бюджету [1]. З огляду на це облік ІС полягає у включенні до Реєстру відомостей про регіональні інформаційні системи та необхідності бухгалтерського обліку. Основним регулювальним

актом здійснення бухгалтерського обліку інтелектуальної власності є Положення з бухгалтерського обліку (ПБО) «Облік нематеріальних активів» (див. [4; 5]). Бухгалтерський облік ІС у регіонах має здійснювати управління справами адміністрації регіону.

Крім того, ІС – це результат інтелектуальної діяльності, що підлягає правовій охороні та майновому обліку. Правовою основою, що забезпечує регулювання відносин у сфері прав на результати інтелектуальної діяльності та засоби індивідуалізації, є Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) [2]. Відповідно до статті 118 ЦК України існують нерухомі та рухомі речі [там само]. До рухомих належать права на інтелектуальну власність, оскільки до нерухомих речей належать земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на них, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення [там само]. В Україні діє Державний реєстр речових прав на нерухоме майно та Державний реєстр обтяжень рухомого майна [6]. Водночас, виняткові права регіонів на результати інтелектуальної діяльності (зокрема розроблення ІС) не є об'єктами обліку в жодному з цих реєстрів. Відзначимо, що ці результати виникають після виконання відповідного договору й підписання актів про виконані роботи. Органи місцевого самоврядування (далі – ОМС) зазвичай не проводять дальшу роботу з легалізації об'єкта інтелектуальної діяльності за обох варіантів створення ІС (первинного та вторинного).

За 1 варіанту створюється нова інтелектуальна власність, зокрема у вигляді ІС. У цьому разі відповідно до загального правила ЦК України всі права належать виконавцю, що є автором. Отже, у муніципальному контракті обов'язково потрібно вказувати, кому саме в результаті виконаних робіт належать виняткові права на створений об'єкт. Предметом цього договору є лише роботи чи послуги, у яких створюється об'єкт інтелектуальної власності (далі – ІВ). При цьому документи, отримані в результаті виконання контракту, що можуть підтверджувати виняткове право на створений об'єкт ІВ, проте вони можуть бути правовою підставою для отримання зазначених прав. У такому

разі замовнику на новостворений продукт ІВ після виконання виконавцем умов муніципального контракту потрібно укласти договір відчуження виняткового права, що дозволить визначити створений об'єкт як продукт ІВ, а також здійснити бухгалтерський облік і включити ІС до реєстру муніципальної власності як нематеріальний актив.

2 варіант – коли на ринку є готова ІВ із певною кількістю функцій (це «коробковий варіант»). При купівлі цього продукту відносини між замовником та виконавцем встановлюються ліцензійним договором, причому в ОМС виникає лише право користування. Саме тому в муніципальному контракті обов'язково потрібно вказувати, кому саме в результаті виконаних робіт належать виняткові права на створений об'єкт. Предметом цього муніципального договору є лише роботи чи послуги, у яких створюється об'єкт ІВ. Замовнику на новостворений продукт після виконання виконавцем умов муніципального контракту потрібно укласти договір відчуження виняткового права, який дозволить визначити створений об'єкт як продукт ІВ, а також здійснити бухгалтерський облік і включити ІС до реєстру муніципальної власності як нематеріальний актив. Виходом із цієї ситуації є також укладання договору відчуження виняткового права, проте вже частину програмного продукту, що розроблений на замовлення ОМС. Цей договір дозволить виокремити та врахувати нематеріальний об'єкт і використати на нього бюджетні кошти.

Отже, у будь-якому з обох варіантів ОМС потрібно при зверненні за створенням об'єктів ІВ, зокрема у вигляді ІС, укласти договір відчуження виняткового права, спрямований на легалізацію результату інтелектуальної діяльності та його правову охорону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Надьон О.В., Помаза-Пономаренко А.Л. Правовий механізм державного регулювання фінансової безпеки банків України: монографія. Харків: НУЦЗ України, 2018. 198 с.
2. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>.

3. Помаза-Пономаренко А.Л. Правове забезпечення розвитку та безпеки регіонів України в умовах децентралізації й інституціоналізації влади: монографія. Харків: НУЦЗ України, 2020. 190 с.
4. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
5. Про затвердження Положень (стандартів) бухгалтерського обліку : наказ Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0391-99#Text>.
6. Реєстри // НАІС. URL: <https://nais.gov.ua/registers>.

Молодцов О. В.

УРАХУВАННЯ ПСИХОФУНКЦІОНАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ СЛУЖБОВЦІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

На сьогодні ще не вироблено єдиного концептуального бачення професіоналізації посадових осіб місцевого самоврядування та не конкретизовано окремі шляхи такої професіоналізації. У всякому разі цей процес має рухатися кількома шляхами. Професійна підготовка, перепідготовка й підвищення кваліфікації публічних службовців має враховувати можливості, що відкриваються при запровадженні теорії лідерства в публічному управлінні [1] та при врахуванні чинника психофункціональної компетентності публічного службовця.

Значення концепту «психофункціональна компетентність» для аналізу психосоціальної площини діяльності публічного управлінця в контексті її професіоналізації полягає насамперед у тому, що він пов'язує в єдине ціле різнопланові компетентності, які фактично є складовими професійної компетентності публічного службовця. Серед них назовемо такі, як управлінська, соціальна, психологічна, соціально-психологічна, стратегічна, інтегральна тощо. «Психофункціональна компетентність» – це психосоціальна здатність людини (виконавця) виявляти в собі психологічну силу і впевненість

у виконанні в будь-якій сфері діяльності певного кола функцій (завдань), щодо яких він відчуває високий особистісний ресурс (потенціал).

Цей вид компетентності мобілізує особливості системної організації особистості загалом, психіка якої має складну архітектуру, що базується на індивідуально особливому інформаційно-енергетичному обміні з навколишнім світом. Певний тип психофункціональної компетентності може бути описано шістьма бінарними шкалами-опозиціями, такими як «екстраверсія/інтроверсія», «емоційність/прагматичність» (або інакше в соціоніці – етика/логіка – *О. М.*), «ірраціональність/раціональність», «інтуїтивність/сенсорність», «екстернальність – інтернальність», «екзекутивність – інтенціональність». З цих бінарних шкал-опозицій у процесі становлення людини формується індивідуально типова матриця психофункціональної компетентності. Вона може бути подана одним із 16 соціонічних типів особистості (так званих соціотипів чи в іншій термінології – особистісних фрактальних архетипів).

Логічний зв'язок моделей (соціотипів) з елементами матриці психофункціональної компетентності продемонстровано нами зі ствердженням, що будь-яка організована діяльність має бути розподілена за видами психофункціональної діяльності в межах управлінської системи, що має бути повною з погляду наявності всіх типів психофункціональної компетентності [2]. Відповідно, виокремлено елементи матриці психофункціональної компетентності, структуру якої визначають чотири типи психофункціональної компетентності: ієрархічно-управлінський тип (управлінці); соціально-практичний тип (соціали); раціонально-сцієнтистський тип (сцієнтисти); гуманітарно-ідеологічний тип (гуманітарії). В управлінській системі має бути подано всі означені типи. Інакше така система буде неповною чи слабкою, чи взагалі недієздатною. Із характеристиками цих типів можна ознайомитись у згаданій вище статті.

Отже, для реалізації практики врахування психофункціональної компетентності потрібно деталізувати концепт психофункціональних

компетентностей публічного службовця. У практичній площині його можна використовувати в межах теоретичного осмислення оптимальної стратегії взаємодії між різними структурами з погляду оптимального використання психофункціональних особливостей людини, колективів, забезпечення реалізації принципу командної роботи в публічно-управлінських структурах, а також для аналізу психофункціональної повноти системи публічного управління в цілому, чи окремих систем різного рівня. Результати таких досліджень сприятимуть інституціональному розвитку публічної служби в Україні. При цьому слід зазначити, що перспективи реалізації цієї ідеї вищі саме на місцевому рівні, а не на вищих щаблях ієрархії публічної влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антонова Л. В., Козлова Л. В. Професіоналізація державних службовців та службовців органів місцевого самоврядування як напрям реалізації теорії лідерства в публічному управлінні. *Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток»*. 2020. № 1. DOI: 10.32702/2307-2156-2020.1.1
2. Молодцов О. В. Матриця психофункціональних компетентностей публічно-управлінської діяльності: практичний аспект. *Сучасні аспекти наук*. Т. V колективної монографії. Київ: Видавнича група «Наукові перспективи», 2021. С. 34–45. Електронний ресурс: monography-5-2021.pdf (perspectives.pp.ua)

Некряч А. І., Кир'ян О.

ДОВІРА ДО МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ – ВАЖЛИВЕ ПІДҐРУНТЯ РОЗБУДОВИ СПРОМОЖНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Започаткована реформа децентралізації з акцентом на більшу субсидіарність у зв'язці «центральна – місцева влада», ідею «держава для громадян» стала найпомітнішою з усіх реформ в нашій країні, постійно зберігає високий рівень підтримки і спрямовує систему управління до європейських стандартів. Вона суттєво змінила відносини між гілками влади, рівнями управління, громадськими об'єднаннями та організаціями, суб'єктами підприємництва, бізнесом, політичними партіями, населенням. Ключовою інновацією децентралізації стало створення базової ланки адміністративно-

територіального устрою – територіальної громади, що отримала реальну владу на найближчому рівні до людей, об'єктивно зміцнивши свої позиції у вирішенні економічних і соціальних проблем.

Об'єднана громада стала центральним постачальником публічних, громадських послуг для своїх громадян, зосередивши у своїх руках більшість справ, що стосуються громадян і суб'єктів господарювання. Люди зрештою відчували, що здатні впливати на перебіг подій, поліпшення ситуації у своєму селі, селищі, районі, а також контролювати місцеву владу. Завдяки цьому збільшилася кількість місцевих ініціатив, що дало змогу отримати й певні позитивні результати. Нині ні в кого немає сумнівів щодо того, що багато суспільних проблем може вирішуватися за участю людей, і це зміцнює їхню суспільну вагу та створює сприятливі умови для інвестицій в інфраструктуру громади.

Водночас, за роки незалежності нагромадилося чимало проблем, що не стимулювали місцеві громади до саморозвитку, місцевої ініціативи, партнерства. До них можна віднести надмірну централізацію процесу ухвалення рішень, що обмежувало роль інституту місцевого самоврядування; фінансову залежність територій від центру й не давало реалізувати принцип субсидіарності й формувати стабільні джерела наповнення місцевих бюджетів; відсутність професійних кадрів, які були б спроможні на належному рівні забезпечувати управління, ухвалення обґрунтованих, виважених, раціональних рішень, а також велика кількість територіальних громад (за статистикою, їх нараховувалося 11520 – 458 міських, 780 селищних і 10270 сільських), а також відсутність в їх межах сплатоспроможних суб'єктів, що не давало змоги вирішувати багато місцевих справ; недовіру до місцевої влади, що відзначалася корупцією й хабарництвом, корпоративністю, закритістю і непрозорістю діяльності місцевої еліти; низький рівень підготовки депутатського складу до нової ролі в статусі господарів громад, згуртування мешканців територіальних громад; недостатнє залучення населення безпосередньо до самоврядного

процесу; партнерство органів місцевого самоврядування з усіма суб'єктами діяльності в межах громад не відповідає потребам самої громади. Саме тому актуальним завданням є встановлення змін у свідомості самого населення, посадовців органів місцевого самоврядування, місцевих депутатів, суб'єктів підприємницької діяльності та наскільки вони готові спільно діяти для розбудови спроможних громад.

Усім відомо, що будь-який успіх у реформуванні й оновленні місцевої влади безпосередньо залежить від рівня довіри до неї, яка базується на визнанні місцевої влади, її підтримці й лояльності до неї. Саме довіра дає населенню відчуття справедливості, на яку те може розраховувати в повсякденному житті, а також кращу якість послуг, отримання соціальної допомоги, захисту довкілля. Справді, справедливість – це та цінність, що сприймається більшістю громадян і виконує значущу суспільну місію інтеграції і згуртованості.

У контексті вищезазначеного слід згадати про одну із неписаних аксіом: за сильною, життєздатною місцевою влади всі інші рівні влади отримують міцний тил і гарантію стабільності в країні.

Нині з упевненістю можна стверджувати, що, починаючи з 2014 року, у країні розпочалося формування потенційно спроможного самоврядного інституту, значно демократичнішого і комфортнішого для людей.

Децентралізація поставила перед новоствореними громадами низку непростих завдань: по-перше, спільно з місцевими депутатами забезпечити доступ і належний рівень послуг усім мешканцям громад; по-друге, допомогти депутатському корпусу й мешканцям закріпитись у статусі справжніх господарів на власних територіях; по-третє, активно залучати місцеве населення до самоврядних процесів; по-четверте, на засадах партнерства залучати всіх суб'єктів господарювання до активного розбудов чого процесу; по-п'яте, ефективно й раціонально управляти місцевими процесами, виокремлюючи в них першочергові пріоритети, потрібні для розвитку громад з урахуванням економічних, фінансових, природних ресурсів, наявної

інфраструктури, потенціалу; по-шосте, забезпечити стабільність і безпеку громад; по-сьоме, створити умови зацікавленості людей на участь в суспільному житті громади; по-восьме, забезпечити населення доступними високоякісними публічними, адміністративними, соціальними та громадськими послугами.

Звісно, побудувати успішне місцеве самоврядування не можливо без професійної підготовки керівників новообраних громад, депутатського корпусу, призначених старост, здатних забезпечити весь комплекс заходів, окреслених реформою децентралізації. І хоча місцева влада перебуває в своєрідному транзитному стані, водночас отримала широкі можливості для використання нових інструментів і механізмів комунікації із громадськістю всіма суб'єктами самоврядного процесу.

Це допомогло б створити в межах громади такі умови, щоб мешканці якомога менше відчували тягар місцевої бюрократії, були захищені від її свавілля, отримали доступ до рішень, що ухвалюються від їх імені, оскільки недостатня участь громадян, брак суспільного контролю за процесом ухвалення рішень є найбільшою проблемою на місцевому рівні і створює сприятливе середовище для поширення корупції серед посадовців і сплати мешканцями неофіційних «платежів» за ті чи інші послуги. Подібну практику слід не тільки ліквідувати, а й викоринювати загалом як небезпечне явище. Це є ключове завдання новостворених структур у ході реформи.

Слід означити позитивну тенденцію, що виявилася в ході децентралізації. До неї можна віднести те, що мешканці насправді стають критичнішими й вимогливішими до місцевих органів влади і посадовців. Це при тому, що значна їх частина не має реального доступу до місцевих справ і, власне, до того, чим займається місцева влада. Аналіз причин такого стану засвідчує, що в однієї частини населення сформувалася хибна думка щодо того, що від них нічого не залежить. Інша – не знає, у яку структуру і до кого звертатись, оскільки необізнані з процедурою оскарження якості послуг. При цьому тривала

недовіра до місцевої влади, депутатського корпусу, місцевих посадовців, закритість їх діяльності від населення не дає підстав сподіватися на справедливе вирішення проблем, а також байдужість посадовців, небажання запроваджувати більш гнучкий механізм реагування на звернення громадян, змінювати чинні бюрократичні процедури породжує додаткову чиновницьку перепону щодо формування довіри і справедливості на місцевому рівні.

Світова та європейська практика організації місцевого управління підтвердила, що сучасна громада не може ефективно функціонувати без участі самих громадян. На нашу думку, така практика зумовлена кількома чинниками. Перший – участь важлива для підтримання легітимності рішень, що ухвалює місцева влада, й запровадження підзвітності чиновників. Другий – публічна влада має дослухатись і навчатись, щоб успішніше реалізувати місцеву політику й послуги. Третій – участь має власну внутрішню цінність, оскільки формує колективну ідентичність як бажання людей жити в одній спільноті, разом працювати як сьогодні, так і в майбутньому.

Тож нині перед місцевим самоврядуванням відкривається інша перспектива, що базується на громадянській партиципації. Результативним можна вважати спосіб залучення мешканців до вирішення конкретних справ, а це «партиципаторний бюджет», або громадський бюджет. До його переваг слід віднести те, що мешканці отримали можливість розпоряджатися суспільним благом – частиною бюджету громади. Важливо, що при цьому учасники беруть на себе відповідальність за використання коштів. Більше того, через певний час вони матимуть змогу побачити власний внесок у спільну працю.

Такий підхід відповідає положенням Європейської Хартії місцевого самоврядування й Додатковим протоколам до неї щодо права участі людей у справах місцевої влади. Люди справді мають всі законні підстави на участь, отримання інформації від місцевої влади й посадовців, а обов'язки останніх – забезпечити ці права. При тому, чим обізнанішим є населення в місцевих

справах, тим більше можливостей відкривається для них у забезпеченні своїх потреб та інтересів.

Наступна форма участі – громадські слухання, коли мешканці мають змогу ознайомитися з діяльністю посадовців, унести пропозиції щодо поліпшення умов свого проживання і функціонування. Широкі можливості щодо участі надають статuti територіальних громад, які дозволяють безпосередньо на громадських засадах долучатися мешканцям у самоврядний процес до обговорення проєктів рішень. Досить затребуваною формою в людей є електронні петиції, електронні звернення та інші форми участі.

Непересічна місія в цих змінах належить депутатському корпусу, що обраний у жовтні 2020 року і насамперед має бути зацікавлений в ефективній співпраці з політичними партіями, виконавчим комітетом об'єднаних громад, об'єднаннями, організаціями, представниками ЗМІ, приватним сектором. У цій співпраці важливо віднайти місце місцевому бізнесу, який має бути соціально орієнтованим, оскільки завдяки взаємній повазі і співробітництву виробляється модель узгодження інтересів, що забезпечує незалежність особи і суспільних груп від держави, захищає їх від диктату чиновників і дозволяє контролювати тих осіб, які безпосередньо перебувають при владі. Партнерство створює робочу платформу для ведення діалогів, дискусій, обміну думками в межах якої можна узгоджувати і регіональні, місцеві питання, створювати різні форми підтримки місцевого самоврядування.

У перспективі надзавдання кожної громади – вийти на рівень так званого сталого розвитку, коли потреби мешканців задовольняються не тільки в сьогоденні, але й не загрожують здатності майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Це відповідало стратегічним цілям Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 року, та основним положенням Європейської Хартії місцевого самоврядування.

Із метою досягнення сталого розвитку доцільно скористатися кількома підходами. Перший – започаткувати постійно діючий моніторинг, що є

ефективним інструментом виявлення, збору, коректної діагностики, аналізу й оцінки інформації про реальний стан громади. Другий – добре знати ресурсну базу громади, що допоможе вирішити поставлені завдання й ухвалювати правильні, обґрунтовані, виважені рішення. Третій – постійний діалог із населенням громади, на що, власне, звертається увага в Положенні про Конгрес місцевих та регіональних влади при Президентіві України, що 2021 року було створено як дорадчо-консультативний орган при Президентіві України.

Отже, кінцева мета децентралізації – стала, справедлива, згуртована громада. Це орієнтир руху всього самоврядного процесу. Громада, у якій людина з об'єкта набуває статусу суб'єкта всіх перетворень і змін, у якій права і свободи, потреби та інтереси задовольняються на належному рівні, де органи місцевого самоврядування гарантують цей рівень, де працює реальна підзвітність обраних представників перед громадою, а найменш активні групи також захищені у своїх правах та інтересах. Зокрема, ідеться про внутрішньопереміщених осіб, представників етнічних меншин, молоді, жінок, осіб із обмеженими можливостями.

Сталий розвиток забезпечує не лише належний рівень життя людей, але й безпеку. Це таке самоврядне середовище, у якому відсутня не тільки загроза проживання, а діє належний громадський порядок, при якому людям надаються гарантії відчуття захищеності в повному розумінні цього слова. Своєю чергою, безпека включає територіальну цілісність і соціальну захищеність людей, гарантованість їхніх прав перед центральною владою, екологічну стабільність, стійку внутрішню рівновагу системи, готовність до стихійних лих та епідемій, здатність при потребі ліквідувати їх наслідки та відновити функціонування системи, усіх установ, що забезпечують життєдіяльність населення. Такий підхід зумовлено реальною ситуацією, що склалася в нашій країні, оскільки восьмий рік поспіль держава знаходиться в стані гібридної війни з Росією. Тож з огляду на це, завдання нових форм урядування – забезпечити політичну стабільність, згуртованість у кожній громаді, регіоні, що закладає підґрунтя для

підтримки й неперебійного функціонування самоврядної системи, її легітимності та ефективності, цілісності й неподільності території і, що найважливіше, уселяє людям упевненість та додає оптимізму в завтрашньому дні.

Отже, довіра до місцевої влади відіграє важливу роль у становленні територіальних громад на нинішньому етапі їх розвитку. Довіра впливає на її легітимність, рівень солідарності, є дієвою формою контролю. Довіра – найкоротший шлях до побудови сталої, справедливої і згуртованої громади. Це своєрідний індикатор, маркер рівня місцевої демократії, розвиненості громадянського суспільства.

Ольшанський О. В.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ: ВПЛИВ НА ДОХІДНУ ЧАСТИНУ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

Європейська Хартія місцевого самоврядування особливої уваги надає місцевим податкам і зборам як джерелу фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Як відомо, в Україні місцеві податки і збори було запроваджено Декретом Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори» ще 1993 року. При цьому встановлення місцевих податків і зборів мало дворівневий характер. На вищому рівні управління в державі (Верховною Радою України) визначалися види, коло суб'єктів (платників) та об'єкти оподаткування і сплати збору, а також загальні питання їх сплати, зокрема встановлення граничного розміру ставки. На місцевому рівні органи місцевого самоврядування мали здійснити деталізовану регламентацію за кожним із видів місцевих податків і зборів, що вони вводили на своїй території.

У зв'язку з ухваленням у червні 2001 р. Бюджетного кодексу України до переліку місцевих податків і зборів були внесені зміни, зокрема введення податку на нерухоме майно (нерухомість), відмінне від земельної ділянки, проте його повноцінне впровадження відкладалося. У грудні 2010 р. відбулося

реформування місцевих податків і зборів, у ході якого було скасовано 15 видів податків і зборів, що існували з 1993 р., та встановлено новий перелік місцевих податків і зборів – податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, та єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва, а також збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів і туристичний збір (із подальшим внесенням певних змін) [3].

Проведені за даними державного вебпорталу бюджету для громадян (open budget) розрахунки свідчать, що за жовтень 2021 р. місцеві податки і збори склали 17,1% у доходах місцевих бюджетів України. У той же час в європейських країнах цей показник є значно вищим – від 37% у Великій Британії до 51% у Данії і навіть 72% в Австрії [2].

Вагомість окремих видів податків і зборів у структурі місцевих податків і зборів є різною. Так, аналіз їх відсоткового співвідношення за мобілізацією надходжень у 2017-2019 рр. показав, що найбільшу частку надходжень у структурі місцевих податків і зборів (майже навіс) мають плата за землю та єдиний податок з суб'єктів малого підприємництва, що застосовують спрощену систему оподаткування та звітності (єдиний податок), – від 50,2% і 44,5% відповідно 2017 року до 37,6% і 50,7% відповідно за жовтень 2021 р. [1]. Податок на нерухоме майно складав від 4,6 % до 6,63 % (питома вага податку на нерухоме майно у власних надходженнях місцевих бюджетів уже багато років становить від 10% в Данії до 50% в Бельгії, Литві, Польщі). Інші надходження, до яких включено туристичний збір і збір за місця для паркування транспортних засобів, а також транспортний податок, – лише від 0,7 до 0,82%, тобто в доходах більшості місцевих бюджетів ці збори майже не помітні.

Відзначимо дві основні групи чинників, що спричиняють відносно невеликі суми надходжень від туристичного збору (порівняно з іншими джерелами місцевих податків і зборів). Перша – наявність проблем із

недосконалістю механізмів їх адміністрування, що зумовлює певна тінізація туристичного сектору в Україні – переважна більшість туристів при вирішенні питання розміщення віддає перевагу не готелям, а приватному сектору, далеко не всі суб'єкти якого здійснюють офіційну реєстрацію своєї діяльності, тому організувати (адмініструвати) збирання встановленого місцевою радою туристичного збору стає проблематичним (до процесу справляння туристичного збору на практиці залучаються не тільки комунальні установи (підприємства, організації), а й ті маклери та агенти, які працюють у цій сфері, проте часто навіть зібрані кошти не стають надходженням до місцевих бюджетів і не поповнюють скарбницю фінансових ресурсів місцевого самоврядування). Друга – недостатня розвиненість туристичної інфраструктури, перш за все стан доріг та об'єктів туристичного потенціалу (пам'яток архітектури, рекреаційної інфраструктури – природних та інших парків тощо). Слід зазначити, що туристичний збір (у складі місцевих податків і зборів) є одним із джерел надходжень загального фонду місцевого бюджету, за рахунок якого здійснюється фінансування видатків на утримання бюджетних установ різного галузевого спрямування, що надають послуги з освіти, медицини, соціального захисту та ін.

Звісно, податкова реформа сприяла збільшенню питомої ваги місцевих податків і зборів у складі доходів місцевих бюджетів – з цього часу місцеві податки і збори стали фактично другим за вагомістю податковим джерелом наповнення місцевих бюджетів (17,1%) після податку на доходи фізичних осіб (38,5%). Проте цього все ще недостатньо порівняно навіть із найнижчими показниками європейських країн, про які зазначалося вище, досвід яких свідчить, що податок на нерухомість, а також туристичний збір можуть бути впливовими джерелами доходів місцевих бюджетів. Зокрема, сектор туризму в Україні потребує значних капіталовкладень у створення, оновлення та модернізацію його матеріально-технічної бази в більшості територіальних

громад, які не зможуть обійтися без допомоги держави щодо розвитку туристичної галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державний веб-портал бюджету для громадян: open budget. URL : <https://openbudget.gov.ua/?month=10&year=2021&budgetType=LOCAL>
2. Іщенко М. І., Міщук Є. В., Мясоедова А. М. Місцеві податки та збори у забезпеченні економічної безпеки держави. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2020. № 25. URL : <http://sb-keip.kpi.ua/article/view/216972>
3. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. (Редакція від 21.11.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

Павлова К. Р.

АДАПТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК ВИКЛИК В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ

Модель взаємодії органів місцевого самоврядування (ОМС) та інститутів громадянського суспільства має на меті передусім забезпечувати задоволення прав та інтересів жителів конкретної громади.

Одним із найважливіших показників оцінювання ефективності публічного управління в Європі є такі чинники, як задоволеність населення діяльністю органів влади та рівень соціальної напруженості. Саме вони є вирішальними для виникнення комунікативних бар'єрів.

У ході визначення критеріїв ефективності процесу комунікації в публічному управлінні потрібно мати уявлення не лише про ефективність обміну інформацією, а й про інформаційний вплив через взаємодію. Інакше ефективність публічного управління знижується, а відчуження влади й суспільства незмінно створює бар'єри комунікації [2, с. 523]. Серед головних умов комунікативної безбар'єрності – не лише рівень задоволеності життям і почуття безпеки, а й розвиток соціальної інфраструктури та врахування громадської думки.

Забезпечення ефективного демократичного розвитку неможливо уявити без постійних комунікацій ОМС із жителями громади, які хочуть і мають право

знати, чим займаються певні структурні підрозділи міської ради чи територіальної громади (ТГ). Більше того, громадськість вимагає, щоб надана інформація була достовірною і своєчасною. Зрозуміло, що для досягнення максимальної публічності владі потрібно залучати засоби масової інформації, які фільтрують і аналізують інформацію, перед тим як подавати її населенню в електронному або друкованому вигляді.

Проте в умовах надзвичайної ситуації очевидно, що полюси пріоритетів зсуваються, і на першому місці постають уже не інтереси чи права громадян, а їх здоров'я та безпека. Ідеться про досвід боротьби з пандемією COVID-19. Під час поширення захворювання важливо застосовувати дієві принципи комунікаційних стратегій щодо можливих ризиків та небезпеки для здоров'я. Усі типи інформації та повідомлень, що передаються через цифрові засоби масової інформації, повинні мати на меті координацію та інформування громадян про загрози захворювання, але ніяк не створювати паніку навколо поширення вірусу.

Держави-члени Європейського Союзу впродовж значного проміжку часу залишалися в епіцентрі пандемії. Тож ті заходи комунікації та взаємодії з громадськістю, що впроваджували європейські держави, мають, на нашу думку, стати дорожньою картою і для українських місцевих управлінців. Кожна країна накреслила свій шлях до стабілізації ситуації з поширенням коронавірусної інфекції, проте всіх об'єднала єдина мета – співпраця, координація та комунікація з громадськістю.

Слід зазначити, що в Європейському Союзі (ЄС) на високому рівні функціонує підтримка цифрового діалогу між громадянами та громадами. Заходи, організовані на національних та місцевих рівнях, стали важливою платформою в процесі просування країн до перехідного періоду. На цьому етапі кваліфіковані службовці місцевого самоврядування в тандемі з ефективними цифровими технологіями виконували комплексну функцію спостереження онлайн та аналізу в режимі реального часу, що дало можливість

обмежити фізичне контактування громадян. Потужне та комплексне управління відповідальними ОМС за громадське здоров'я, службами первинної медичної допомоги, а також лікарнями та установами довгострокової медичної допомоги забезпечило всебічне інформування громадян усіма можливими каналами зв'язку (через електронні засоби масової інформації, власні сайти, сторінки в соціальних мережах тощо).

Одним із позитивних прикладів досвіду ЄС, які слід, на нашу думку, адаптувати в Україні, є координування зусиль та спільні дії щодо оперативної підтримки та технічної допомоги. Натомість у нашій державі ОМС не завжди дотримувалися рекомендацій Уряду, а діяли на догоду власним інтересам, переслідуючи мету підтримки свого позитивного іміджу серед громадян. Ідеться про непопулярні рекомендації уряду щодо припинення функціонування закладів скупчення людей. Наприклад, Словаччина закрила всі школи через чотири дні після першого випадку захворювання. На п'ятий день після виявлення першого хворого ця держава закрила кордони для іноземців. Припинено функціонування також усіх просторів зі скупченням людей – парки, дитячі майданчики, торговельні центри, а продовольчі магазини та аптеки відкривалися на обмежений періоду часу.

Керівник Центру міжнародного співробітництва міста Люблін Кшиштоф Становскі під час онлайн-конференції, організованої програмою USAID DOBRE, повідомив, що перше, чим займалися ОМС, – це інформування громадського сектору. Причому він наголошував на таких сучасних інструментах, як «спілкування у Фейсбуці. Кожного дня мер організує на Фейсбуці онлайн-конференцію, а мешканці ставлять питання» [1]. Участь громадськості в політичному житті Франції характеризується бажанням активізації співробітництва з ОМС для виконання суспільної політики. Участь громадського сектору стала додатковим джерелом інформації. Це дало змогу підвищити ефективність діяльності муніципалітетів і результативність ухвалених ними рішень.

Європейський досвід свідчить, що на сучасному етапі функціонування держави та розвитку суспільства органи влади всіх рівнів мають тісно та взаємовигідно співпрацювати з громадськістю. Тільки за умов ефективної комунікації та співпраці з громадськістю влада зможе вирішувати складні соціальні проблеми. Саме тому ми вважаємо, що пріоритетними напрямками адаптації зарубіжного досвіду ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю в умовах пандемії коронавірусу мають стати всебічне та оперативне інформування населення за допомогою всіх доступних засобів зв'язку, створення можливостей для дистанційного отримання муніципальних послуг громадським сектором, розроблення Стратегії протидії поширення пандемії коронавірусу в громаді із залученням громадських активістів тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Громади в умовах карантину: як працювати та залишатися у безпеці (uacrisis.org). URL: <http://decentralization.uacrisis.org/quarantine>
2. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / за заг. ред. Чернова С., Воронкової В. і ін. Запоріжжя : ЗДІА, 2016. 606 с.

Парубчак Г. Б.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СУСПІЛЬНО-ВЛАДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В СУЧАСНИХ УМОВАХ ПАНДЕМІЧНИХ ВПЛИВІВ COVID-19

Пандемія чітко продемонструвала, що поняття «довіра» та «повага» є не лише соціальною цінністю, а й важливим викликом для державного управління, оскільки пандемія в Україні стала одним із найсерйозніших потрясінь. Загальні заходи, ужиті урядами в усьому світі, включали перехід на дистанційну роботу, обмеження на пересування, заборону на громадські збори, фінансування медичних установ, нові форми соціального забезпечення, відстеження контактів та інші заходи щодо стримування поширення вірусу. Державні структури в Україні, вирішуючи вал управлінських проблем, що наростає, і які

були спровоковані пандемією, фактично мають вирішувати питання виживання, і це вимагає ухвалення нових і незвичайних рішень.

Суспільство, бізнес, громадянські активісти активно висловлювали невдоволення комплексом заходів, що довелося застосовувати для заборони поширення інфекції. Наразі назріло питання вироблення нових стратегій взаємодії, виходячи із того, що заорганізована система адміністрування перестає відповідати вимогам нової епохи [3]. Недостатньо ухвалювати постанови або запровадити нові правила – слід пояснити, показати та довести їх потребу за допомогою медіа. У цифрову епоху медіа є ключовим механізмом обміну інфопотоками. Спроби подолати адміністративну кризу через інноваційні механізми управління в Україні робляться, проте вони несистематичні й розрізнені, а трендом сучасного тлумачення державної служби як мережевої взаємодії можна назвати розширення впливу громадянського суспільства.

Попри антикризові заходи, що вживаються урядом, стратегія комунікацій державних органів не завжди є дієвою, а саме в частині швидкості та адекватності, повноти надання інформації суспільству. Це викликає суперечки між політиками та громадськістю, постає питання доцільності тих чи інших дій, їх ефективності, своєчасного форсування чи скасування, зростання соціальної напруги та панічних настроїв, недовіри державі. Роль медіа в цьому процесі значна, оскільки саме медіа в ситуації кризи є тією передатною ланкою, що дозволяє організувати комунікацію та уникнути соціального розшарування.

Досягнення поставлених цілей можливе за допомогою застосування комплексу методів дослідження, що включають інструменти соціології, інформаційний аналіз та структурний аналіз медіа. Соціальне самопочуття українців під час пандемії COVID-19, проаналізоване суспільним запитом на комунікації, стало одним із ключових медіаприводів та основним джерелом для розмов обивателів. Запроваджене надзвичайне становище дозволило стримати перебіг епідемії, проте пізніше, та завдала удару у відповідь, і зростання

інфекції набуло практично неконтрольованих масштабів. Влада відповіла запровадженням локдауну.

Перед чиновниками стояв непростий вибір між боротьбою із примарою бідності й рецесії та битвою з вірусом за людські життя. На піку спалаху на прохання представників медичної громадськості було зроблено заміри громадської думки. Медикам було важливо отримати максимально виважену думку щодо ситуації в суспільстві, щоб бути готовими відповідати на виклики нової хвилі корона вірусу [1]. Експертам у галузі суспільних настроїв було важливо мати можливість у режимі реального часу відстежити зміни соціально-політичного фону та надати рекомендації відповідним державним органам і структурам. Слід визнати, що час, коли наша країна пережила значну надзвичайну ситуацію, а потім локдаун, показали, що існує проблема неправильного розподілу інформаційних потоків.

Результатом стає невдоволення в суспільстві, що в умовах постійних обмежень, за наявності загрози зараження, слабкої соціальної захищеності формує високий протестний фон, який посилюється рецесією та економічною кризою. Підсумком дослідження інформаційних потоків, пов'язаних із реакцією держави на коронавірусну кризу, став такий висновок: суспільство вважає зручними для пошуку інформації інтернет-портали, сайти державних органів, офіційні сторінки державних структур у соціальних мережах, інформаційні бюлетені, SMS-повідомлення. Фактично той самий набір інформаційних каналів характерний і поширення оперативної інформації. І тут також використовуються ресурси блогів перших осіб органів влади, офіційні сторінки, прес-конференції та брифінги.

По суті інформація має бути розглянута як один із засобів забезпечення стійкості системи, оскільки брак інформації, як і її надлишок, пов'язані з порушенням рівноваги, що в складних системах, таких як державний механізм, веде до системних збоїв та управлінських помилок. Ідеться про менеджмент інформаційних потоків, зокрема про актуалізацію питань формування

комунікаційних стратегій державного органу в умовах кризи, з чітким позначенням коштів, форм, каналів, алгоритму взаємодії. При цьому антикризова стратегія має стати інструментом диференційованого управління інфоспоживанням та інфоподанням з урахуванням циклів кризового явища.

Для розроблення стратегії є сенс залучати експертів, представників ЗМІ, громадськості у форматі відкритих діалогів та апробуванням із викладеними уроками, потрібно посилити роботу держорганів у наданні своєчасної, повної та достовірної інформації. Сучасні умови вимагають відповідної підготовки державних службовців, нарощування компетенцій, пов'язаних із побудовою якісних комунікацій із громадськістю. Потрібно переглянути загальноосвітні програми підготовки державних управлінців на рівні бакалаврату, магістратури закладів вищої освіти і спеціалізованої підготовки.

Потрібно активізувати комунікації державних органів із засобами масової інформації, вибудувати дієві схеми взаємодії, посилити підтримку з боку держави наукових спільнот, наукових досліджень, особливо фундаментального спрямування. Потрібно будувати модель симетричної комунікації з представниками наукової спільноти, оскільки в умовах кризи це є життєвою потребою [2]. Відсутність компетентної, науково обґрунтованої, експертної думки сприяє появі в медіапросторі дезінформації, що призводить до підвищення соціальної конфліктогенності, ризиків для життя та здоров'я людей в умовах пандемії. COVID-19 актуалізував питання про інформаційну грамотність населення, вміння розбиратися та правильно користуватися певною інформацією, психологічну стійкість людей. У цьому напрямку є потреба формування загальної культури інформаційного користування, підвищення ролі медіа та інформаційної грамотності населення.

Важливим чинником дієвості антикризових заходів держави є відкритість, доступність інформації. Якісний контент інформації, що транслюється, своєчасне його подання доступними, зручними каналами, симетрична модель взаємовідносин влади зі ЗМІ, населенням, бізнесом,

скорочення суперечливої інформації, транслювання через морально-психологічні методи управління та реальні дії держави ідеї про співпрацю, підтримка всіх верств населення, підвищення довіри – це чинники підвищення стійкості українського суспільства до сучасних глобальних викликів, зокрема і пандемічних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вовк С.М. Системні трансформації охорони здоров'я: монографія. Кривий Ріг: ДДУУ: Вид. Р.А. Козлов, 2017. 315 с.
2. Гойда Н.Г., Курділь Н.В., Вороненко В.В. Нормативно-правове забезпечення державно-приватного партнерства в охороні здоров'я України. *Запорізький медичний журнал*. 2013. № 5 (80). С. 104-108.
3. Лехан В.М., Слабкий Г.О., Шевченко М.В. Аналіз результатів реформування системи охорони здоров'я в пілотних регіонах: позитивні наслідки, проблеми та можливі шляхи їх вирішення. *Україна. Здоров'я нації*. 2015. № 3. С.67-86.

Пашко Л. А.

ПУБЛІЧНА ЦІННІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Ціннісні аспекти мають визначати професійну діяльність фахівця будь-якої сфери. Особливо це актуально для сфери місцевого самоврядування, оскільки нині саме від діяльності професійно залучених до неї фахівців безпосередньо залежить не лише ефективність і результативність діяльності органів місцевого самоврядування та рівень довіри до них із боку громадян, а й підвищення рівня якісних показників добробуту жителів територіальних громад.

Як свідчить аналіз, науковці слушно виокремлюють основні характеристики публічної цінності:

- послуги – публічна цінність, що створюється за рахунок надання якісних послуг, які задовольняють потреби споживачів;
- результати – результати отриманих якісних послуг, зокрема безпека, скорочення бідності, якісні послуги в охороні здоров'я та освіти тощо;

– довіра – довіра, що формується між громадянами та представниками влади на основі дієвості їх взаємовідносин [1].

У загальному вигляді в межах публічного управління існує сім вимірів публічних цінностей: служіння суспільству загалом, дотримання правил, соціальні інтереси, збалансованість бюджету, ефективно надання якісних послуг, професіоналізм публічних службовців, сфокусованість на споживача [2].

Зрозуміло, що кожний із цих вимірів містить свій набір публічних цінностей. Так, соціальні інтереси, спрямовані на задоволення потреб різних соціальних груп сучасного суспільства, поєднують у собі такі цінності, як здатність розуміти загальний політичний клімат у країні, дотримання балансу між групами інтересів та усвідомлення потреби створення мереж, політична лояльність тощо. Остання розуміється як потреба поставати в ролі своєрідного посередника між державою та суспільством, що реалізують цю свою функцію через підтримання балансу соціальних інтересів у межах різноманітних мереж за умови чіткого розуміння наявного політичного клімату, зокрема та суспільно-політичної ситуації загалом.

У межах такого виміру, як професіоналізм, ключовими публічними цінностями постають адекватні професійні стандарти, відданість професії як ключовий мотив діяльності, професійний ентузіазм. На нашу думку, цей перелік можна суттєво розширити, оскільки, як свідчить сучасна українська ситуація в діяльності органів публічної влади, саме професійність і професіоналізм набувають нині значущості як передумови стратегічної діалектики України як держави сталого розвитку.

Сфокусованість на споживача передбачає обов'язковість таких публічних цінностей, як оперативне, адекватне та якісне задоволення потреб споживача, партнерські взаємовідносини зі споживачами як мотив діяльності органів місцевого самоврядування, демократія споживача тощо.

Надання послуг пов'язане з такими публічними цінностями, як висока продуктивність, економічна ефективність, готовність до запровадження інновацій у професійну діяльність в органах публічної влади.

Дотримання правил передбачає такі публічні цінності, як виконання закону, правові цінності, лояльність щодо наявних правил та процедур.

Служіння суспільству загалом поєднує такі цінності, як дотримання підзвітності, транспарентність, усвідомлення потреби постійного публічного контролю над діяльністю органів публічної влади та представницької влади зокрема [3].

Зрозуміло, що поняття публічної цінності не може бути змістовно статичним, оскільки воно постійно збагачується, розширюється, уточнюється, віддзеркалюючи у своїх смислових нюансах сутнісні процеси сьогодення. У цьому контексті слушною є доцільність урахування стратегічного трикутника, потрібного для ілюстрації ролі публічних службовців у напрацюванні публічних цінностей [4]. Для цього потрібно, щоб публічні службовців усіх рівнів були здатні:

- по-перше, чітко визначити публічну цінність власної професійної діяльності з погляду суспільної значущості та бажаних результатів з урахуванням їх обговорення з усіма зацікавленими сторонами;

- по-друге, мобілізувати адекватну підтримку на користь можливих суспільно значущих результатів і реалізації з цією метою публічної цінності;

- по-третє, актуалізувати знання, здібності й навички, потрібні для конструювання та реалізації у професійній діяльності в органах місцевого самоврядування, зокрема напрацьованих ними та суспільно сприйнятих публічних цінностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Kelly G. Creating Public Value: An analytical Framework for public services reform / Kelly G., Mulgan G., Muers S. L.: Cabinet Office, 2002. URL: http://www.cabinetoffice.gov.uk/media/cabinetoffice/strategy/assets/public_value2.pdf.

2. Beck Jorgensen T. Public Value Dimensions: Identifying patterns in what public leaders see as desirable. 2012. URL: http://www.akf.dk/psm.../public_value_dimensions.pdf.
3. Beck Jorgensen T. Public Values: An Inventory // Administration and Society / Beck Jorgensen T., & Bozeman B. 2007. № 39(3). P. 354-381.
4. Moore M.H. Creating Public Value Strategic Management in Government. Harvard University Press, 1995. 450 p.

Плющ Р. М.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДЕРЖАВИ ДО РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Державна регіональна політика – це система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності [2].

Регіональний розвиток – процес соціальних, економічних, екологічних, гуманітарних та інших позитивних змін у регіонах [2]. Метою державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня життя населення, дотримання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання [2].

Як відомо, у серпні 2020 року Кабінет Міністрів України затвердив Державну стратегію регіонального розвитку на 2021-2027 роки [3]. Таким чином було визначено типи територій, що потребують державної підтримки, та основні напрямки державної регіональної політики. Серед них зокрема: відновлення територій, уражених бойовими діями, розвиток сільських територій та посилення інтегративної ролі великих агломерацій.

9 червня 2021 року Кабінет Міністрів України схвалив законопроект [1] щодо особливостей стимулювання регіонального розвитку, що, без перебільшення, впливатиме на життя кожного українця, оскільки в ньому йдеться про інноваційні підходи держави до регіональної політики та розвитку територій.

Відповідний проект Закону щодо особливостей стимулювання регіонального розвитку [1] розроблено на виконання указів Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення економічного зростання, стимулювання розвитку регіонів та запобігання корупції» та «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави», а також Плану пріоритетних дій Уряду на 2021 рік та Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2021 рік.

Законопроект [1] урегулює підходи держави до підтримки різних типів територій. Зокрема тих, які мають обмежені можливості для розвитку: рідконаселена сільська та гірська місцевість, прифронтові території, прикордонні території з РФ та Молдовою, колишні центри добувної промисловості, що наразі перебувають у стадії стагнації.

Для стимулювання розвитку таких територій планують спрямувати кошти на розвиток виробничої (зокрема створення індустріальних парків), транспортної та соціальної інфраструктури, підтримувати мале та середнє підприємництво, компенсувати їм відсотки за кредитами в разі створення робочих місць, на пільгових умовах оподатковувати новий бізнес, стимулювати трудову міграцію на такі території, стимулювати перероблення сільськогосподарської продукції.

Для реалізації пріоритетів державної політики Закон, у разі його ухвалення Верховною Радою України, дозволить Кабінету Міністрів України укладати угоди щодо регіонального розвитку із ВР АРК, обласними радами, Київською та Севастопольською міськими радами. Він також дозволить відповідним радам укладати договори між собою щодо міжрегіонального

співробітництва економічного розвитку, поводження з побутовими відходами, роботи транспорту, що забезпечує жителів суміжних регіонів, збереження історичної спадщини та довкілля.

Вдалим у законопроекті [1], на нашу думку, є те, що він пропонує комплексний підхід до розвитку територій у межах єдиної державної стратегії регіонального розвитку. Проект є спробою відійти від старого неефективного підходу до підтримки регіонів та окремих місцевостей, який передбачав безсистемні державні інвестиції в окремі об'єкти здебільшого державної та комунальної власності; він пропонує запровадити поділ територій залежно від економічних, демографічних, соціальних і безпекових чинників та визначити щодо кожної з них окремий підхід відносно пріоритетних напрямків розвитку та державної підтримки; створює умови для координації зусиль державної влади та органів місцевого самоврядування з метою стимулювання розвитку територій; дозволяє укладати договори між регіонами для вирішення спільних проблем.

Водночас, як нам видається, законопроект певною мірою порушує Конституцію України, оскільки договірний тип взаємин між центральною та місцевою владою властивий окремим федеральним, але не унітарним державам. Запровадження угод між Урядом і місцевою владою може стати черговим кроком у процесі федералізації країни. Це становить загрозу територіальній цілісності держави в умовах складного безпекового середовища України. Слід особливо наголосити на тому, що близьку до запропонованої в проекті систему угод між урядом і місцевою владою містить Закон про особливості самоврядування в ОРДЛО, нав'язаний Україні Росією під час укладення Мінських угод.

Крім того, спільні угоди Кабінету Міністрів України та обласних рад створять складну систему політичного керівництва окремими проектами, а також розпорозать відповідальність у разі неуспішної реалізації цього проекту та Державної стратегії регіонального розвитку, що містить зонування

територій; його розроблено на основі застарілих даних про демографічну ситуацію в Україні, оскільки останній перепис населення проводився аж 2001 року. Саме тому, імовірно, що зонування територій буде неточним, а обраний перелік заходів – неефективним.

На нашу думку, проєкт певною мірою є декларативним, а плановані заходи часто видаються нам нереалістичними. Наприклад, міграція мешканців в, а не з депресивних регіонів за підтримки держави; запровадження пільгового оподаткування разом зі збільшенням державного інвестування в окремі місцевості може призвести до таких же наслідків, як запровадження вільних економічних зон у 1990-х роках. Така державна політика стимулювала тоді появу олігархів, нецільове використання публічних фінансів та корупцію; є високі ризики, що без збільшення прозорості й парламентського контролю за ухваленням рішень відносно стимулювання регіонального розвитку відповідні зміни стимулюватимуть корупцію та неефективне використання публічних ресурсів.

Водночас, на наше глибоке переконання, ефективну стратегію державної регіональної політики буде можливо розробити лише після проведення чергового перепису населення, систематизації демографічних та економічних тенденцій. Слід відмовитися від ідеї угод між Кабінетом Міністрів України та обласними радами. Замість того органи місцевого самоврядування повинні мати можливість ініціювати проєкти розвитку окремих територій, а кінцеве рішення має ухвалювати Уряд, який відповідає за формування державної регіональної політики. Крім того, треба відмовитися від ідеї запровадження будь-яких податкових пільг, що мають прив'язку до окремих територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Проєкт Закону про особливості стимулювання регіонального розвитку, реєстраційний № 5649 від 10 червня 2021 року URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=72199
2. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05 лютого 2015 року № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

Половцев О. В., Бигар Є. А.

ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ПАРАДОКСИ СИСТЕМНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: РЕАЛЬНА СУЧАСНІСТЬ

Публічне управління є унікальною системою зі своєю, притаманною тільки їй, структурою та функціями.

Набір елементів системи публічного управління – своєрідний «ДНК» системи, що дозволяє їй виконувати покладені на неї суспільством завдання – спрямовувати соціальні ресурси та капітал в потрібних напрямках.

Код «ДНК» «зашифо» в зміст елементарної структури, що створює унікальність системи публічного управління (ПУ). Власне, сама унікальність структури публічного управління виявляється в зовнішньому середовищі через відносини з іншими.

У своїй структурі система ПУ (якщо брати великими блоками) містить елементи створення керівних сигналів (стратегій, програм, проєктів тощо), елементи соціальної адаптації та «вживлення» цих сигналів у суспільство, елементи втілення/реалізації, моніторингу, контролю і т. ін. Якщо раптом код «ДНК» буде порушено, змінено в будь-який спосіб елементарну структуру системи, це призведе до втрати системою її унікальності і спроможності виконувати свої функціональні завдання.

Як відомо, від початку становлення української незалежності відносини людей і системи ПУ за похідною від радянських часів продовжували залишатись суб'єктно-об'єктними (директивний синдром патерналістського змісту). Система ПУ існувала як суспільна надбудова, люди вважали систему за межами свого впливу та чіткого розуміння.

Від 2000-х років кардинально змінюються зовнішні умови функціонування системи публічного управління. Можна говорити про

виникнення свідомого ринку суспільної довіри та підтримки та зникнення тоталітарних привілей для суспільних пропозицій. Ринок суспільної довіри та підтримки трансформував моноприсутність системи публічного управління в суспільному середовищі і засвідчив появу численних конкурентів. На «полі» суспільних комунікацій та публічного управління з'являються нові «гравці» – зовнішні та внутрішні: міжнародні організації, «зовнішні управлінці» зі світовими стандартами публічного управління, неурядові громадські організації, громадські рухи, політичні партії, активісти. Відбувається виникнення багатопольного світу центрів генерування керівних сигналів для соціальної системи. Народжується новий світ соціальних і владних технологій, нові виклики для системи публічного управління. Цей новий світ засвідчив чітко й жорстко зміну привілейованості існування системи публічного управління.

Виникнення ринку створило потребу в нових умовах конкурентної боротьби за мізки, довіру, прихильність і підтримку громадян. Проте система публічного управління за старої радянської традиції продовжувала спиратися на ПРИВІЛЕЇ ІСНУВАННЯ в державі і своєчасно не відчула, що вже НЕ МАЄ ПРИВІЛЕЮ НА СУСПІЛЬНЕ СПРИЙНЯТТЯ ТА ПІДТРИМКУ (покору людей за замовчуванням). Представники системи публічного управління не зрозуміли своєчасно, що й вони, й інші «гравці» на полі суспільних пропозицій існують в одному й тому ж просторі – РИНКУ суспільних комунікацій/пропозицій, де «покупець» суспільних перспектив – громадянин, виборець – як і в умовах звичайного ринку, УЖЕ МАЄ ВИБІР (свідомий чи ні – це вже інше питання. Але вибір точно має).

Це був тест на спроможність системи публічного управління продукувати та просувати ефективні соціальні пропозиції – стратегії, програми та проєкти розвитку, переміщувати соціальні ресурси та зусилля в потрібні напрямки. За цих викликів мали б своєчасно й терміново змінитися техніки та технології здійснення влади, а сама система публічного управління – адаптуватися під

зовнішні зміни. Водночас адміністративна влада концентрацію уваги здійснювала на другорядних складових (зарплатня, пенсії, інвестиції, економіка), продовжувала покладатися на зниклі переваги – тоталітарну привілейованість та суспільну моноінституційність, ототожнення з державою та персоніфікованість певною посадою.

Вона не зрозуміла, що поле конкуренції змінюється від індустріальних технологій до нематеріальних (рекламні технології, управління змістами, стандартами, соціальні технології, технології ЗМІ, влади). Правильно побудована композиція влади, працездатні еліти, народ, що бачить перспективу, масштабні власні проєкти, самовизначення влади як самодостатнього конкурента дасть приріст ВВП «автоматично».

Влада втрачала спроможність і можливості просто, легко й доступно пояснити своїм громадянам, ЩО, ЯК і КОЛИ вона робить і, власне, ХТО за це несе персональну відповідальність. Іноді представники влади самі собі навіть не можуть пояснити логіку певних дій (появи програм, принципи розподілу ресурсів тощо). Причиною тому є техніки реалізації влади (спроможність керувати/переміщувати соціальні ресурси): старі – не працюють, нові – не освоюються.

Відсутність цілеспрямованої проактивності системи публічного управління в суспільному просторі призвела до розриву зв'язків із реальною проблематикою і реальним світом та її самозамкнення. Вона стала системою в собі і для себе – зі своєю мовою, термінологією, змістом. Фактично влада, що прикро, залишилася лише оператором бюджетних грошових потоків, за рахунок яких ще продовжує зберігати певну впливовість.

Система публічного управління потребувала щеплення, яке своєчасно ніхто не провів. Суспільний вирок був досить невтішним: публічна влада програла конкуренцію за довіру громадян.

Вирок чинній системі публічного управління мешканець/виборець підписав у той час, коли почав пов'язувати своє майбутнє не з програмами,

проектами, які мала б генерувати, пояснювати та просувати в громадському просторі, а з яскравими, вибуховими, сегментоорієнтованими маркетинговими передвиборчими політичними обіцянками.

Усі, хто йдуть до влади, у період виборчої кампанії швидко і красиво «вирішують» проблеми жителів в конкурентній боротьбі за голоси.

Політичний маркетинг – річ короткострокова (місяць, два, максимум пів року). Політтехнологи проводять кампанії, не замислюючись переважно про те, як і ким будуть реалізовані вигадані ними політичні обіцянки (брак досвіду публічного управління, відсутність таких завдань): їх завдання – кількість голосів або виграш замовника.

Проте парадокс полягає в тому, що, приймаючи за умовчанням або дозволяючи існування рекламно-страхітливо-рятівних меседжів політтехнологічних кампаній, публічне управління потім, як не дивно, є відповідальним за їх реалізацію.

Тобто далі система публічного управління, яка нічого нікому не обіцяла (так як до такого апріорі не готова), має вирішувати (організовувати втілення в життя) «нарізані» політичним маркетингом (політтехнологами) завдання. І до того ж переважно за чинним регламентом, процедурами і змістом своєї діяльності виконати рекламний зміст пропозицій виборчих кампаній вона в більшості випадків не спроможна.

Можна констатувати: система публічного управління вщент і безнадійно програла боротьбу за «мізки», віру, суспільні прихильність, довіру, підтримку і симпатії людей. Це доводять кардинальні розвороти суспільної прихильності після кожних виборів. Це був системний програш, що показав неефективні владні технології, неспроможність керувати суспільним капіталом (створювати зони можливостей), втрату суспільної «привабливості».

У цей же час фіксується масштабне виникнення нових центрів продукування керівних впливів для суспільства – численні політичні партії та НГО.

Публічна влада не відчула, що кардинально змінився устрій системи влади в суспільстві: з'явилися нові центри влади зі швидко оновлюваними цінностями (демократія, рівність, протидія корупції, участь у місцевому управлінні тощо). Ці центри влади почали впливати на суспільне життя, переміщуючи соціальні зусилля в нові площини (Майдан, лобіювання тощо). Нові центри влади ефективно використовували сучасні владні технології на основі продукування і просування короткострокових «сигналів – цінностей» – ідей, меседжів, гасел, формуючи ситуаційні симпатії.

Як наслідок – чинна публічна влада не змогла утриматися в своїй ніші – роботі з народом (населенням), продукуванні і просуванні стратегій, програм, проєктів і втратила свою основну цінність, що визначала її як ВЛАДУ, – спроможність об'єднувати та переміщувати соціальний капітал і соціальні зусилля.

Публічне управління втратило статус **БЕЗУМОВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОВІРЧОЇ КЕРІВНОЇ СИСТЕМИ**.

Від цього часу можна констатувати асиметрію системності в публічному управлінні. Програвши боротьбу за «мізки», віру, суспільні прихильність, довіру, підтримку і симпатії людей, система публічного управління не стала робити спроб відновити статус-кво та повернути втрачені довіру, прихильність людей. Вона продовжувала продукувати всередині себе речі, «продукти» начебто й не погані, але зовсім не пов'язані із зовнішнім мінливим світом публічного управління та суспільним попитом управлінські технології, які більше ніхто не розумів і ніхто і не витребував.

Наслідком цього стала алогічна зміна вагового балансу «центрів влади» всередині суспільної соціальної системи. Домінантними стали центри (або техніки) формування й переміщення соціальних симпатій та зусиль. Змістовне ж, стратегічно цілеспрямоване управління соціальною суспільною системою відсутнє.

Усе це свідчить про порушення логічності суспільного управління. Останнім часом в Україні зміст і напрямки майбутнього суспільного розвитку визначають ситуаційні (короткострокові) соціальні симпатії (на основі гасел, рекламних меседжів), а не владні технології (проекти освоєння, відтворення життя).

Фактично можна говорити про розбалансованість системи публічного управління:

- порушення стійкості;
- конфлікт сучасності с застарілою архаїчною владою;
- пошук нової моделі системи.

Ця розбалансованість системи публічного управління відбивається системним розривом на регіональному і місцевому рівнях, і можемо говорити про організаційно-функціональну «атрофію» – невідповідність вимогам сучасності чинної територіальної системи публічного управління.

До основних «центрів» системних розривів можна віднести:

1. Організаційне і функціональне управління:
 - a. оргструктури;
 - b. процеси;
 - c. процедури.
2. Модель суспільного управління (робота з народом):
 - a. громадсько-політична взаємодія с суспільством;
 - b. спільне управління.
3. Платформу стратегічного розвитку:
 - a. суб'єктивну мінливість довгострокових цілей (не постійні, а змінюються в кожную політичну каденцію);
 - b. ніхто не працює з майбутнім, не творить майбутнє і людей майбутнього.

Якщо говорити про виклики, що стоять перед системою ПУ, то це:

– зміцнення стійкості системи – відновлення функціональної спроможності елементарного складу організаційних структур (елементів системи);

– нові технології влади – техніки роботи з народом, мешканцями;

– повернення здатності системи публічного управління керувати соціальними ресурсами та переміщувати соціальний капітал і зусилля.

Отже, без системної модернізації публічного управління ми й далі будемо залишатися за межами справжньої Європи, оскільки неможливо бути країною європейської спільноти (куди ми прагнемо), не маючи відповідно поставлених процесів і процедур за європейськими стандартами, а загалом – європейського змісту. Потрібно імплементувати в реалії українського публічного врядування основні положення «Good Governance» – ухваленого та застосовуваного в Європі стандарту системи публічного управління.

Полосьмак К. О.

ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ ЯК ПЕРВИННІ СУБ'ЄКТИ ЕКОНОМІЧНОГО МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

Взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування мають різноманітні напрямки – економічні, соціальні, культурні, екологічні, національні тощо. Проте проблема вдосконалення та реформування в цих напрямках є актуальною вже не один рік. Основні проблеми акцентуються на наявності дублювання чи взагалі відсутності чіткого розподілу обов'язків між органами влади, неефективності механізму взаємодії в контексті реформ та трансформаційних процесів, що активно відбуваються в державі останнім часом.

Економічні функції полягають у розгляді й вирішенні економічних питань місцевого значення, зокрема діяльності щодо утворення, реорганізації та ліквідації комунальних підприємств, а також здійсненні контролю за їх

діяльністю; у виконанні програм економічного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць тощо.

У системі органів місцевого самоврядування відбувається поєднання державних і самоврядних повноважень, громадських і державних інтересів. У статті 5 Конституції України наголошено, що народ здійснює владу безпосередньо, через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Місцеві ради як органи самоврядування можуть мати свої органи, що здійснюють свої повноваження [4].

Основні засади взаємодії місцевих органів влади визначено в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] та в Законі України «Про місцеві державні адміністрації» [3], у галузевому законодавстві та інших правових актах.

Наразі пріоритетом ефективної регіональної політики має бути розвинене місцеве самоврядування і дієздатні територіальні громади як первинні суб'єктів самоврядування. Місцеві органи влади мають здійснювати регулятивно-контрольну діяльність з урахуванням форм і методів організації такої діяльності, питань формування витрат місцевого бюджету, системи місцевих податків і дотацій держави та визначенням їх ролі в соціально-економічному розвитку регіонів.

У процесі економічного розвитку регіону місцеві органи влади відіграють визначну роль, зокрема у формуванні стратегії розвитку регіону, забезпеченні керівної ініціативи при формуванні регіональної економічної політики, в адмініструванні розроблених конкретних програм і проєктів розвитку регіону й розробленні конкретних заходів для досягнення поставлених цілей, контролі їх реалізації, а також участі в мобілізації всіх ресурсів економічного розвитку й ефективного їх використання. Ініціюючи програми економічного розвитку, вони виконують регулятивно-контрольні функції щодо розвитку інфраструктури; підприємництва, використання комунальної власності,

раціонального розпорядження коштами місцевих бюджетів як фінансової основи місцевого самоврядування; інформаційного забезпечення.

Органи місцевої влади є основними ініціаторами програм економічного розвитку, які формуються завдяки залученню фінансів, застосуванню регулятивної функції та завдяки цьому є основою для досягнення динамічного економічного розвитку регіону.

Справді, стабілізація економіки України залежить від високопродуктивного й ефективного розвитку її регіонів, безпосередньо від економічного розвитку його територій. Усі складові процесу розвитку економіки в регіонах формують основу для простору країни, у формуванні якого важливою функцією наділяються органи державної влади й органи місцевого самоврядування. Економічне об'єднання регіонів ґрунтується насамперед при формуванні міцних економічних зв'язків між територіями, використанні потенціалу міжрегіонального та міжмуніципального співробітництва, що становить фундамент так званої – «горизонтальної інтеграції», та поступового застосування на цьому підґрунті міцних виробничих коопераційних зв'язків – основи економічної вертикальної інтеграції.

Таким чином, ми можемо спостерігати, що в усіх напрямках діяльність органів влади спрямовано на економічний розвиток. У повсякденному житті контакти між громадянами, представниками малого та середнього бізнесу й органами публічної влади всіх рівнів є запорукою ефективної політики економічної активності на всіх рівнях – від місцевого до державного. Такі зв'язки гарантуються національним законодавством України: право на свободу інформації, на індивідуальні та колективні звернення до органів влади та посадових осіб, на участь в управлінні державними справами. Так, органи державної влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані надавати вичерпну інформацію про свою діяльність через відповідні інформаційні служби, забезпечувати вільний доступ до такої інформації, що підвищує відповідальність державних службовців за виконанням його роботи [1, с. 57].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Біла С., Шевченко О., Кушнір М., Жук В. Стимулювання економічного зростання на місцевому рівні: аналіт. доп.. К.: НІСД. 2013. 88с., ст. 57
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. ст.170. Редакція від 18.03.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
3. Закон України «Про місцеві державні адміністрації». *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст.190.
4. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. С. 141. Редакція від 01.01.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

Помаза-Пономаренко А. Л., Трусова В. В.

ШЛЯХИ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

В Україні розпочато 62 реформи, одними із яких є реформа децентралізації та правова реформа. Щодо першої, то вона передбачає підвищення результативності діяльності органів влади в регіонах, що є найбільш наближеними до надання послуг населенню, а також підвищення конкурентоспроможності окремо взятих територій. Реалізація реформи децентралізації відбувається в кілька етапів [1].

У продовження відзначимо, що друга реформа (правова) має реалізовуватися відповідно до низки указів Президента України (див. [2; 6]). Крім того слід назвати Національну стратегію у сфері прав людини [5], стратегічним напрямком упровадження якої є «§5. Забезпечення відкритого доступу до інформації», «§27. Підвищення рівня обізнаності у сфері прав людини». Очікуваний результат – це підвищення рівня обізнаності населення щодо прав людини, механізмів їх реалізації та захисту. Один із таких механізмів – надання правової допомоги (первинної – вторинної, платної – безоплатної) [3]. Основні показники досягнення очікуваних результатів такі:

- 1) відсоток населення, яке охоплено освітніми програмами щодо прав людини;
- 2) кількість державних службовців і працівників органів місцевого

самоврядування, які пройшли спеціальні навчальні програми щодо прав людини; 3) рівень обізнаності цих осіб щодо міжнародних стандартів прав людини; 4) відсоток чоловіків і жінок, які відстоюють свої права в разі їх порушення [5].

Уважаємо, що об'єднаним аспектом для успішної реалізації обох цих реформ є не тільки те, що всі процеси в державі мають відбуватися в межах правового річища, а й те, що такі трансформаційні процеси вимагають дієвого застосування новітніх технологій (зокрема штучного інтелекту), залучення інвестицій, активізація інноваційної сфери [8]. У межах зазначених сфер суспільної життєдіяльності різною мірою відбувається розвиток сфери інтелектуальної власності. Відтак важливим є забезпечення результативного функціонування системи захисту прав інтелектуальної власності. Цю систему подано низкою інституцій [4]. Водночас, потребує уточнення місце та роль органів влади регіонального рівня в цій системі, оскільки такі органи найбільш наближені до населення під час агрегування та задоволення його інтересів, а також захисту людей.

На наше переконання, у цьому контексті важливим є визначення потреби повсюдного впровадження практики надання правової допомоги у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Воно активно здійснюється, зокрема, у Центрі з надання правової допомоги у сфері захисту прав інтелектуальної власності, відкритому у Львівській облдержадміністрації ще 2017 року [7]. Центр забезпечує співпрацю органів виконавчої влади, інших державних органів та органів місцевого самоврядування, громадських організацій, а також фізичних й юридичних осіб з метою вирішення питань у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Завданнями такого центру є такі: 1) моніторинг проблематики захисту прав інтелектуальної власності в регіоні; 2) формування єдиної інформаційної бази суб'єктів інтелектуальної власності регіону; 2) створення на базі центру інформаційної багатомовної інтернет-платформи для інвесторів тощо. Крім того, центр консультуватиме, допомагатиме юридичним і

фізичним особам, тим, що використовують інтелектуальну працю, і тим, які продукують інтелектуальний продукт [там само].

Отже, вимогою часу та суспільства є результативне впровадження вищеназваних реформ і забезпечення розвитку України на інноваційній основі. Таким чином, важливим є надання безоплатної правової допомоги, зокрема у сфері інтелектуальної власності, оскільки новітній прогрес пронизує всі сфери життя. Забезпечити захист прав у сфері інтелектуальної власності може дієва інституційна система, підвищенню результативності функціонування якої буде присвячено наші даліші наукові розвідки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Навіщо децентралізація?. URL: <https://decentralization.gov.ua/about>
2. Питання Комісії з питань правової реформи. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5842019-28949>.
3. Помаза-Пономаренко А. Л., Лободенко К. В. Наукові перспективи розвитку правозахисної державної політики України: монографія. Харків: НУЦЗ України, 2020. 188 с.
4. Про державну систему правової охорони інтелектуальної власності. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=c372ede1-5614-4e2b-8459-3a13749a618b&tag=ProDerzhavnuSistemuPravovoiOkhoroniIntelektualnoiVlasnosti>
5. Про Національну стратегію у сфері прав людини. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text>
6. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2312021-39137>
7. У Львові відкрили перший в Україні Центр захисту прав інтелектуальної власності. URL: <http://www.fond.lviv.ua/?p=1370>
8. Pomaza-Ponomarenko A., Hren L., Durman O., Bondarchuk N., Vorobets V. Management mechanisms in the context of digitalization of all spheres of society // Revista San Gregorio. 2020. №42. URL: <http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/issue/view/R SAN42/showToc>.

**ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ВНУТРІШНЬО
ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ**

Уже восьмий рік, як із початком збройної агресії Російської Федерації на сході України та окупацією Криму та міста Севастополя мільйони наших співвітчизників змушені були виїхати, залишивши рідних і все своє майно. В Україні гострою залишається проблема забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб.

На сьогодні в Україні, за даними Мінсоцполітики, обліковано понад 1,4 млн таких людей. Такі громадяни на територіях, що контролює українська влада, можуть отримати статус внутрішньо переміщеної особи (далі – ВПО).

Внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, що перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути місце свого постійного проживання в результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру. Особа набуває правового статусу внутрішньо переміщеної особи через узяття на облік у структурному підрозділі з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад за місцем фактичного проживання в Україні, про що видається довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи («довідка переселенця»).

Відповідно до Закону «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [1] внутрішньо переміщені особи користуються тими ж правами та свободами відповідно до Конституції, законів України та міжнародних договорів України, як і інші громадяни України. Забороняється дискримінація ВПО під час здійснення ними будь-яких прав і свобод на

підставі, що вони ВПО. Водночас законодавство встановлює низку спеціальних прав і обов'язків для ВПО.

Становище вимушених переселенців з ухваленням законів «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» і «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення гарантії дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [2] суттєво не поліпшилося, якщо зважити на такі проблеми, як житло, медичне обслуговування, психологічні проблеми. Винятком є лише ситуація із залученням абітурієнтів із не підконтрольних українській владі територій до навчання в закладах вищої освіти переважно на бюджетній основі через центри «Донбас – Україна» та «Крим – Україна».

Щоб поліпшити ситуацію з реалізацією прав ВПО, можна окреслити основні проблеми, що цьому заважають:

- проблеми інституційно-організаційного характеру;
- проблеми, щодо нормативно-законодавчого забезпечення прав вимушених переселенців на соціальну підтримку;
- проблеми, пов'язані з фінансуванням заходів на підтримку ВПО, що передбачено в нормативно-правових актах.

Проблеми реалізації прав вимушених переселенців, що мають інституційно-організаційний характер, полягають у відсутності виокремлення вимушених переселенців у цільову групу, на яку спрямовано профінансовані спеціальні програми з соціальної підтримки, і єдиного центру визначення змісту й координації такої підтримки, а також наявності рис бюрократизму надання такої підтримки й невідповідності кадрового складу до роботи з новою для них групою клієнтів. Фактичне «розчинення» вимушених переселенців серед інших верств населення, які також потребують соціального захисту, послаблюють ефективність їхньої соціальної підтримки.

Бюрократизація наповнює процес здійснення соціальної підтримки ВПО з боку державних структур згори донизу. Бюрократизм виявляється у вигляді неухважного відношення працівників державних установ до проблем ВПО, і це

інколи відбувається навіть під час надання їм соціальних послуг. Така неуважність може виявлятися вже під час особистого спілкування, що можна пояснити перевантаженістю соціальних працівників, оскільки з початку масового переміщення кількість працівників соціальних служб майже не змінилася. Частково бюрократизм і неуважність до проблем ВПО має однією з причин непідготовленість кадрового складу державних установ, зокрема й соціального спрямування, до роботи з новою для них групою клієнтів. Ця непідготовленість виявляється у відсутності знань щодо особливостей психології людей, що перебувають у стані вимушеного переміщення і які пережили бомбардування, утрату усталеного способу життя й усталених, роками вибудованих соціальних зв'язків, інколи родичів і друзів, та специфіки застосування технологій і методик роботи із ними, а також відсутності вмінь психологічно налаштуватися на роботу з цією групою клієнтів. Короткострокові семінари проблему суттєвого підвищення рівня кваліфікації працівників державних установ у галузі надання соціальної підтримки вимушеним переселенцям вирішити не можуть.

Крім того, загальними проблемами є неповнота врахування в юридичних документах труднощів, з якими стикаються переселенці, і неузгодженість нормативно-законодавчих актів між собою та з низкою міжнародних стандартів у сфері захисту прав людини. Це стосується, зокрема, унормування механізму отримання пенсій вимушеними переселенцями, який фактично прив'язує їх до певного місця перебування на підконтрольній території, позбавляючи права на вільне пересування навіть контрольованою територією України. Не відповідає реальним потребам ВПО і сума щомісячної адресної грошової допомоги для покриття витрат на проживання, зокрема на оплату житлово-комунальних послуг. Проблеми, пов'язані з фінансуванням заходів на підтримку ВПО, що передбачено в нормативно-правових актах, мають кілька складників:

- відсутність запланованого фінансування в нормативно-законодавчих документах;

- нераціональне використання виділених на підтримку ВПО коштів;
- заплановані обсяги фінансування програм підтримки ВПО не відповідають їхнім потребам.

Таким чином, реалізації прав ВПО на соціальну підтримку, що й досі не має системного характеру, заважають передусім проблеми інституційного (організаційного й нормотворчого) і фінансового характеру. Пошуки ефективних шляхів їх розв'язання – це завдання наших дальших розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». *Відомості Верховної Ради*. 2015. №1. Ст.1. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення гарантії дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» *Відомості Верховної Ради*. 2016. №6. Ст.58. № 921-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/921-viii#Text>

Рибчич І. Є.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В ПЕРІОД ПАНДЕМІЧНИХ ВИКЛИКІВ COVID-19

Здатність систем охорони здоров'я до швидкої антикризової реорганізації через мобілізацію медичних працівників за збереження основних неперервних послуг є критично важливим і водночас важким завданням. До основних заходів належать безпека та гігієна праці, гідні умови праці, психологічна підтримка медпрацівників, професійна підготовка та навчання з метою оперативного перепрофілювання кадрових і прийому нових працівників охорони здоров'я відповідно до вимог системи охорони здоров'я. Готовність до надзвичайних ситуацій також включає оптимізацію платформ обслуговування, таких як телемедицина. Підвищити якість медичних послуг і поліпшити практику роботи медиків допомагають нові технології, такі як онлайніві та мобільні медичні програми та штучний інтелект.

У низці країн для відстеження шляхів поширення COVID-19 на національному рівні використовуються дані про місцезнаходження, що отримуються з мобільних телефонів. У Нідерландах студенти-медики працюють у колцентрі, куди хворі з тяжкими симптомами можуть зателефонувати та отримати направлення на лікування. З упровадженням та розширенням масштабу використання цифрових технологій для інформування, навчання та спрямування зусиль працівників охорони здоров'я, особливо у бідних та віддалених районах, може підвищуватися прозорість та якість послуг, так само як і ефективність адміністрування в умовах пандемії.

Галузь охорони здоров'я є одним із основних джерел зайнятості, у більшості регіонів світу темпи зростання зайнятості у сфері охорони здоров'я вищі, ніж в інших секторах. Крім того, системи охорони здоров'я мають потенціал створення більшої кількості гідних робочих місць завдяки стимулюванню розвитку інших секторів, таких як виробництво технологічного обладнання. Наприклад, у Сполучених Штатах Америки сектор охорони здоров'я сприяв подоланню фінансової кризи 2007-2008 років; у період із 2006 до 2016 року темпи зростання зайнятості в медичних установах становили 20% проти 3% решти економіки [3]. Прогнозується, що ця тенденція зростання зайнятості продовжиться: 18 з 30 професій, що найбільш швидко зростають, належать до сфери охорони здоров'я та суміжних галузей, де до 2028 року прогнозується створення 3,4 млн нових робочих місць.

Комісія високого рівня з питань зайнятості в галузі охорони здоров'я та економічного зростання ООН визнала охорону здоров'я одним із ключових секторів економіки та наголосила на потребі інвестицій в нарощування його кадрових можливостей для досягнення цілей у сфері сталого розвитку. Однак, як свідчать дані, майже всі системи охорони здоров'я стикаються з труднощами з набором, розстановкою та утриманням достатньої кількості добре навчених, підтримуваних і мотивованих працівників охорони здоров'я. Оцінюється, що до 2030 року в усьому світі бракуватиме 18 млн працівників охорони здоров'я і що

дефіцит насамперед позначиться на країнах із низьким і середнім рівнем доходу.

Нерівномірний розподіл медичних кадрів між країнами та всередині країн є перешкодою на шляху досягнення справедливості у сфері охорони здоров'я; брак медпрацівників насамперед впливає на найбідніші верстви населення, особливо в сільських районах. Відповідно до стану сестринської справи у світі наголошується на потребі створення до 2030 року як мінімум 6 млн нових робочих місць для медсестер, що дозволить заповнити прогнозований дефіцит середнього медперсоналу, насамперед у країнах з низьким та середнім рівнем доходу, а також забезпечити його більш рівномірний розподіл у всьому світі. Хоча в багатьох країнах приватний сектор відіграє зростаючу роль у наданні медичних послуг, провідною є роль сектору громадського обслуговування. За численними повідомленнями в журналах, на радіо та телебаченні забезпечення рівного доступу до медичного обслуговування є одним із прав людини, що особливо виявляється під час кризи.

Глобальна нестача та нерівний розподіл кваліфікованих працівників охорони здоров'я серйозно ускладнюють реагування на спалахи несподіваних і легко переданих інфекцій, таких як COVID-19. Ефективно продумана структура фінансування потрібна для заохочення дотримання постачальниками медичних послуг критеріїв загальної доступності, наявності, прийнятності та якості медичної допомоги відповідно до актів з прав людини та міжнародних норм соціального забезпечення, а також для зміцнення національної системи охорони здоров'я загалом. Це вимагає тісної та ефективної координації дій сторін у фінансуванні, закупівельній діяльності та наданні медичних послуг.

Оскільки пандемія продовжує поширюватися, навіть добре забезпечені ресурсами системи охорони здоров'я знаходяться на межі зриву у спробах дати їй відсіч. Стрімке зростання кількості випадків хворих у всьому світі наголошує на нагальній потребі зміцнення менш забезпечених ресурсами систем охорони здоров'я, щоб вони могли протистояти спалаху COVID-19. Це передбачає

вирішення проблем кадрового забезпечення охорони здоров'я та розширення мережі діагностичних лабораторій, механізмів епідеміологічного нагляду та комунікаційних стратегій щодо ризиків. Багато країн не можуть зміцнити свій потенціал негайно [1]. Тому потрібно здійснювати глобальні дії на підтримку заходів реагування на спалахи хвороб та інші надзвичайні ситуації, що вживаються цими країнами.

У Європі кілька країн зіткнулися зі значними викликами, пов'язаними з доглядом та лікуванням безпрецедентної кількості госпіталізованих хворих. Це викликало до життя помітні прояви міжнародної солідарності з боку інших країн, які направили лікарів та обладнання до серйозно постраждалих країн, щоб на місці надати допомогу в боротьбі з пандемією. Одночасно посилюється транскордонна співпраця між країнами. Так, у районах на кордоні між Францією та Німеччиною хворі перевозилися з перевантажених французьких лікарень до закладів з вільними ліжками в Німеччині, а Швейцарія та Німеччина приймали пацієнтів з Італії, які потребували інтенсивної терапії. Це наголошує на крайній потребі адекватних державних витрат із метою створення сильних, стійких та надійних систем охорони здоров'я, що насамперед здатні загально забезпечити справедливий доступ до якісного медичного обслуговування та мають достатні ресурси для реагування на несподівані спалахи захворювань, такі як пандемія COVID-19.

Крім адекватного соціального захисту працівників охорони здоров'я в умовах кризи COVID-19, не менш важливо забезпечити всьому населенню доступ до прийнятної за ціною медичної допомоги. Соціальний захист відіграє ключову роль у запобіганні та пом'якшенні кризи в галузі охорони здоров'я. Це означає насамперед недопущення зубожіння окремих осіб та домашніх господарств як прямого результату їхнього звернення за медичною допомогою, а також заохочення заходів профілактики у побуті. Громадська охорона здоров'я відповідає принципам заснованого на правах підходу до досягнення

загального охоплення послугами охорони здоров'я, що забезпечує фінансовий захист та ефективний доступ до медичних послуг.

Механізми колективного фінансування громадської охорони здоров'я за рахунок внесків у систему соціального забезпечення, податків чи й інших, дають позитивний перерозподільний ефект і перекладають фінансові ризики і ризики ринку праці приватних осіб [2]. Відповідно, економічні міркування, що передують зверненню за медичною допомогою, коли виникає така потреба, не спричиняють відстрочення або відмову від допомоги. Це особливо актуально в умовах кризи у сфері охорони здоров'я, спричиненої інфекційними захворюваннями. У відповідь на кризу COVID-19 уряди багатьох країн уживають заходів, спрямовуючи додаткові бюджетні кошти до системи охорони здоров'я.

Відповідно національні мінімальні рівні соціального захисту мають включати доступ до національно встановлених видів товарів та послуг, що становлять найважливіші медичні послуги, зокрема з охорони материнства, які відповідають критеріям наявності, доступності, прийнятності та якості. Отже, наголошується на важливості створення стрункої системи охорони здоров'я, у якій державі належить центральна роль, і що може доповнюватися приватною пропозицією медичних послуг в умовах державного регулювання. У країнах, де фінансовий тягар медичного обслуговування лягає на домашні господарства або покривається за рахунок добровільного приватного страхування, уряди змушені розширювати заходи у сфері охорони здоров'я, щоб не допустити поневірян серед населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лехан В. М., Слабкий Г. О., Шевченко М. В. Аналіз результатів реформування системи охорони здоров'я в пілотних регіонах: позитивні наслідки, проблеми та можливі шляхи їх вирішення. Україна. *Здоров'я нації*. 2015. № 3. С. 67-86.

2. Мартякова О. В., Трикоз І. В. Перспективи модернізації охорони здоров'я. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2015. № 4 (32). С. 23-30.
3. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 років. *Міністерство охорони здоров'я України*. URL: moz.gov.ua/uploads/0/691-strategiya.pdf (дата звернення: 17.11.2021).

Романовський О. О.

ДО АНТРОПОЛОГІЇ ПІЗНАННЯ

У сучасному суспільствознавстві зростає потяг до пошуку нових методологічних та світоглядних орієнтирів, що допомагали б зрозуміти дух і сенс сучасних подій, розробляти цілісний погляд на розвиток сучасного світу й засобів його пізнання. Зміна методів – одна з ознак того, що називають кризою легітимації. Це є свідченням кризи свідомості самих інтелектуалів – тих, хто завжди виробляв стандарти і норми, формулював цілі й критерії їх досягнення. Саме тому особливої ваги набуває з'ясування відношення теорії до повсякденності.

Зараз можна спостерігати зрушення в підходах до повсякденності, до буденної свідомості й менталітету, що призводить до кардинальних змін у методології соціального пізнання. Той, хто займається повсякденністю теоретично, виходячи із сприйняття повсякденного життя людини як цінності, ніколи не буде ототожнювати теорію з реальністю, зверхньо відноситися до чужої чи своєї власної повсякденності. У цьому світі не існує істини, що задовольняє всіх, є «остаточною та завершальною». Тут не можлива ситуація розподілу на «своїх» та «чужих», де «свої» завжди праві, а «чужі» – ні. Такий підхід призводить до розуміння неможливості проводити теоретичну роботу в полюсах возвеличування – викриття. Уже перші кроки на цьому шляху дають можливість розрізнити деякі характерні тенденції розвитку світового суспільствознавства, центром перетину яких є зміна пізнавальних парадигм.

Треба відзначити складність такого пошуку. На сучасному етапі розвитку вже усвідомлені глобальні небезпеки, що загрожують людству: загроза

тотального ядерного знищення, проблема екологічного виживання, проблема збереження людської особистості в складних умовах її соціального буття. Розуміння цих проблем і пошуки шляхів їх розв'язання йдуть, так би мовити, від зворотного: спочатку зробили, а тепер треба якимось чином дати лад ситуації, узяти її під контроль.

І тут лише приходить розуміння того, що всіх людей щось з'єднує, а саме бажання вижити. З'являється розуміння, що сучасні можливості озброєння не залишають нікому шансу на перемогу. Усвідомлення такого стану речей свого часу отримало назву «нове мислення». Проте це нове мислення має всі вади старого, оскільки методологічні підходи нового нічим не відрізняються від методологічних підходів старого мислення. На практиці це виявляється в тому, що часто не відбувається саме розуміння, натомість того спостерігається проста перестановка знаків оцінки: те, що вчора вважалося позитивним, сьогодні подається як негативне, і навпаки.

Одним із головних недоліків такого стану уявляється те, що наука, намагаючись створити об'єктивну картину світу, виключала суб'єктивний погляд. Своєї мети наука досягала через перетворення життєвої практики на мертву купу даних, ізольованих від того живого контексту, у якому вони реально функціонують. Такий підхід вільно чи невільно руйнує живу реальність – те, що відсторонено-холодно називається об'єктом дослідження.

Згідно з таким підходом більша частина людей живе неправильно, їхнє повсякденне життя є такою величиною, яку можна не враховувати. Саме тому воно може й має бути раціонально вдосконаленим. Автори цих теорій вірять в ідею прогресу, де кожний новий етап історії є більш досконалим, ніж попередній, а тому в жертву майбутньому можна принести і теперішнє, і минуле. До того ж зовсім не є принципово важливим, що це за майбутнє – світле комуністичне чи капіталістичний рай загального благополуччя.

У ХХ сторіччі було зроблено грандіозну за своїми масштабами спробу немовби наново відкриту ідею розвитку, еволюціонізму пристосувати до

людини – образу і подоби Бога – і, більше того, вплинути на дальший розвиток людини згідно зі сконструйованою метою «загального блага». Очікуваний результат уважався близьким і легкодосяжним, настільки очевидною здавалася залежність «характеристик» від природного та суспільного довкілля. Виникла спокуса створити якийсь надсуспільний «блок управління» суспільством, який буде «виводити» не просто людину, у якої виявилося багато «недоліків», а нову – «виправлену», кращу за попередню. Тобто виникла ідея взяти на себе (звичайно, за допомогою науки) функції надлюдські. У цій програмі органічно з'єднувалися три «неорганічні ідеї» (які мають витоки у світоглядній парадигмі «частина-ціле», яка була характерною для Нового часу), – раціоналізму, редукціонізму та еволюціонізму.

Згідно з таким підходом весь світ розглядається як великий, складний механізм із відповідною «методологією» поводження з ним. Уважається, що будь-яка складність може бути розкладеною на прості основотворчі складові. Людська свідомість, що втратила зв'язок із буттям, єдиною достеменною реальністю пізнала сама себе (*cosito ergo sum*). Починається заперечення будь-якої запрограмованості, а тому й будь-якого запрограмованого сенсу (цінності). Тепер сенс має бути не засвоєним, а створеним, сконструйованим самою людиною, яка зненацька знаходить себе абсолютно одинокою в пустому світі [1, с. 32]. Космологічний аспект сенсу буття було втрачено. Релігія почала здаватися ілюзією, а філософія почала поступово перетворюватися на економічну соціологію – прислужницю «позитивних наук». Те, що пристойно виглядало на папері, у житті призвело до систематизованої ворожнечі проти самого Буття, яке було «взято під підозру» (М. Бердяєв). Духовність, що була проголошена чимось другорядним, швидко була зведеною з другого на останнє місце, й далі згідно з внутрішньою логікою починається виступ проти самого «матеріального базису» (який також підлягав редукції, що стає принципом), у чому виявилася світозаперечувальна природа такого підходу. У соціальній сфері починається руйнація основ людського існування. Приховане

усвідомлення хибності такого підходу приводить до світоглядного нігілізму, що замінив давній «помірний» скептицизм і новий агностицизм, а очікування достеменного сенсу, який ще тільки має з'явитися в майбутньому, у поєднанні з нігілізмом знецінило теперішнє й призвело до своєрідного рукотворного есхатологізму.

Тепер відчувається гостра потреба нового виміру людського світу. Так, французький культуролог М. де Серто відзначає, що доводиться не тільки відмовитися від ідеології господаря, але й сама ідея авторства є фіктивною, оскільки те, що індивід, який пізнає, думає чи пише, те, що він знає, є лише «виходом» із попередньої історії, перевагами якої він користувався.

Який же вихід із цієї ситуації? На перший погляд, здавалося б, треба відмовитися від попередніх наукових вад. Певною мірою це означало б відмову від раціоналізації та монізму. Проте наука навряд чи зможе існувати без ratio, без розуму. Відмова ж від монізму небезпечна тим, що призводить до релятивізму.

Можливо, відповідь треба шукати в історичній спадщині, у здобутках, які свого часу не були достатньою мірою оціненими. Інакше кажучи, використати евристичний потенціал мислителів минулого, керуючись тим методологічним принципом, згідно з яким в історії відсутнє абсолютне «знання» (Г. В. Ф. Гегель). Більше того, талановита думка минулого завжди зберігає свій евристичний потенціал і з плином часу розкриває нові сторони, що здатні збагатити сучасні наукові пошуки.

Одним із аспектів історичної філософської спадщини є зосередженість на долі людини й визнання дорогоцінності людської особистості.

В останні десятиліття наука значною мірою намагається не залишатися осторонь людських проблем. Тому об'єктом зосередженої уваги стає людина, яка виявилася набагато складнішою, ніж це уявлялося раніше.

Наука повертається до «забутої» людини, чії почуття, уявлення й діяльність є основою руху будь-якої соціальної системи. Наприклад, П. Фабенд

(Р. Fairabend) вважає, що епістемологію взагалі треба замінити «антропологію пізнання» – наукою «з людським обличчям». За його думкою, «антропологія пізнання» має представляти будь-яку систему знання як продукт діяльності спільноти людей, як вираз їхніх інтересів і потреб, стереотипів мислення і сприйняття ціннісних і емоціональних структур. Тільки така наука перестася бути відчуженим знання і стає наукою з людським обличчям [2, с. 9].

Людина – розумна істота, але це не твердження, подібне до тверджень науки, а проєкт майбутнього, що реалізується в процесі проходження життєвого шляху. Сенс людського життя полягає в тому, щоб глибоко пройти відпущений нам відтинок часу. Проте людина не може стрибнути вище закладених в її природі можливостей. Інша справа, на добре чи зле вони перетворяться. Саме у виборі одного із двох цих початків кожен приймає персональну відповідальність – саме тут виявляється свобода його волі. Зрештою в подоланні самої себе в людини народжується світогляд [3, с. 12].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бердяев Н.А. Царство Духа и царство кесаря. Париж, 1951.
2. Fairabend P. Farewell to Reason. London, New York, 1987.
3. Франк С.Л. Непостижимое. Мюнхен, 1971.

Романовський О. О

ДО ПОШУКІВ НОВОЇ ПАРАДИГМИ

Нова політична історія України почалась із заперечення фанатизму й тоталітаризму. Водночас поволі суспільство почало розшаровуватись і розпадатися на сегменти прибічників старого тоталітарного і нового демократичних порядків.

Ірраціоналізм і сліпа віра дедалі глибше вкорінюються в масову свідомість [5, с. 265]. Боротьба між минулим і майбутнім виходить на нові рубежі. Доля України нині залежить від того, на чию користь будуть розв'язані суперечності суспільного розвитку. У цьому контексті потрібно виявляти

особливу обережність щодо концептуальних переорієнтацій, хоч сам факт їх потреби не викликає сумнівів.

Водночас слід уникати некритичного сприйняття різних систем світобачення, особливо за відсутності можливості їх перевірки за критеріями раціональності й практичності. Це класична «хвороба» нашого суспільства – стрімко перестрибувати від віри в одну утопію до віри в іншу [6, с. 161]. Світовий досвід наочно довів, що будь-яка ірраціональна віра або некритичне сприйняття концепцій чи загального принципу стає гальмом суспільного прогресу. Ідеології, моральні імперативи, релігії мають успіх тоді, коли ставлять за мету принцип справедливості стосовно людини, що унеможлиблюється без дотримання принципу толерантності, зокрема й наукової.

Методологічна вимога наукової толерантності відкриває широкі можливості пізнання й перетворення реальності, реалізації спроможності людського розуму охопити реальність із різних пізнавальних позицій. Тоді будь-який вид розвитку можна досягнути як неперервний процес, як діалог і порівняння різних систем оцінки й прогнозного бачення, як складну взаємодію, де суперечності долаються різними способами, навіть через взаємознищення. Це дає привід для нового розуміння проблем, для пошуку нових методів і способів їх розв'язання.

У сучасній суспільній науці відчувається докорінна зміна концепції існування людства. Від супероптимістичного трактування розвитку як невинного прогресу вчені переходять до поміркованих поглядів щодо соціальних змін і трансформацій з орієнтацією людства на виживання, самоствердження суспільств, націй, народів, на недопущення перерви в цивілізаційному досвіді.

Соціальні зміни, трансформації стали об'єктом пізнання багатьох наук, особливо суспільствознавства, оскільки політичні умови існування людства змінюються найрадикальніше. Докорінних змін зазнає спосіб поведінки особи,

роблячи домінантною орієнтацію на динамічну зміну всіх сторін життя, архетипів мислення й поведінки.

Темпи змін на початку XXI ст. набагато вищі, ніж сто років тому. Навіть першу половину XX ст., попри бурхливі події – революції, війни і т. ін. – не можна порівнювати з початком XXI ст. І річ тут не лише в науково-технічній та інформаційній революціях.

Увесь світ, усі сторони життя стають такими мінливими, що їх не можна пояснити лише змінами в техніці й технологіях спілкування. Можна припускати, що відбувається злам у розумінні людством самого себе як конструктивної та деструктивної космічної сили [1, с. 274].

Суспільна теорія все частіше відстає в трактуванні швидкоплинних подій, регулятивні суспільні механізми дають збої, що породжує практику імпульсивного і не завжди адекватного реагування на зовнішні й внутрішні загрози на рівні людства, окремих країн, націй, особистості. Потреба визначення параметрів політичної теорії нашоюхує на перегляд, здавалося б, банальних істин, що викликано перехідним станом суспільства, у якому одночасно існують старі стереотипи мислення й народжуються нові. Принципово важливо зрозуміти: становлення нової теорії не може здійснюватися лише методом модернізації старих зразків [2, с. 161].

Це не просто заміна однієї концепції в межах теорії на іншу. І навіть не просто теорія, що коректніше й ретельніше інтерпретує дійсність. У її основі лежить інша парадигма – осмислення й розмотування клубка сучасних суперечностей не лише на основі аналізу вітчизняної реальності, а й на підставі розуміння певного екстремального стану сучасної цивілізації.

П. Рікер зазначає, що «...люди мають підстави перед тоталітаризмом надавати режиму, який також є не визначеним за своєю основою і легітимністю. Ці підстави є тими ж, що й конститутивні для волі до спільного життя, і способом усвідомлення яких є проєкція фікції позаісторичного суспільного договору» [3, с. 312]. Тому теорія, що народжується, не буде

однозначною і завжди зрозумілою на рівні масової свідомості. Її складність і багат шаровість – наслідок суперечливої й антиномічної реальності.

Водночас сама потреба й можливість побудови такої теорії є нагальною. «Життя – це передусім те, чим ми можемо бути, можливе життя, і тим самим це вибір між можливостями, рішення, чим ми будемо в дійсності», – стверджує Ортега-і-Гассет [4, с. 39].

Підсумовуючи можна визначити, що існує потреба в новій парадигмі, у новій загальнофілософській методології, а відповідно – у методології філософії й розумінні методів, якими користується філософія.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Михальченко М., Самчук З. Україна доби межичасся. – К., 1998.
2. Романовський О. О., Лазнік В. П. До розуміння трансформаційних соціальних процесів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія*. Вип. 63-65. 2004. С.161-162.
3. Рікер П. Сам як інший. К., 2000. С. 312.
4. Ортега-і-Гассет Х. Бунт мас. *Вибрані твори*. К., 1994. С.39.
5. Бердяев Н.А. Царство Духа и царство кесаря. Париж, 1951.
6. Fairabend P. Farewell to Reason. London, New York, 1987.

Сердюкова О. Є.

ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ НА ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ

Визначальним елементом, що забезпечує ефективність функціонування системи публічного управління, як і в будь-якій сфері суспільної діяльності, є кадри. Сучасне суспільство ставить певні вимоги до публічного управлінця, що значно відрізняються від тих, що висувалися до нього навіть десять років тому.

Досягнення результативності функціонування публічної служби забезпечує відповідність цих вимог ціннісним орієнтирам публічного службовця, що становлять собою 1) орієнтири, що визначають інтереси й потреби, детермінанти поведінки державних службовців, які складаються впродовж тривалого періоду часу в певному соціокультурному середовищі; 2) використовуються стосовно окремої людини або групи осіб, але не до

суспільства загалом, постають як потужні стимулятори культурної поведінки особистості, є стимулами для досягнення різноманітних цілей, захисту певних ціннісно-символічних імперативів [4].

Освіта, рівень кваліфікації, здатність швидко навчатися, володіння значною базою даних із різних сфер людської діяльності, оперативне реагування на зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі, зокрема в нормативно-правовій базі, політичних ситуаціях, володіння сучасними інформаційно-комунікативними технологіями, особистісні якості, стресостійкість, політична неупередженість, знання психології та конфліктології – усе це впливає на якість роботи публічного управлінця.

Постійна робота з людьми вимагає виваженості та толерантності в процесі ухвалення рішень, оскільки їх наслідки впливають на якість життя значної кількості людей. Крім того, політична нестабільність впливає на рівень нормального функціонування публічних органів влади. Пошук оптимального співвідношення Hard skills и Soft skills, так званих твердих і м'яких навичок, на публічній службі є визначальним чинником досягнення її результативності та самореалізації публічного управлінця.

Усе це підтверджує потребу неперервної освіти сучасного фахівця для ефективного виконання ним повноважень і забезпечення належного функціонування сучасної системи публічного управління.

Стратегією реформування державного управління України на 2022-2025 роки передбачається сприяти формуванню дієвих механізмів мотивування державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування до професійного розвитку й неперервної освіти [1]. Крім того, нині головна увага надається формуванню навичок критичного мислення та розв'язання проблем у публічного службовця в процесі його професійного розвитку та ухвалення управлінських рішень.

Сучасний освітній процес має будуватися на використанні інформаційно-комунікативних технологій. Застосування SMART-технологій (Specific

(конкретність), Measurable (вимірюваність), Assignable (досяжність), Realistic (релевантність, важливість), Time related (обмеженість в часі) в процесі такого навчання підвищує ефективність освітнього процесу, орієнтуючись на появу нових методів навчання, що створює потреби зміни освітньої парадигми від єдиної стандартизованої системи індустріального суспільства до селективних, спеціалізованих систем, налаштованих на особистісно орієнтовану освіту кожного учня. Просування SMART-освіти передбачає: 1) розроблення й упровадження цифрових підручників; 2) створення онлайн-класів і електронної системи оцінювання знань; 3) розширене використання освітніх ресурсів для громадських цілей; 4) зміцнення освіти у сфері етики використання ІКТ для розв'язання пов'язаних з ІКТ соціальних проблем; 5) підвищення кваліфікації вчителів для ширшого застосування SMART-освіти; 6) створення основи для освітніх послуг тощо [2].

До сучасних технологій навчання, що дозволяють сьогодні забезпечувати неперервність освіти, відносять технології e-learning (електронне навчання – використання нових мультимедійних технологій й Інтернету задля полегшення доступу до ресурсів і послуг, обміну ними, спільною роботою на відстані), m-learning (мобільне навчання – передавання знань на мобільні пристрої з використанням WAP і GPRS-технологій), u-learning (всепроникне навчання – навчання технологій неперервної освіти з використанням ІК-засобів у всіх сферах життя суспільства) [3].

Таким чином, підсумовуючи викладене вище, можна констатувати про потребу постійної самоосвіти публічного службовця упродовж усієї служби в органах публічного управління. Таку можливість сьогодні надають нові інформаційно-комунікативні технології (e-learning, m-learning, u-learning) та SMART-технології, розвиток яких забезпечить публічному службовцю опанування новими знаннями та навичками, невідривність від виконання основних функцій та неперервність освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Деякі питання реформування державного управління України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 року №831-р // Урядовий кур'єр від 03.08.2021 №148. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80?find=1&text=%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0#Text>
2. Корсунська Л. М. Корейська концепція SMART-освіти: загальне навчання, цифрові підручники і SMART-школи. 2013. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2013_11_17
3. Нікулочкіна О. В. Сучасні інформаційно-комунікативні технології супроводу хьютагогії. *Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи»*, 20-27 квітня 2015 року, м. Запоріжжя. 2015. URL: https://imidg.ucoz.ua/elgurnal/vyp22/6/nikulochkina_tezi.pdf
4. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін.; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с. URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/150/files/ddb9f2c2-f166-4ebe-8925-3f8cb99cec6d.pdf>

Сисоєнко І. А., Карлюка Д. О., Гарбар М. Ф.

АНАЛІЗ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ

У таблиці 1 проаналізуємо динаміку податкових надходжень до місцевих бюджетів.

Таблиця 1

Динаміка зміни податків в доходах місцевого бюджету впродовж 2017-2020 рр.*

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Доходи місцевого бюджету, млн. грн.	502 098,3	562 421,8	560 531,3	471 481,9
Темп приросту, %	-	12,0	-0,3	-15,9
Податкові надходження, млн. грн.	201005,1	232532,9	270 545,8	285 571,5
Темп приросту, %	-	+15,7	+16,3	+5,6
Місцеві податки і збори, млн. грн.	52 586,8	61 026,5	73 575,3	75 686,2
Темп приросту, %	-	+16,0	+20,6	+2,9
Єдиний податок, млн. грн.	23 388,3	29 564,3	35 270,2	38 031,0
Темп приросту, %	-	+26,4	+19,3	+7,8

**Примітка.* Складено авторами за даними джерела [1].

Доходи місцевих бюджетів України мають тенденцію до спадання упродовж останніх трьох років з 562531,3 до 471481,9 млн. грн., також ця динаміка не супроводжується стійкими темпами приросту. Спадання доходів місцевих бюджетів відбулося за рахунок зменшення доходу єдиного податку до бюджету. Найвищі темпи приросту податкових надходжень до місцевих бюджетів спостерігалися 2019 року на 16 % і досягли 270 545,8 млн. грн.

Розглянемо структуру місцевих податків і зборів у розрізі кожного платежу (табл. 2).

Таблиця 2

Структура місцевих податків і зборів упродовж 2018-2020 рр.*

Показник	Одиниці виміру	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Місцеві податки	млн. грн.	61 026,4	73 575,3	75 686,2
	%	100,0	100,0	100,0
Податок на майно	млн. грн.	3 635,9	4 882,3	5 758,8
	%	6,0	6,6	7,7
Єдиний податок	млн. грн.	29 564,2	35 270,2	38 031,0
	%	48,4	47,9	50,2
Збір за місця для паркування транспортних засобів	млн. грн.	99,9	114,9	91,2
	%	0,2	0,2	0,1
Туристичний збір	млн. грн.	90,7	196,2	130,6
	%	0,1	0,3	0,2

**Примітка.* Складено авторами за даними джерела [1].

Слід відзначити, що впродовж 2018-2020 рр. найбільшу частку як у податкових, так і загальних доходах місцевих бюджетів займав єдиний податок. 2018 року – 48,4%, 2019 – 47,9%, 2020 – 50,2%. Причиною низьких надходжень від податку на нерухомість в Україні насамперед є значні площі житлової нерухомості, що є звільненими від оподаткування, а також недостатнє врегулювання законодавством цього податку. Так, 2018 року частка податку на нерухоме майно склала 6%, 2019 р. – 6,6%, 2020 р. – 7,7%.

Отже, місцеві податки та збори є одним із дієвих механізмів формування ресурсного потенціалу органів місцевого самоврядування та джерелом соціального та економічного розвитку територій громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>. (дата звернення: 27.11.2021).

Сисоєнко І. А., Карлюка Д. О., Семибратня В. В.

**МОНІТОРИНГ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ
БОРОЗЕНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ**

Об'єднана територіальна громада – це спеціальне адміністративно-територіальне утворення, що утворювалося в Україні під час реформи децентралізації у 2015-2020 роках через добровільне об'єднання суміжних територіальних громад сіл, селищ, міст (відповідних сільських, селищних і міських рад). Саме громадам держава передає свої повноваження на місцях.

Процес створення територіальних громад викладено в профільному Законі України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [2]. Основна вимога полягає в тому, аби сформована громада була фінансово та кадрово спроможною, тобто мала якісних управлінців, спеціалістів, фахівців для роботи в апараті громади, освітян та медиків для надання послуг населенню тощо.

Об'єктом дослідження є Борозенська територіальна громада Бериславського району Херсонської області, створена відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» згідно з рішенням сесії Борозенської сільської ради від 14.11.2017 р. №2. Організаційну структуру управління наведено на рис. 1.

Адміністративним центром територіальної громади є село Борозенське, у якому розміщено її органи місцевого самоврядування. До складу громади ввійшли села Борозенське, Кучерське, Садок, П'ятихатки, Нова Кубань,

Стариця, Чарівне, Красносільське та Дмитренка. Станом на 01.01.2021 р загальна кількість мешканців складала 3847 осіб.

*Рис. 1. Організаційна структура управління Борзенської територіальної громади Бериславського району**

Проаналізуємо загальну структуру надходжень Борзенської територіальної громади Бериславського району за 2018-2020 роки (табл. 1).

Таблиця 1

Структура загальних надходжень Борзенської територіальної громади Бериславського району за 2018-2020 роки*

Показники	Роки		
	2018	2019	2020
Податкові надходження, грн.	18005500,4	20437355,8	21886528,0
Частка у загальних надходженнях місцевого бюджету, %	45,7	49,3	56,8
Неподаткові надходження, грн.	173508,5	357120,8	226226,5
Частка у загальних надходженнях місцевого бюджету, %	0,4	0,8	0,5
Офіційні трансферти, грн.	19707866,4	19947216,6	15724625,4
Частка у загальних надходженнях місцевого бюджету, %	50,0	48,1	40,8
Надходження спеціального фонду, грн.	1481232,3	706711,8	642559,6
Частка у загальних надходженнях місцевого бюджету, %	3,7	1,7	1,6

*Примітка. Складено авторами на даними джерел [1].

Упродовж 2018-2020 років найбільшу частину складають податкові надходження. Так, 2018 року такі надходження становили 45,73% всіх надходжень, а 2020 року зросли до 56,87%. Офіційні трансферти другі за величиною доходу і становлять у структурі доходів Борозенської територіальної громади такі частки: 50,06%, 48,12%, 40,86% у 2018, 2019, 2020 роках відповідно. Важливими є і надходження спеціального фонду, що поповнюють бюджет на 3,70%, 1,70% та 1,66% 2018, 2019, 2020 років відповідно. Найменший дохід отримує Борозенська територіальна громада від неподаткових надходжень. Так, 2018 року їх частка становила всього 0,46%, 2019-го – 0,88%, а 2020-го – 0,60%.

Проаналізувавши таблицю можна зрозуміти, що податкові надходження складають найбільшу частку загальних надходжень до бюджету Борозенської сільської ради.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналіз виконання плану по доходах за 2018-2020 роки. Борозенська сільська рада, Борозенське, 2018-2020. 4 с.
2. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 04.09.2015 р. № 157-VIII. Дата оновлення: 14.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення: 27.11.2021).

Сідельникова Л. П.

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ЯК ФІНАНСОВА БАЗА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Сучасний соціально-економічний розвиток регіонів України характеризується зміною пріоритетів у системі функціонування публічних фінансів і спрямованістю на посилення автономії органів місцевого самоврядування. Започатковані зміни у вітчизняній фінансово-економічній системі останніх років, зумовлені поглибленням реформ адміністративної та фінансової децентралізації, спричинили суттєвий перерозподіл бюджетних ресурсів і повноважень на користь місцевого самоврядування.

Для оцінювання достатності фінансової бази діяльності органів влади на регіональному рівні доцільно з'ясувати обсяги бюджетних ресурсів, що є в розпорядженні органів місцевої влади та органів місцевого самоврядування. Для цього в таблиці 1 розглянемо структуру доходів місцевих бюджетів Херсонської області у 2018-2020 роках.

Таблиця 1

Структура доходів місцевих бюджетів Херсонської області*

Показники	2018 рік		2019 рік		2020 рік	
	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %
Податкові надходження	4 438,0	32,99	5 041,0	38,39	5 403,3	49,01
Неподаткові надходження	676,4	5,03	639,3	4,87	511,6	4,64
Доходи від операцій з капіталом	63,3	0,47	56,3	0,43	130,8	1,19
Цільові фонди	8,5	0,06	14,8	0,11	4,8	0,04
Офіційні трансферти	8 265,0	61,44	7 378,2	56,20	4 975,2	45,12
Разом доходів	13 451,2	100,00	13 129,6	100,00	11 025,7	100,00

* Примітка. Складено автором за даними джерел [1].

Як свідчать дані таблиці 1, тенденції формування місцевих бюджетів Херсонської області повторюють загальноукраїнський тренд – поступове зменшення в загальному обсязі доходів питомої ваги офіційних трансфертів та щорічне зростання частки податкових надходжень. Так, упродовж 2018-2020 років у дохідній частині місцевих бюджетів Херсонської області частка офіційних трансфертів з державного бюджету становила 61,44%; 56,20%; 45,12% відповідно; частка податкових надходжень складала 32,99%; 38,39%; 49,01% відповідно. Не є вагомою та щороку скорочується питома вага неподаткових надходжень: 2018 рік – 5,03%; 2019 рік – 4,87%; 2020 рік – 4,64% загального обсягу доходів місцевих бюджетів Херсонської області. Частка доходів від операцій з капіталом і надходжень до цільових фондів упродовж 2018-2020 років не перевищує 1% загального обсягу доходів.

Ключовим напрямком використання місцевих бюджетних ресурсів є соціальні видатки, разом із тим органи місцевої влади та органи місцевого самоврядування спрямовують кошти на реалізацію регіональних і місцевих стратегій розвитку, інфраструктурних проєктів, підтримку впровадження інновацій, розвиток виробництва, розбудову малого та середнього бізнесу.

У таблиці 2 розглянемо структуру видатків місцевих бюджетів Херсонської області впродовж 2018-2020 років.

Таблиця 2

Структура видатків місцевих бюджетів Херсонської області*

Показники	2018 рік		2019 рік		2020 рік	
	сума, млн. грн.	питома вага,%	сума, млн. грн.	питома вага,%	сума, млн. грн.	питома вага,%
1	2	3	4	5	6	7
Загальнодержавні функції	783,0	5,86	912,4	6,94	1 082,5	9,78
Громадський порядок, безпека та судова влада	27,9	0,21	24,8	0,19	101,2	0,91
Економічна діяльність	998,1	7,47	1 056,5	8,03	1 658,2	14,98
Охорона навколишнього природного середовища	11,0	0,08	15,7	0,12	8,3	0,07

Житлово-комунальне господарство	456,5	3,42	520,6	3,96	507,1	4,58
Охорона здоров'я	2 267,4	16,97	2 111,9	16,05	1 064,5	9,62
Духовний та фізичний розвиток	524,5	3,93	567,1	4,31	565,0	5,10
Освіта	4 763,4	35,67	5 344,5	40,63	5 636,4	50,92
Соціальний захист та соціальне забезпечення	3 525,6	26,39	2 601,7	19,78	446,2	4,03
Разом видатків (без між-бюджетних трансфертів)	13 357,4	100,00	13 155,2	100,00	11 069,4	100,00

* *Примітка.* Складено автором за даними джерел [1].

Дані таблиці 2 свідчать, що сумарна частка видатків соціального спрямування місцевих бюджетів Херсонської області (охорона здоров'я, духовний та фізичний розвиток, освіта, соціальний захист та соціальне забезпечення) упродовж 2018-2020 років щороку зменшувалася і становила 82,96%; 80,77%; 69,67% відповідно, що відповідає загальноукраїнському тренду.

Натомість, поступово зростає питома вага видатків на економічну діяльність: 2018 рік – 7,47%; 2019 рік – 8,03%; 2020 рік – 14,98% і на житлово-комунальне господарство: 2018 рік – 3,42%; 2019 рік – 3,96%; 2020 рік – 4,58%. Як і загалом в Україні, так і на території Херсонської області щороку зростає частка видатків на утримання органів місцевої влади та органів місцевого самоврядування (загальнодержавні функції): 2018 рік – 5,86%; 2019 рік – 6,94%; 2020 рік – 9,78%. Питома вага решти складових видатків місцевих бюджетів Херсонської області є незначною та не перевищує 1%.

Децентралізація фінансових ресурсів на користь органів місцевої влади та органів місцевого самоврядування ще не є свідченням реальної конвертації нових можливостей розвитку громад і регіонів у кращу якість життя населення. Регіональна бюджетна політика має сприяти зміцненню фінансової спроможності місцевих бюджетів, удосконаленню міжбюджетних відносин, оптимізації державної підтримки стійкого розвитку регіонів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Річні фінансові звіти про виконання місцевих бюджетів Херсонської області за 2018-2020 роки. URL: <http://khoda.gov.ua/zvit-pro-vikonannya-miscevix-byudzhativ-oblasti> (дата звернення: 28.11.2021).

Семенченко М. Ф.

КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах сьогодення відбувається науковий пошук шляхів «оздоровлення» всієї системи політичної діяльності з метою виведення її із кризового стану та підпорядкування задля реалізації суспільних інтересів і потреб, служінню народові країни. Особливо актуальною є потреба вивчення найбільш придатних критеріїв оцінки ефективності політичної діяльності, що дасть змогу привести процес державного управління до оптимальних кількісно-якісних показників.

Політична діяльність – це насамперед той вид соціальної активності, що базується на використанні політичної влади та її ресурсів, спрямований на регулювання й узгодження соціальних інтересів і відносин з метою розвитку суспільства як цілісної системи. Вона може здійснюватися як на громадських, так і професійних засадах.

Ефективність політичної діяльності (від лат. effectus – «виконання, дія») визначається її результативністю і залежить насамперед від критеріїв оцінювання. Так, політика того, хто стоїть на чолі держави, може бути дуже корисною і тому ефективною з позицій державних інтересів. Проте якщо виборці цього не відчують й не зрозуміють і проголосують проти цього державного діяча на виборах, – чи можна в такому разі вважати його політику ефективною? Очевидно, що ні. Отже, ефективність у політиці – це насамперед результативність здійснення політичної влади, ступінь усебічного виконання нею своїх функцій у політичній системі та в суспільстві, реалізації очікувань окремих громадян і елітних груп як найбільш впливових у суспільстві. Ефективність у політиці – риса політичних дій, рішень і поведінки, що відбиває

ступінь того, наскільки ці дії, рішення і поведінка приводять до бажаних наслідків [1].

У науковій думці існують різні підходи до визначення ефективності діяльності політичного лідера, що відзначаються більшим чи меншим акцентуванням уваги на певних критеріях такої ефективності. Так, на співвідношенні витрат з отриманими результатами діяльності наголошують дослідники В. Бакуменко, А. Мельник [2]. В. Дзюндзюк дотримується позиції, що, крім кінцевого результату, потрібно також оцінювати так звану внутрішню ефективність, тобто досягнення організаційних результатів, отриманих у процесі діяльності. На суспільно значущий ефект від діяльності політичного лідера, зокрема задоволення потреб населення та якість наданих йому послуг, вказують Г. Атаманчук, В. Рубцов, І. Артим, В. Глинський, Г. Линевич [3]. Поділяючи думку про важливість соціального ефекту, деякі дослідники наголошують на потребі враховувати також економічну й технічну сторони ефективності. Серед критеріїв ефективності діяльності політичного лідера в науковій літературі також визначаються [4]:

- уміння досягати поставленої мети;
- виконання функцій з підвищення рівня інтегрованості суспільства, підтримки суспільного порядку, генерації соціальної енергії;
- завоювання політичним лідером авторитету, рівня рейтингу довіри до нього;
- результат участі у наступних виборах як оцінка населенням ефективності діяльності лідера.

Аналіз критеріїв ефективності політичної діяльності засвідчує, що визначальним для всіх є процес ухвалення оптимального рішення. Саме через систему управлінських рішень здійснюється функція управління. У процесі ухвалення рішення закладається можливість відповідати певному критерію ефективності, принести користь чи шкоду суспільству, досягти чи не досягти запланованих результатів, завоювати чи втратити авторитет, заручитися

підтримкою на наступні вибори чи втратити владу. Саме тому й не дивно, що провідні дослідники – автори теорій лідерства й еліт – акцентують увагу на потребі мати здатність самим брати участь в ухваленні рішень. Управлінське рішення, його вироблення, ухвалення та втілення в життя є одним із критеріїв ефективності діяльності суб'єктів політики.

Політичне рішення – це політична дія інформованого суб'єкта влади для реалізації певної мети, що передбачає оптимізацію зовнішніх і внутрішніх умов функціонування цього суб'єкта і визначення перспектив його дальшого розвитку [5]. Воно націлене на організацію практичної діяльності заради досягнення певної мети, на узгодження функціонування окремих ланок соціальної системи. За своєю структурою політичне рішення залежать від політичного процесу й особливостей політичної системи, оскільки вироблення і здійснення управлінських політичних рішень – це необхідна умова для розвитку суспільства.

При ухваленні політичних рішень потрібно враховувати, що всяке нове рішення формується і відпрацьовується не тільки під впливом нових потреб, що виникають, але й під впливом раніше ухвалених рішень. У той же час ухвалення нового рішення припускає певною мірою характеристику майбутніх управлінських рішень. Тобто кожне рішення логічно впливає з попереднього й передбачає майбутнє.

Управлінські рішення мають певні ознаки. По-перше, вони мають виражати волю та інтереси певних груп і верств населення. По-друге, вони ухвалюються органами управління або керівником (лідером), який наділяється певними повноваженнями. По-третє, вони мають обов'язкову силу для тих, кому адресовані, тобто директивні, тобто ухвалені на державному рівні. Якщо рішення не є директивним для тих, кому воно адресовано, воно втрачає свій сенс.

Рішення ухвалюються в тому разі, коли було виявлено певну суспільну проблему або коли виникла проблемна ситуація, коли система перебуває в

такому стані, що виникає потреба певних змін, оскільки збереження такого стану не сприяє її розвитку та успішному функціонуванню.

Коли проблему виявлено, потрібно її дослідити, а саме визначити причини та умови її виникнення, її важливість, якого характеру рішення треба ухвалити в цій ситуації, які можливі наслідки ухвалення цього рішення.

Як наголошує І. Шадрін, «управлінське рішення є насамперед акт, що виражає не тільки волевиявлення та наміри людей, але й їхні інтереси і потреби, що впливають із сьогоденних потреб розвитку всього суспільного життя. Компонентами управлінського рішення є не тільки ясно і чітко сформульовані цілі та завдання, але й вказівки на основні засоби їх практичного здійснення, матеріальні та фінансові ресурси, що потрібні для реалізації рішення» [6]. Отже, управлінське рішення є форма, у якій завершується рух як суперечливих інтересів, так і інтересів, що збігаються.

Взаємозв'язок інтересів й оптимальності управлінських рішень багато в чому залежить від того, наскільки успішно суб'єкт управління здатен вести пошук можливостей задоволення певних потреб і перетворювати ці можливості на дійсність. Тут важливо використати всі засоби – економічні, правові, політичні, психологічні, щоб створити максимально сприятливі умови для означеного пошуку.

Оптимальність управлінських рішень також залежить від того, наскільки правові норми дозволяють погоджувати інтереси різних суб'єктів. Ураховуючи що однакові інтереси різних соціальних груп також можуть суперечити один одному, потрібно прагнути до того, щоб, збігаючись, інтереси різних прошарків суспільства не конкурували, а формувалися й реалізовувалися в єдиному напрямку.

При створенні узагальненої моделі підготовки політичних рішень в Україні потрібно наголосити, що для того, щоб політичні рішення були ефективними, слід мати реальну інформацію щодо об'єктивних умов, які склалися на період формування цієї політики. У сучасних умовах украї

важливо володіти інформацією щодо об'єктивних економічних можливостей держави, її залежності чи незалежності від економіки інших країн, здатності задовольняти сформовані економічні потреби населення, виходити на міжнародні ринки, створювати конкурентне середовище. Без такої інформації неможливо сформулювати прагматичну, а не віртуальну, державну політику на певний період.

Якщо вважати, що управлінське рішення складає основу політичної діяльності, то ефективне рішення і є тим критерієм, що можна назвати ефективною діяльністю.

Таким чином, ефективність політичної діяльності визначається вчасно ухваленим політичним рішенням, що забезпечить досягнення цілей функціонування системи за найменших витрат людських, матеріальних і організаційних ресурсів. Критерії ж ефективності нерозривно пов'язані з розвитком суспільства загалом, усієї системи, оскільки не може бути ефективною діяльність політичного лідера поза успішним розвитком усього суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Корнієнко В. О. , Похило І. Д. Ефективність політичного лідера: критерії та механізми реалізації в сучасній Україні : Монографія. Вінниця: ВНТУ, 2009. С.79.
2. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики: Монографія: К. : Вид-но УА Д У, 2000. С.324.
3. Атаманчук Г. В. Обеспечение рациональности государственного управления. М. : Юрид. лит., 1990. С. 352.
4. Корнієнко В. О. , Похило І. Д. Ефективність політичного лідера: критерії та механізми реалізації в сучасній Україні : Монографія. Вінниця: ВНТУ, 2009. С. 80.
5. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Шемшученка. К., 2001. С. 576.
6. Научное управление обществом / ред. Афанасьев В. Г. М.: Мысль, 1970. С.201.

Семенченко Ф. Г.

РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ У ПОЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний етап розвитку України зумовлюється насамперед потребою ухвалення й реалізації сукупності політичних рішень, спрямованих на формування політичного курсу країни, внутрішньої і зовнішньої політики, консолідацію українського суспільства, вирішення гострих суперечностей і проблем у соціально-економічній, політичній і духовній сферах. При цьому важливо, щоб рішення були не тільки адекватні історичному моменту, що переживає країна, національним і державним інтересам, але й узгоджувалися з нинішнім станом громадянського суспільства, нормами й цінностями Конституції України, ураховували менталітет і культуру українського соціуму.

Без перебільшення можна сказати, що від здатності влади розробити, ухвалити й реалізувати в найближчі роки систему соціально значущих загальнонаціональних рішень залежить не тільки доля країни, добробут народу, але й доля самої влади.

Сьогодні політичні рішення – це особливого роду технологія перетворення суспільних вимог на загальнообов'язкові й публічні норми, що регулюють взаємовідносини і визначають розподіл владних ресурсів у суспільстві з метою розв'язання політично значущих проблем. Це соціально-політичний механізм, за допомогою якого суспільні проблеми і суперечності перетворюються на цілеспрямовані управлінські дії з метою подолання цих проблем і суперечностей.

Крім того, актуальним є питання, хто готує й ухвалює політичні рішення. Відповідь на нього не завжди може бути надана лише на основі Конституції, у якій визначається компетенція різних політичних інститутів, закріплюються основоположні правила, норми, процедури, що стосуються ухвалення рішень. Як показує політична практика, можливі ситуації, за яких політичні інститути, що мають ухвалювати рішення (Президент; Парламент; Кабінет Міністрів

України; регіональні органи державної влади; органи місцевого самоврядування; політичні партії; громадські організації та ін.), перебувають під сильним впливом певних політичних та економічних сил. Останні на різних етапах процесу підготовки й ухвалення рішень можуть контролювати діяльність формальних політичних інститутів або безпосередньо впливати на них із метою вираження, закріплення й реалізації в рішеннях своїх інтересів. Саме тому, щоб визначити, хто фактично в певному політичному режимі ухвалює рішення, потрібно вивчити взаємовідносини між політичними елітами, лідерами і конкретними особами або групами, що контролюють або впливають на владу, на структури, які ухвалюють рішення. Ними можуть бути індивідууми, наділені державною або юридичною відповідальністю за певні політичні рішення; суб'єкти, які фактично беруть участь у процесі ухвалення рішень; суб'єкти, які подають інформацію для ухвалення рішень; визначають вибір альтернатив; приналежні до найбільш могутніх верств політичної, військової, суспільної еліт тощо.

Політичні рішення, ухвалені суб'єктами політичної системи, мають різну кількість адресатів, щодо яких вони ухвалюються. Рішення найвищих органів влади, як правило, визначають зміст дій, норм, правил як відносно самої системи органів влади, так і зовнішнього середовища (елементи суспільного організму, міжнародне співтовариство). Рішення політичних партій, інших суспільно-політичних організацій, рухів можуть стосуватися їх дій щодо державних і недержавних структур, окремих елементів соціальної системи.

Різні типи політичних рішень характеризуються різним рівнем інтеграції соціальних інтересів. Так, метою політичних рішень, ухвалених на найвищому рівні державної влади, є узгодження різнорідних інтересів соціальних груп і верств суспільства, консолідація соціального організму країни, захист суспільства від можливих внутрішніх і зовнішніх загроз тощо.

Функція політичних рішень регіонального й місцевого рівня – гармонізація, поєднання локального інтересу із загальносоціальним,

оптимальним варіантом функціонування політичних рішень, їх узгодженість, скоординованість як по вертикалі, так і по горизонталі певної суспільно-політичної системи.

Процес підготовки рішень сам по собі є складним і багатостороннім, він включає низку етапів або фаз, пов'язаних із виконанням різних дій, операцій, оцінюванням й оптимізацією ризиків при ухваленні політичних рішень, підтримку законодавчої та виконавчої влади, політичних і громадських організацій, лідерів суспільної думки, пересічних громадян.

Аналіз реальної політики переконує, що для українських політиків характерним є переважно так званий «візантійський» стиль керування, що припускає, як правило, тіньові й напівтіньові способи ухвалення рішень, закулісні методи добору кадрів. Склалося враження, що більшість із чинних у минулі роки політиків не хотіли – навіть якщо могли – відкрито ухвалювати відповідальні, але непопулярні рішення.

Правлячі політичні сили, представлені в гілках влади, ухвалювали рішення без урахування думки громадян, полишаючи їх як завгодно пристосовуватися до нав'язаних згори правил існування суспільства і держави. Більше того, інтереси більшості громадян ігнорувалися, що не зближало народ і владу, а створювало між ними стіну відчуження й нерозуміння. Так, сьогодні вже й малодосвідчені в політиці люди з гіркотою переконуються, що багато питань у державі вирішується і справи вершаться в інтересах олігархів та їхніх угруповань.

Одним із найбільш негативних і соціально небезпечних явищ в українській політиці стало ототожнення політичних рішень зі звичайним товаром, за який належить платити готівкою. Зрозуміло, що це вигідно тим, хто здатен перекупити тих суб'єктів політичної діяльності в органах законодавчої, виконавчої і судової влади, для яких суспільні, національні і державні інтереси – порожній звук, для яких державна діяльність і служба тотожні проституції. В українському політичному процесі чітко оформилася і сьогодні зберігається

тенденція, яка виражається в тому, що суспільні інтереси виявилися нічийними, не набули товарної форми. У той же час вузькогрупові, кланові тощо – оформилися в товарну форму політичних рішень, що продаються і купуються. Наголосимо, що товарний статус політичних рішень – антигуманний за своєю сутністю. В умовах необмеженого, дикого політичного ринку, коли покупці й багато продавців політичних рішень вирізняються аморальністю, схильністю до протиправного збагачення, олігархічні групи й інші власники великих капіталів можуть скуповувати найважливіші рішення, залишаючи тим самим більшість українських громадян приниженими й беззахисними.

Інтегрованим вираженням наслідків помилок і прорахунків (а можливо, і свідомих дій), що допускаються суб'єктами політичної діяльності при ухваленні політичних рішень, є корупція і криміналізація влади, а також деяких інших соціальних інститутів і структур; зниження довіри до державних структур; низький рівень життя Українського народу; духовне зубожіння суспільства; нерівномірність розвитку регіонів; загострення демографічної ситуації; високий рівень злочинності, алкоголізму, наркоманії.

Особливу небезпеку для української соціальної системи становить корупція, що деформує основну мету політики: замість забезпечення суспільних інтересів, політика спрямовується на забезпечення приватного і групового інтересу.

Політичні наслідки корупції виявляються в тім, що вона змінює сутність політичної влади, знижує рівень її легітимності як усередині країни, так і на міжнародній арені; порушує принципи її формування й функціонування; підриває політичну систему; породжує відчуження влади від народу, знижує залежність держави від її громадян; дестабілізує політичну ситуацію; підпорядковує державну владу приватним і корпоративним інтересам, зокрема інтересам корумпованих утворень і кланів [1].

Сьогодні однією із причин збереження в Україні корупції в масштабах, що загрожують національній безпеці, є недостатня політична воля найвищих

посадових осіб держави, незацікавленість деяких груп політиків в ефективній профілактиці корупції й боротьбі з цим явищем. Це виявляється в безсистемному підході до створення законодавчої бази, допущенні недоліків у формуванні і реалізації антикорупційної політики.

Таким чином, політичні рішення будуть досягати мети політичної діяльності тоді, коли боротьба проти корупції буде результативною, якщо політики, насамперед національного рівня, виявлять достатню політичну волю і погодженість дій у виконанні рішень щодо профілактики і боротьби з корупцією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мельник М.І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи, протидії). Монографія. К.: Юрид. думка, 2004. С. 48.

Сікорський М. М., Філіппова В. Д.

ФІНАНСОВІ МОДЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МУНІЦИПАЛЬНОГО БАНКУ

Як відомо, муніципальний банк дозволяє досягти цілей фінансового забезпечення життєдіяльності територіальної громади. Однак слід зазначити, що це трудомісткий захід, який пов'язаний із ухваленням важких рішень щодо компромісів щодо того, як міська влада має розставляти пріоритети для проєктів та розподіляти свої гроші. Здійснити це можна через чітко визначену фінансову модель діяльності муніципального банку.

Ми поділяємо думку експертів, які виокремлюють три основні фінансові моделі діяльності муніципального банку: 1) організація з реінвестування, що фокусується на доступному житлі та кредитуванні малого бізнесу для досягнення цілей громади; 2) банк з продажу активів, що виконує управління бюджетними коштами міста; 3) комбінований банк, що виконує як управління бюджетними коштами міста, так і кредитування доступного житла і кредитування малого бізнесу [1].

Щодо першої моделі муніципального банку, то слід зазначити, що в основному її орієнтовано на кредитування та реінвестування в тих галузях, які недостатньо обслуговуються традиційною банківською індустрією. Цю фінансову модель не призначено для виконання функцій управління грошима та комерційних банківських операцій міста. Ця модель не вимагає банківського статуту або страхування внесків, оскільки банк не прийматиме вклади або виступатиме як банкір міста, але йому буде потрібна капіталізація, аналогічна капіталізації традиційного банку. Такий банк може здійснювати кредитування нерухомості та малого бізнесу за ставками, нижчими від ринкових, щоб знизити вартість фінансування доступного житла та сприяння розвитку малого бізнесу [2].

Основний ризик, пов'язаний із такою моделлю, – нетрадиційний кредитний портфель. Кредитор, що здійснює кредитування, від якого відмовляються інші банки, або який здійснює кредитування за ставками, нижчими від ринкових, неминуче бере на себе більші ризики і може зіткнутися з вищими дефолтами, ніж очікувалося, або може бути змушений посилити свої стандарти андеррайтингу і здійснювати менший обсяг кредитування, ніж очікувалося. Сама фінансова модель включає значну невизначеність щодо того, як буде працювати такий муніципальний банк.

Мета другої фінансової моделі полягає в тому, щоб створити муніципальний банк, який зможе задовольнити потреби міста в управлінні коштами та потреби в комерційних банківських послугах, дозволяючи місту уникнути роботи з великими банками через практику, яку місто вважає неприйнятною. Відмовившись від банківських послуг великих комерційних банків, місто може отримати більшу автономію щодо того, як використовуються його короткострокові депозити. Усі кошти, що потрапляють в банк, розподіляються через бюджетний процес [3].

І хоча кредитування участі, яке здійснюється банком у межах другої моделі, є досить надійним, тут також існують ризики. По-перше, банк має

значні капіталізаційні, стартові й операційні витрати, і знадобляться роки інвестицій з боку міста, перш ніж він досягне профіциту. Місту потрібно не лише зібрати гроші на початкові витрати та капіталізацію, а й продовжувати субсидувати банк упродовж багатьох років. Місцева спільнота може неохоче схвалити банк, який потребує субсидій чи вливань упродовж стількох років. Оскільки кредитний портфель є відносно довгостроковим, він уразливий для невідповідності термінів погашення (коли термін погашення депозитів відрізняється від терміну погашення кредитів) або зростання процентних ставок (коли банк має виплачувати більше відсотків за депозитами, знижуючи вартість кредитного портфеля). Зрештою, банк, відповідальний за управління грошовими коштами міста, не має права на помилку. Він має бездоганно виконувати функції управління коштами міста, оскільки будь-які операційні проблеми можуть порушити повсякденне функціонування міста та призвести до того, що місто не зможе виплатити зарплату чи пропустити борговий платіж.

I, насамкінець, метою третьої – комбінованої – моделі є створення муніципального банку, що одночасно займається дивестуванням (здійснюючи управління грошовими коштами міста та комерційні банківські операції) і реінвестуванням у співтовариство (здійснюючи кредитування доступного житла та малого бізнесу) [1]. На нашу думку, саме третя модель є найширшим спектром діяльності муніципального банку й реалізує найповніший його потенціал з усіх трьох моделей, оскільки поєднує в собі діяльність з реінвестування та дивестування. При цьому слід зазначити, що діяльність третьої моделі поєднує комерційні банківські операції міста, які здійснюються в межах другої моделі, з кредитуванням нерухомості, оптовим кредитуванням малого бізнесу та прямим кредитуванням малого бізнесу в межах першої моделі.

Інтуїтивно ризики третьої моделі включають ризики, пов'язані з першою та другою моделями; однак ці ризики посилюються, оскільки третя модель включає високі витрати й напружені вимоги, пов'язані з виконанням

комерційної банківської роботи міста, на додаток до більш ризикованого і трудомісткого кредитного портфеля. Повільність шляху третьої моделі до прибутковості збільшує операційні, політичні та регуляторні ризики.

Таким чином, ухвалюючи рішення про створення муніципального банку, місцева влада має чітко сформулювати цілі його діяльності, визначитись із фінансовою моделлю його діяльності та скласти реалістичну дорожню карту для його розвитку з урахуванням усіх можливих ризиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Municipal Banking Feasibility Task Force. URL: <https://sftreasurer.org/banking-investments/municipal-banking-feasibility-task-force/>.
2. Judd, J. and McGhee, H. Banking on America: How Main Street Partnership Banks Can Improve Local Economies. New York, NY: Demos. URL: http://www.demos.org/sites/default/files/publications/Demos_NationalBankPaper.pdf.
3. Beitel, K. (2016). The Municipal Bank: Regulatory Compliance, Capitalization, Liquidity and Risk. New York, NY: Roosevelt Institute. URL: <http://rooseveltinstitute.org/municipal-bank-regulatory-compliancecapitalization-liquidity-and-risk/>.

Соловей Д. А.

МОНІТОРИНГ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ЧИННИХ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ ЗАГРОЗ І КАРАНТИННИХ ВПЛИВІВ

В умовах сучасного розвитку ринкової економіки ефективне функціонування кожного суб'єкта господарювання значною мірою залежить від якісно проведеного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, особливо в умовах епідеміологічних ситуацій. До діяльності комерційних організацій спрямовано пильну увагу з боку потенційних учасників ринкових відносин, що оцінюють рентабельність вкладення активів у комерційну організацію, стабільність комерційних зв'язків, здатність відповідати за зобов'язаннями, фінансовий стан підприємства, який включає його кредитоспроможність, платоспроможність і ділову активність.

Потреби ефективного проведення аналізу фінансово-господарської діяльності, оцінювання ризиків та ухвалення правильних управлінських рішень визначають мету та завдання дослідження в діяльності комерційних організацій. Так, мета економічного дослідження полягає в структуруванні аналізу діяльності організацій для цілісної, актуальної та достовірної оцінки фінансово-господарського стану. Для забезпечення стабільності господарської життєздатності підприємства в умовах епідеміологічних ситуацій потрібно вміти об'єктивно й достовірно оцінювати фінансовий стан як свого підприємства, так і наявних потенційних конкурентів.

Фінансовий стан – одна із важливих характеристик економічної діяльності підприємства, за допомогою якої можна оцінити конкурентоспроможність, діловий потенціал, рівень фінансових і виробничих інтересів самого підприємства та його партнерів. Своєю чергою, фінансовий стан організації є стійким, коли за несприятливих змін зовнішнього середовища, особливо в умовах епідеміологічних ситуацій, вона зберігає здатність нормально функціонувати, своєчасно й повністю відповідати за зобов'язаннями, за розрахунками з постачальниками й підрядниками, персоналом, банками, бюджетом та позабюджетними фондами і при цьому виконувати свої поточні плани та стратегічні програми.

Як відомо, основним джерелом інформації є бухгалтерська звітність підприємства, більшість аналізу проводиться з урахуванням бухгалтерського балансу чи на основі агрегованого балансу. Другий, своєю чергою, є більш зручним та наочним, оскільки формується через угруповання статей вихідного балансу до аналітичних груп. При цьому розрахунок аналітичних показників стає більш простим і зручним за збереження всіх інших якісних характеристик балансу [3]. Слід зазначити, що, попри значний розвиток економічного аналізу, методів та оцінок, учені не сформували єдиної бази визначень, через що виникають труднощі.

Абсолютні величини активів і пасивів дають уявлення про розміри діяльності компанії, про її внутрішні резерви та фінансово-економічні можливості. На цьому етапі доцільно визначити темпи зростання найзначніших статей балансу. Проте існує базове правило: темпи зростання валюти балансу мають бути більше 100%, але менше темпу зростання виручки. В іншому разі зниження темпів зростання валюти балансу буквально свідчить про зменшення активів і пасивів компанії, що в перспективі може призвести до неплатоспроможності підприємства. У процесі аналізу динаміки за окремими групами аналітичного балансу слід звернути увагу на різкі коливання окремих статей та досліджувати, чим викликані такі зміни, – наприклад, за рахунок зміни яких джерел відбулося збільшення (зменшення) капіталу.

Під час проведення аналізу структури активів потрібно оцінити показники в поступовій динаміці й навіть досліджувати середньогалузеву структуру та провести порівняльний аналіз серед конкурентів. Важливе значення має оцінка структури активів за рівнем ліквідності – можливості активів швидко і повністю перетворюватися на кошти. Актив бухгалтерського балансу побудовано в міру збільшення ліквідності, те саме стосується й агрегованої форми. Фінансова стійкість – це таке становище фінансових ресурсів, яке гарантує вдосконалення підприємства з урахуванням збільшення показників прибутків і капіталу, забезпечення платоспроможності та кредитоспроможності за умов можливих ризиків, особливо в умовах епідеміологічних ситуацій. У практиці аналітичної роботи використовуються різні методичні підходи до аналізу фінансової стійкості – аналіз абсолютних та відносних показників фінансової стійкості.

На цьому етапі знову хотілося б звернути увагу на те, що в економічному аналізі немає єдиної бази показників, тобто одні автори можуть застосовувати однакові назви коефіцієнтів, а інші можуть ці самі коефіцієнти розраховувати іншим способом [1]. Платоспроможність – це наявність в організації вільних коштів у достатній кількості для розрахунків за зобов'язаннями, що потребують

негайного погашення в регулярному режимі. Із зовнішнього аналізу звітності оцінка платоспроможності виробляється з урахуванням показників ліквідності балансу. Ліквідність у такому разі розглядається як наявність оборотних засобів у розмірі, достатньому для покриття її короткострокових зобов'язань.

Дослідження ліквідності та платоспроможності виконуються за допомогою різних методик, де як основні можна виокремити балансовий метод аналізу ліквідності, розрахунок та оцінювання основних й уточнювальних коефіцієнтів ліквідності балансу, оцінювання відновлення платоспроможності. Ділова активність підприємства – це одна зі значних сторін фінансового становища підприємства. У фінансово-економічному аспекті бізнес-активність виявляється в швидкості обігу активів та капіталу, де найбільша увага надається обіговості поточних активів. Стимулюючи зростання обігових активів, компанія знижує потребу в самих активах, менш залежна від кредитів і позик, а також знижує витрати на зберігання запасів.

Для визначення оцінки підприємства за рівнем фінансового ризику може бути використано метод балів, метод розрахунку рейтингового числа, тут також можна звернути увагу на дослідження зарубіжних учених, розглянути їх методики та адаптувати для українських підприємств з урахуванням особливостей національної економіки. На сучасному етапі проведення всіх означених заходів виявляються слабкі місця організації, невідповідність показників нормативним значенням тощо та пропонуються управлінські рішення для поліпшення фінансового стану компанії, підвищення ефективності використання ресурсів [2]. У межах цього етапу можна розробити власні пропозиції щодо вирішення проблемних місць у компанії, які потрібно застосувати для зниження дебіторської заборгованості, куди грамотно вкласти вільні кошти, як уникнути затоварення на складі.

Слід зазначити, що бухгалтерський баланс є основною формою звітності для оцінювання фінансового стану підприємства. У цій формі міститься важлива інформація для користувачів при ухваленні управлінських та

інвестиційних рішень, а тому способи та методики формування бухгалтерського балансу регулюються законодавчо з метою отримання більш повних та достовірних даних. Проте представленої в балансі інформації не достатньо, щоб повністю оцінити стан підприємства, і тому застосовуються конкретні методики з метою оцінювання фінансового стану організації, зокрема платоспроможності, ліквідності, стійкості, ймовірності банкрутства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гойда Н. Г., Курділь Н. В., Вороненко В. В. Нормативно-правове забезпечення державно-приватного партнерства в охороні здоров'я України. *Запорізький медичний журнал*. 2013. № 5 (80). С. 104-108.
2. Григорович В.Р. Удосконалення управлінських механізмів державної підтримки системи охорони здоров'я в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2010. № 2. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=93> (дата звернення: 15.08.2017).
3. Лобас В. М., Шутов М. М., Вовк С. М. Методологія реформування систем охорони здоров'я, за кластерними підходами. Україна. *Здоров'я нації*. 2013. № 2 (26). С. 84-88.

Стельмашенко Ю. О., Філіппова В. Д.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНЯХ

Сьогодні в практиці розвинених країн використовуються різні механізми стимулювання розвитку альтернативної енергетики на регіональному й локальному рівнях. Віддзеркалення положень Кіотського протоколу [1] у законодавстві цих країн призвело до формування національних стратегій поетапної відмови від використання традиційних енергоресурсів. Виходячи із цього, доречним стає вивчення досвіду зарубіжних країн у питанні стимулювання розвитку альтернативної енергетики, основні позиції якого можна було б застосувати в Україні.

Вивчення досвіду США показало, що розвитку відновлюваної енергетики на локальному рівні в Каліфорнії сприяє низка програм: середньострокові проекти Photovoltaic Solar, механізм аукціонів з проектів альтернативної

енергетики (для об'єктів до 20 МВт), програми Feed-InTariff (для малих проєктів до 3 МВт), система муніципальних торгів лотів на право встановлення сонячних панелей на будівлі та паркування. Реалізація зазначених програм суттєво збільшує кількість заявок від населення та організацій до органів місцевого самоврядування на отримання дозволів щодо проєктів малої «зеленої» генерації. Крім того, слід зазначити, що в містах та округах Каліфорнії активно використовуються програми PACE (Property Assessed Clean Energy), які передбачають, що для впровадження систем енергозбереження та установок відновлюваних джерел енергії у приватних будівлях підприємств та громадян органи місцевого самоврядування використовують муніципальні облигації чи засоби централізованих фондів, при цьому видані резидентам цільові кредити погашаються через систему утримання податку на нерухомість, а зобов'язання щодо повернення муніципальної позики можуть бути пов'язані як із будинком, так і з відповідною земельною ділянкою [2].

У законодавстві Ізраїлю та Греції також містяться положення, що зобов'язують девелоперів у межах нового будівництва житлових та комерційних об'єктів розміщувати установки «зеленої» енергетики.

У Китаї стратегічними цілями розвитку національної енергетики визначено збереження світового лідерства в галузі виробництва електроенергії на основі дальшого розвитку системи АЕС, ГЕС, сонячних та вітряних електростанцій, а також заміщення вугільних станцій газовими ТЕС. Так, на рівні провінцій, автономних районів та міст центрального підпорядкування діє програма субсидування в галузі розвитку сонячної енергогенерації «GoldenSun», реалізація якої дозволяє знизити енергодефіцит низки північних і південних регіонів Китаю, диверсифікувати джерела отримання електроенергії, а також сформувати кілька великих кластерів сонячних променів пустельної місцевості провінції Цинхай (гідроенергетичний сонячний парк Хуанхе та сонячна ферма Xitieshan) та Нінся-Хуейського автономного району (сонячний парк Нінся Qingyang).

Також досить цікавими є ініціативи китайських залізничних компаній-операторів щодо обладнання поверхонь дахів залізничних вокзалів сонячними модулями для повного їх забезпечення електроенергією, що успішно реалізовано на вокзалах Наньцзін і Хонгкієо, та досвід міста Хуайнань у провінції Аньхой, де на території затоплених шахт працюють установки на 40 МВт із підключенням до місцевої енергосистеми [3].

Надзвичайно актуальним для України, наміром якої є вступ до ЄС, є сценарій Євросоюзу (Directive 2009/28/EU, а також Directive 2012/27/EU), що передбачає розширення використання відновлюваних джерел енергії за рахунок збільшення застосування раніше незатребуваних біовідходів лісотехнічного комплексу. Лісове господарство Євросоюзу при порівняно невеликій частці обсягу загального енергоспоживання відіграє значну роль у виробництві відновлюваних енергоресурсів. Так, у середньому виробництво відновлюваної енергії з лісового господарства Євросоюзу становить близько 10% від усієї первинної енергії та близько половини від усієї виробленої відновлюваної енергії [4]. При цьому експерти, роблячи прогнози, погоджуються, що обсяг використання деревної біомаси для біоенергетики європейського лісового сектору до 2030 року збільшиться практично вдвічі [5].

Крім того, останнім часом помітно збільшилася зацікавленість великих банків у кредитуванні проєктів з генерації «зеленої» енергії: з'явилися нові інвестиційні механізми в цьому секторі, зокрема «зелені» облігації, краудфандинг тощо. Різні джерела засвідчують, що сектор відновлювальної енергетики переживав найбільший приріст потужності за всю історію зі значним зростанням у всіх регіонах. Інвестиції у відновлювальну енергетику склали сотні мільярдів доларів США. Через зростаючу важливість відновлюваних джерел енергії в глобальному масштабі виникає все більша потреба підтримки цієї галузі з боку держав.

Україні для дальшого економічного зростання також потрібно сформувати дієві інструменти для підтримки та стимулювання розвитку

альтернативної енергетики на регіональному й локальному рівнях та одночасно забезпечити сталий розвиток вітчизняного сектору альтернативної енергетики з дотриманням інтересів споживачів. Такий стратегічний підхід дозволить нашій державі не лише якісно оновити власні промислові ланцюжки, але й інтегруватись у нову економічну модель Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату від 11 грудня 1997 (зі змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_801#Text
2. California PATHWAYS: Greenhouse Gas Scenario Results / California Governor's Office of Planning and Research. Sacramento, 2015. 87 p.
3. Ратнер С. В. Стандартизація и сертифікація как інструменти стимулювання розвитку ветроенергетики в Китає. *Національні інтереси: пріоритети и безпека*, 2013. № 9. С.57-63.
4. GWEC celebrates 500 GW on Global Wind Day: Електронний портал «WindpowerMonthly». URL: <http://www.windpowermonthly.com/article/1436652/gwec-celebrates-500gw-global-wind-day>.
5. Шляхи вдосконалення державної політики в сфері енергетики: Аналітичне дослідження Центру Разумкова: URL: <https://razumkov.org.ua/statti/shliakhy-vdoskonalennia-derzhavnoi-polityky-v-sferi-energetyky>.

Стельмащук А. В.

НЕПЕРЕРВНА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ПОСАДОВИХ ОСІБ, ВІДПОВІДАЛЬНИХ ЗА ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ

Ефективність функціонування національної системи публічних закупівель однаковою мірою залежить як від дієвої нормативної бази, так і від професійного проведення торгів. Важливою умовою підвищення ефективності проведення конкурсних торгів є висока професійність спеціалістів, які працюють у сфері публічних закупівель [3, с. 203].

У цьому контексті актуальним є дослідження законодавства України щодо організації закупівельної діяльності органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) щодо визначення професійних компетенцій фахівця з публічних закупівель.

Публічні закупівлі в Україні здійснюються відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-VIII (далі – Закон № 922) [1]. Причому визначено три способи організації здійснення закупівельної діяльності: створення тендерного комітету; призначення уповноваженої особи/осіб (далі – УО); створення централізованих закупівельних організацій.

Згідно з прикінцевими положеннями Закону № 922, після 01.01.2022 року всі процедури закупівель / спрощених закупівель мають право проводити лише УО замовника. Після введення в дію 19.04.2020 року нових норм цього Закону у закупівельників виникло питання, чи можна доручити виконання обов'язків УО посадовим особам з ОМС, та яким чином це доцільніше зробити.

Існує три можливі способи визначення (призначення) УО, які Мінекономіки пояснило в коментованому листі від 10.04.2020 р. № 3304-04/24218-06 [2]. Водночас стосовно осіб місцевого самоврядування є деякі особливості. Так, згідно із Законом замовник має право призначити УО одним із трьох способів:

1. Покласти повноваження на працівника зі штату – як додаткова робота з доплатою. Для цього рішенням керівника (наказом, розпорядженням) потрібно покласти обов'язки УО на працівника (працівників) зі штатної чисельності та встановити доплату за додаткову роботу з організації та проведення закупівель.

2. Увести до штатного розпису окрему посаду (або кілька посад) для працівника, що буде виконувати функції уповноваженого. Така потреба виникне з 1 січня 2022 року, коли всі закупівлі буде проводити УО.

3. Укласти строкову трудову угоду (контракт) з фахівцем, який буде виконувати повноваження УО в разі потреби. Цей спосіб є доцільним для установ, що здійснюють закупівлі нечасто і тому для них немає потреби в постійній присутності уповноваженої особи.

У своєму листі Мінекономіки наголошує на тому, що хоча УО обов'язково повинна мати вищу освіту, однак наявність іншої вищої освіти, аніж юридична та економічна, не суперечить вимогам Закону № 922. Згідно зі

статтею 11 Закону, окрім вищої освіти, фахівець з публічних закупівель повинен мати досвід роботи у сфері закупівель не менше двох років, знання основ сучасного маркетингу, кон'юнктури ринків товарів, робіт і послуг та чинників, що впливають на її формування, джерел інформації про ринкову кон'юнктуру; чинних стандартів та технічних умов товарів, робіт і послуг, що закуповуються замовником; істотних умов та особливостей укладення договорів про закупівлю товарів, робіт і послуг тощо.

Законом №922 передбачено, що до 01.01.2022 року всі УО мають пройти безоплатне тестування на вебпорталі Уповноваженого органу для підтвердження свого рівня володіння потрібними (базовими) знаннями у сфері публічних закупівель. Відповідно, з 1 січня 2022 року уповноважена особа, яка не пройшла тестування, не може виконувати обов'язки УО.

Основними способами отримання кваліфікації у сфері публічних закупівель в Україні є короткострокові програми навчання та підвищення кваліфікації; університетська освіта у сфері публічних закупівель, міжнародні програми [4, с. 83].

Нестача кваліфікованих кадрів, які працюють у сфері публічних закупівель, призводить до системних порушень законодавства. Наслідком цього є значні втрати бюджетних коштів. Міські ради невеликих міст і сіл, державні установи та заклади залучають до публічних закупівель осіб, які поєднують основну роботу з обов'язками УО [3, с. 206]. Ми погоджуємося з думкою про те, що таке сумісництво негативно впливає на ефективність проведених закупівель.

На нашу думку, важливим кроком є заміна працівників штату, на яких покладено додатково обов'язки УО, на фахівців з публічних закупівель із кадрів ОМС, які будуть займатися лише закупівельною діяльністю і здійснюватимуть це якісно та кваліфіковано. Цей крок не лише стане дієвим засобом удосконалення роботи у сфері публічних закупівель у контексті унеможливлення та запобігання корупційних проявів, а й започаткує процес

неперервної професіоналізації таких фахівців через урізноманітнення її форм та методів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>
2. Щодо організації закупівельної діяльності замовника: Лист Мінекономіки від 10.04.2020р. №3304-04/24218-06. URL: <https://www.me.gov.ua/InfoRez/DocumentsList?id=f2e30594-ba6c-420f-9c24-2a852415a884&tag=InforezKnowledgeDb&lang=uk-UA&fNum=3304-04%2F24218-06%20>
3. Мельникова К. І. Удосконалення системи підготовки кадрів у сфері публічних закупівель. Теорія та практика державного управління. 2020. № 2(69). – С. 201-207. URL: <http://tp.kh.ua/index.php/tpdu/article/view/195>
4. Ткаченко Н. Б. Професіоналізація публічних закупівель в Україні. Вісник КНТЕУ. 2017. №5. – С. 72-85. URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2017/05/7.pdf>.

Сусоров В. Д.

ДІЯЛЬНІСТЬ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ЗАКЛАДІВ ХЕРСОНЩИНИ У 1920 – 1921 РОКАХ

Одним із найважливіших завдань місцевого самоврядування визначається культурно-освітня діяльність. Як приклад вирішення цих питань урядом у цій розвідці ми проаналізуємо конкретну культурно-мистецьку роботу як у Херсоні, так і селах області на зорі радянських часів. Насамперед, усі культурно-освітні ресурси було взято на облік, було оголошено реєстрацію всіх гуртків художньої самодіяльності, у повітах діяла колегія інструкторів з художньої пропаганди. При тому заборонялися приватні вистави й концерти. Організаційними центрами залишалися в містах клуби, у селах – сільські будинки культури. При цьому драматично-хорові гуртки в системі гурткової сільбудівської роботи переважали [1].

Уже 1 червня 1920 року у приміщенні музичного училища відбулося відкриття музичної студії. Головну увагу студії було приділено хоровому співу й розвитку музичної грамоти студійців, зокрема історії музики, естетиці, народній пісні, грі на фортепіано і скрипці та постановка голосу. Цю студію

організував міський відділ Наросвіти, її було розраховано на 100 осіб, а тих, хто бажає, було значно більше. 5 червня 1920 року в Херсоні відбувся бенедіс оркестру художнього театру. Слухачі познайомилися з музичною оперетою «Карлобадська фея» [2].

Наприкінці 1920 року в будинку земської школи Нижніх Сірогоз було організовано Товариство «Просвіта». Драматичним гуртком цього товариства було поставлено п'єси «Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого, «Назар Стодоля» Т. Шевченка, «Катерина» М. Аркаса, «Бувальщина» та інші. Відбувалися тут і концерти, на яких виступав хор, танцюристи, декламувалися вірші, гуморески. Сюди на спектаклі приходили навіть мешканці із сусідніх сіл – Верхніх Сірогоз, Торгаїв. Самодіяльні артисти часто виїздили з концертами і в села волості [3]. 1920 року в селі Мала Лепетиха Мелітопольського повіту було відремонтовано сарай, який пристосували під клуб, де влаштовували вечори відпочинку, ставили вистави, організовували концерти. На цих заходах інколи були присутні всі мешканці села.

У селі Козачі Лагері Цюрупинського повіту 1921 року молоддю також було організовано художню самодіяльність, ставилися вистави, проводилися концерти. Молодь селища Гола Пристань на початку 1921 року також проводила плідну культурно-масову роботу: створювали гуртки художньої самодіяльності, зокрема драматичний та хоровий, був тут і духовий оркестр. Молодь залюбки відвідувала концерти, часто й сама брала в них участь [4].

У Херсоні діяли театри «Бомонд», Художніх мініатюр, «Музична табакерка» («Рекорд») та кінотеатр «Вампір». Розгорнули роботу й гуртки аматорського об'єднання. 1921 року розпочала роботу й театральна група річковиків. В окрузі було вже 48 драматичних гуртків, співочо-музичних – 42. Цими гуртками було охоплено 1980 осіб. При клубах Херсона функціонували 42 художніх гуртки, у яких брали участь 1050 осіб.

У лютому 1921 року в Херсонському повіті було організовано вже понад 80 музично-драматичних гуртків та 35 театрів. Театри було відкрито в селах

Велика Олександрівка, Осокорівка, Станіслав, Новоархангельськ, Широка Балка. Туди з Херсона було відправлено 1070 текстів п'єс, 480 екземплярів музичної літератури, 180 аршинів крену різного кольору та 80 париків. У повіті з концертами виступали кілька російських та українських концертних груп [5]. 1921 року в селі Дудчани діяв клуб, гуртки, музична та природнича секції. Група інтелігенції організувала драмгурток. І хоча його вистави йшли спочатку в сараї, однак вони мали великий успіх. На початку 1922 року в Херсонському повіті було вже створено 25 клубів, розпочали роботу 84 самодіяльні театри, 80 музичних студій [6].

Херсонський театр з 1921 року розпочав постановки радянських п'єс. Той час для багатьох акторів був переломним. Як відомо, основою будь-якого театру є репертуар. Театральний відділ Наркомосу рекомендував класти в основу класичні п'єси як такі, що витримали випробування часом і мають високу художню цінність. Особлива увага зверталася на п'єси, співзвучні ідеям революції. Репертуар мав включати також п'єси, що віддзеркалювали сучасні події життя робітників і селян та веселі п'єси.

У галузі мистецтва на Херсонщині проводилася досить активна робота, розпочинаючи від хорових гуртків при клубах і сільських будинках і закінчуючи стаціонарними театрами. У колонії Львово, зокрема, 1921 року було відкрито музичну студію, у якій навчалося 120 дітей [7]. З 1921 року активізував свою роботу Качкарівський народний будинок. Тут діяли хоровий і драматичний гуртки. З успіхом йшли на сцені вистави «Наталка Полтавка» І. Котляревського, «Наймичка», «Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого. Народний будинок також проводив велику лекційну пропаганду. Тут працювала й бібліотека-читальня [10]. У Скадовську було відкрито музичну школу на 120 місць і художню студію. Драматичний гурток містечка з 1921 року періодично влаштовував вистави. Щороку тут урочисто відзначали День пам'яті Т. Шевченка. У селі Посад-Покровському головним завданням селянського будинку в зимовий період була активізація його роботи. У літній

період тут було відремонтовано приміщення театру, завершувався ремонт клубу. Хоча клуб був ще не готовий до відкриття, однак селяни у вільний час приходили сюди почитати газети, пограти в шахи, шашки [7].

Таким чином, у культурному сенсі село швидко просувалося вперед і намагалося не відставати від міста. Своїми силами і засобами, часто без будь-якої допомоги створювали гуртки і групи, пристосовували приміщення для вистав. Такі заходи були незвичайним явищем для сільських глядачів і тому викликали особливий інтерес. Усюди відчувалася гостра потреба в декораціях, реквізитах, а також у театральній літературі. Постановкою популярних українських п'єс гуртківці добували й кошти для культурно-освітніх потреб. У репертуарі художніх гуртків поряд із класичними п'єсами з'являлися нові інсценівки революційного змісту. Як відомо, культурно-освітня робота серед селянства упродовж кількох років велася у формі влаштування вистав, мітингів тощо. Це було важливо в той важкий час, коли селянство потерпало від нестачі продуктів і засобів виробництва.

На виставах з'явився організований глядач. Після вистав часто артисти й режисери йшли на виробництво, в інститути, сільські клуби, заводські цехи й з робітниками та селянами обговорювали свою творчість і плани на майбутнє. Тобто театр ставав школою виховання високих ідеалів і благородних почуттів, а артисти – натхненними пропагандистами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Носов Л. І. Система державного керівництва мистецькими і культурно-освітніми установами УРСР (1917-1967 рр.). *Український історичний журнал*. 1967. №9. С. 22- 28.
2. Вісті ревкому м. Херсона і його повіту. 1920. 5 червня.
3. Безух Ю. Нариси з історії Сірогозщини. Нижні Сірогози. Райдрукарня, 1996. С. 67.
4. Сусоров В. Д. Пусть время расскажет, какими мы были. Из истории комсомола Херсонщины (1900-1990 гг.). Херсон, Штрих. 2006. С.114, 120.
5. Культурное строительство на Херсонщине. 1921-1987. Сборн. док. и мат. Симферополь. Таврия. 1988. С.17.
6. Історія міст і сіл Української РСР. Херсонська область. К., Наукова думка. 1972.

7. Каменская С. В., Яровая М. П.(I) Голая Пристань.(Краткий очерк). Без м. изд. 1995. С.19.

Тоцька Н. Л.

ПЕРЕКЛАД ЯК ФОРМА СИТУАЦІЇ

Сьогодні вищій технічній школі потрібен комунікативно спрямований мовленнєвий підхід, що передбачає й забезпечує роботу над формуванням умінь вільно здійснювати мовне професійне спілкування в усній і писемній формах, застосовувати вироблені суспільством правила мовного поведіння, доцільно використовувати ресурси мовлення в різних ситуаціях виробничої практики. Для вільного володіння професійним усним і писемним мовленням студент закладу вищої освіти технічного спрямування повинен мати чималий активний лексичний запас слів. Збагаченню цього запасу, вихованню чуття до слова сприяють переклади. Завдання перекладу стає якщо не пряме відтворення особливостей структури його тексту, то відновлення функцій через використання аналогічних засобів вираження думок. Основна мета – не порушити граматичних зв'язків, а за цим – чіткості, конкретності, стислості.

Переклад тексту в оригіналі вимагає вдумливого аналізу його змісту та добору таких засобів, що найточніше передають зміст іншою мовою. Мовний аналіз сучасних перекладів документів, наукових текстів, якими користуються у своїй діяльності фахівці технічної сфери, викликає застереження щодо їх нормативних форм. Насамперед це значеннєва невідповідність слів в оригіналі та при перекладі. Технічний текст потрібно перекладати абсолютно точно; читати його студентам не важко, оскільки вони віднаходять у ньому багато відомих технічних термінів, і тому викладачеві над ним доводиться працювати зі студентами найбільше, оскільки потрібен чималий досвід роботи на певному факультеті.

Процес розуміння тексту є об'єктом вивчення багатьох наукових галузей – філософії, психології, лінгвістики. Останнім часом спостерігається посилення інтересу дослідників до вивчення різних аспектів проблеми розуміння тексту

взагалі та наукового зокрема (І. Бим, А. Вейзе, І. Зимня, З. Кличникова, Г. Рогова). Проблема формування мовленнєвої культури цікавить таких мовознавців, як Л. Мацько [1], В. Мельничайко [2], М. Пентилюк [4]. Дослідниками визначено низку якостей мовлення, що характеризують його не тільки з нормативного, але й комунікативного боків і забезпечують формування мовленнєвої компетенції особистості.

Вихід української мови на міжнародний рівень завдяки зовнішньоекономічним зв'язкам ставить перед викладачами завдання вести пошуки семантичних відповідників у мові перекладу. Переклад термінів без знань цілого поля, до якого вони належать, неможливий. Потрібно починати від конкретного лексичного значення терміна до його семантики; уточнити термінологічну віднесеність, після цього встановити його функціональну сполучуваність у вихідній мові, а потім – значення у мові перекладу (лексичне, семантичне, функціональне). У перекладі термінів із загальною семантикою слід звернути увагу на його сполучуваність із терміном функціонального значення, тобто переклад терміна відбувається спочатку на рівні поля – словосполучення – терміна, що забезпечує адекватність перекладу. Термін може бути однослівним (іноді це складне слово) або становити собою специфічну групу лексем, у складі якої є ключове слово (ядро), одне чи два значення (інколи з прийменником), що уточнюють, модифікують, поширюють смисл терміна. Іноді кількість означень, уключених до терміна, велика, що спонукає утворення терміна у формі скорочення чи аббревіатури.

Для розуміння й перекладу тексту професійному перекладачеві науково-технічної та науково-популярної літератури недостатньо знань зі сфери термінології та спеціальної лексики – треба володіти всіма багатствами мов, з якими доводиться мати справу; саме тому потрібно вдосконалювати перекладацькі навички в різних сферах спілкування, причому доводиться постійно «переходити з мови на мову».

Поповнення термінофонду національних мов здійснюється за рахунок термінологізації не лише слів, а й цілих словесних комплексів, що утворюють компонентні терміни. Багатослівні найменування разом з іншими типами термінів формують систему у складі національних мов. Наявність у складі терміна мовного субстрату дає підставу стверджувати, що всі вимоги до терміна (однозначність, точність, систематичність, короткість, простота, зрозумілість) однаково повно можуть бути задоволені в ідеалі. Щодо вимог короткості та точності, то вони, як свідчить термінологічна практика, нерідко знаходяться в певній взаємній опозиції [3], тобто іноді заради вимоги короткості доводиться нехтувати вимогою точності, і навпаки.

Термін має бути точним, зрозумілим за семантикою не лише вузькому колу фахівців. Це підтверджує факт появи останнім часом багатоконпонентних найменувань не лише у сфері функціонування, але й у сфері фіксації термінів; вони за своєю структурою є вільними синтаксичними конструкціями, що створюються поєднанням повнозначних і службових слів; водночас їх семантика характеризується цілісністю. При цьому всякий етимологічний словник вказує ще й на синтез мов, є історією перекладу та недоперекладу і свідчить про характер міжнародних контактів та непорозумінь. У мову часто повертається те, що колись із неї зникло, зокрема й через інші мови. І. Бодуен де Куртене наголошував, що одна на одну впливають стара мова (обрядів, церкви, перекладів) і нова – мови схрещуються і змішуються не тільки територіально, а й хронологічно, тож немає і бути не може жодного чистого, не змішаного мовного цілого. Очевидно, що одним із критеріїв того, що мови різні, – і чи не найголовнішим – є потреба в перекладі, але існують певні кількісні та якісні виміри; поняття перекладу доводиться уточнювати з огляду на те, що ми називаємо окремою мовою, як розуміємо її іншість. Тобто два поняття можна визначити одне через одне, але тільки сукупно. Складність полягає саме в боротьбі протилежних процесів уніфікації та урізноманітненні лінгвосфери.

Мовний аналіз сучасних наукових текстів, яким користуються у своїй діяльності фахівці, викликає застереження щодо нормативних форм. Насамперед це значеннєва невідповідність слів в оригіналі та при перекладі. Найважливішою специфічною рисою всіх типів завдань є їх інтегрований характер, зумовлений тим, що розгляд професійного мовлення в комплексі значень професійно-мовленнєвої системи та функцій (семантичних, синтаксичних, стилістичних, комунікативних) передбачає інтеграцію відповідних знань на рівні української професійної лексики.

Студенти технічних університетів, використовуючи професійну лексику, часто невдало вживають побудовані синтаксичні конструкції, що зумовлюються прагненням до буквального перекладу, унаслідок чого порушуються не тільки граматичні, стилістичні норми сучасної української мови, а й зміст думки. Аналіз сучасних науково-технічних текстів дозволяє зробити висновок про те, що недотримання або порушення комунікативної точності відбувається тоді, коли студенти невдало використовують мовні засоби української мови – синоніми, антоніми, пароніми, багатозначні слова. У професійному мовленні таке становище може призвести до непорозуміння між спеціалістами певної фахової галузі та неправильного тлумачення технічного наукового тексту.

Отже, фах людини, галузь виробництва, з якою вона пов'язана, неминуче зумовлює активізацію в її мові професійних слів і висловів, потрібних для її спілкування під час виробничого процесу. Професійні слова позначають назви понять певної галузі виробництва, роду занять. Зрештою, розвинені літературні мови внесли вагомий вклад у формування спеціальної термінології, проте кожна із них зберігає власні традиції, що склалися історично і характер яких визначається науковими, науково-технічними та загальнокультурними контактами нації як носія конкретної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мацько Л. Українська мова у вищій школі України. *Дивослово*. К., 1996. №11. С.24.

2. Мельничайко В. Мовний розвиток особистості: завдання і засоби. *Матеріали науково-практичної конференції «Мовна освіта в контексті завдань української середньої і вищої школи»*. Тернопіль, 1995. С.11.
3. Михайлишин В. Типи та особливості багатокомпонентних термінів: *Тези доповідей науково-методичної конференції*. Хмельницький, 1991. С.65.
4. Пентилюк М. Комунікативне спрямування у навчанні рідної мови. *Сучасні аспекти педагогічного процесу*. Херсон., 1995. Вип.1. С.6.

Тресков А. В.

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК СКЛАДОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ

Раціональне споживання енергетичних ресурсів, забезпечення потрібного рівня енергозбереження та енергоефективності є невідкладним і першочерговим завданням державної енергетичної політики України, зокрема на регіональному й місцевому рівнях.

Справді, відновлювані джерела енергії є особливо ефективними в невеликих містах, інших населених пунктах і призначені для автономних енергоспоживачів, віддалених від централізованих систем енергопостачання. Вони належать жителям відповідної територіальної громади, що запобігає її занепаду та сприяє її сталому розвитку.

Загалом для підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів в Україні запроваджено 174 місцевих програми з енергоефективності та енергозбереження (20 обласних, 60 районних, 67 міських, 14 міських ОТГ, 5 селищних ОТГ, 8 сільських), на реалізацію яких виділено близько 219 млн. грн. Зокрема, на реалізацію 20 обласних виділено понад 73,4 млн. грн., на 60 районних – 5,4 млн. грн., на 67 міських – 127,8 млн. грн., на 14 міських ОТГ – 11,6 млн. грн., на 5 селищних ОТГ – 760 тис. грн., на 8 сільських – 170 тис. грн. [1].

В Україні активно продовжується запровадження систем енергетичного менеджменту в бюджетних установах, органах державної влади та органах

місцевого самоврядування. Так, з моменту ухвалення Урядом відповідного розпорядження № 732 від 26.04.17 р. майже в 4 рази збільшено кількість місцевих органів влади, де впроваджено енергоменеджмент / енергомоніторинг: на початок 2020 р. його запроваджено у 223 місцевих органах влади (охоплено 84 міста, 15 областей, 69 районів та 55 ОТГ); розробляються такі системи ще в 77 місцевих органах влади (7 областей, 25 районів, 17 міст, 66 ОТГ).

Цікавою, з погляду імплементації в українських реаліях, є загальносвітова тенденція переходу міст й інших населених пунктів на використання виключно альтернативних (відновлюваних) джерел енергії. Тому важливим напрямком формування та реалізації державної енергетичної політики України за напрямком «енергоефективність та енергозбереження» є розроблення й запровадження відповідних «пілотних проєктів» для кожного міста і кожного населеного пункту щодо забезпечення повного переходу на використання альтернативних (відновлюваних) джерел енергії, при тому що в Україні подібні приклади вже є, і такий позитивний досвід слід поширювати.

Наприклад, на Слобожанщині існують три енергоефективних села завдяки проєктам підприємств, що входять до Харківського енергетичного кластера. Першою енергонезалежною громадою стало с. Веселе Харківського району, а другою – с. Чкалівське Чугуївського району Харківської області. Також енергоефективною та енергонезалежною громадою стало с. Гриньки Глобинського району Полтавської області, у якому об'єкти соціальної сфери опалюються з використанням місцевої агробіомаси, чим утеплено й об'єкти соціальної інфраструктури. Надлишок же електричної енергії, що генерує мережева СЕС, реалізується в мережу за «зеленим тарифом» [2].

Окрім того, чотири українські міста запланували в довгостроковій перспективі перевести свої енергетичні системи на поновлювані джерела енергії – Львів, Житомир, Кам'янець-Подільський та Чортків. Їх перехід на відновлювану енергетику означає, що ці міста скоротять споживання енергії,

відмовляться від викопного палива й поступово переведуть енергобаланс на поновлювані джерела енергії.

Слід зазначити, що м. Львів є першим містом-мільйонником України, яке перейде повністю на відновлювану енергію до 2050 р. Це означає і максимальну підтримку електротранспорту, і максимальні інвестиції в очисні споруди й новітні технології, які дадуть можливість використовувати не нафту або газ, а енергію сонця й вітру [3].

Кінцевою метою державної енергетичної політики України за напрямком «енергоефективність та енергозбереження» на регіональному та місцевому рівнях в довгостроковій перспективі має стати запровадження розумних енергоефективних та енергозбережних технологій у всіх сферах через сприяння розвитку смарт-домогосподарств, стартап-підприємств і організацій, смарт-селищ, смарт-міст, смарт-регіонів, що дозволить Україні стати енергоефективною та енергонезалежною країною.

Отже, широке використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива в усіх сферах суспільного життя на регіональному та місцевому рівнях сприятиме забезпеченню енергетичної незалежності країни, розвитку місцевих громад, охороні довкілля та вирішенню чинних екологічних проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Звіт про стан реалізації Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» за 2019 рік. URL: <http://mre.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245472866>.
2. На території Слобожанщини створили енергоефективну громаду. URL: <http://budport.com.ua/news/12957-na-teritorij-slobozhanshini-stvorili-energoefektivnu-gromadu>.
3. Четыре города Украины перейдут на возобновляемую энергетику. URL: http://news.enovosty.com/news_economy/full/1409-chetyre-goroda-ukrainy-perejdut-na-vozobnovlyaemuyu-energetiku.

Хмельницька М. В., Кретьова Н. С.
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОБЛАСНИХ ДЕРЖАВНИХ
АДМІНІСТРАЦІЙ

Інформаційне забезпечення є основою, на якій будується управлінська діяльність усієї системи публічного управління, що включає в себе органи державної влади, органи місцевого самоврядування та бізнесові/громадські організації. Упровадження та всебічне використання сучасних цифрових технологій в управлінській діяльності органів публічної влади вдосконалює інформаційно-аналітичну підтримку ухвалення управлінських рішень на всіх рівнях, супроводжує інформаційну підтримку соціально-економічного розвитку держави та її окремих регіонів, забезпечує інформаційні потреби державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, керівників бізнес-структур, членів громадських організацій та інших категорій громадян, формує об'єктивну громадську думку щодо діяльності органів публічної влади, а також послуг, які вони надають.

Одним із дієвих засобів підвищення якості публічного управління є цифровізація (диджиталізація) діяльності органів публічної влади та її інструментів. Прикладом органу публічної влади, місцевого органу державної виконавчої влади, що входить до системи органів виконавчої влади України, є обласна державна адміністрація (ОДА) [1].

Цифровізація діяльності обласних державних адміністрацій зумовлена потребою [2]:

- підвищення ефективності управління внаслідок оперативного ухвалення якісних управлінських рішень;
- удосконалення процедур електронного документообігу та підвищення виконавської дисципліни в обробленні вхідних документів або підготовці вихідних документів з одночасним скороченням термінів таких процедур;

– удосконалення аналітичних механізмів оброблення значних масивів даних, що надходять до структурних підрозділів або підлеглих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування чи суб'єктів господарювання тощо.

Неодмінною умовою успішного функціонування інформаційного забезпечення обласних державних адміністрацій є запровадження функціональної моделі цифрового врядування, модулі (складові) якої вирізняються узгодженістю між собою, послідовністю здійснення процедур і процесів, збалансованістю форм, рівнів і засобів видання інформації зацікавленим особам із чітким обґрунтуванням переліку даних, що їм видається. Саме для цього в структурах ОДА було введено посади заступників голів ОДА з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації (CDTO).

В Україні розроблено, запроваджено та розвинуто нормативно-правову базу провадження процесів цифровізації в місцевих органах публічної влади, зокрема й в обласних державних адміністраціях, що включає в себе формування регіональної політики цифрового розвитку, регулювання інформаційної діяльності цих органів публічної влади, підходів до запровадження цифрового врядування та сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, захисту інформації та кібербезпеки тощо. Ця нормативно-правова база не є досконалою, проте її постійно актуалізують як на рівні законодавства, так і на рівні підзаконних нормативно-правових актів.

У структурах законодавчої та виконавчої гілок влади відбувається дальша цифровізація системи публічного управління України, удосконалення системи управління інформаційною сферою, стійке використання концепцій та парадигм електронного врядування в діяльності органів публічної влади, зокрема й обласних державних адміністрацій.

Цифровізація діяльності органів публічної влади не можлива без суттєвої підтримки на всіх рівнях управління. Саме тому в Україні створено

Міністерство цифрової трансформації, яке є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері цифровізації та виконує функції координування і спрямування процесів цифровізації діяльності органів публічної влади [3]. Крім поточної діяльності, скерованої на цифровізацію публічного управління, воно відповідальне за реалізацію Національної програми інформатизації [4], започаткованої ще 1998 року, проте з оновленими завданнями та Планом заходів з її реалізації.

Етап запровадження цифрового врядування пов'язаний із датацентричністю, а саме з формуванням державного управління, рішення в якому все більшою мірою засновані на об'єктивних даних та ухвалюються з використанням розроблених альтернатив таких управлінських рішень. При цьому цифровізація розширює можливості використання різних джерел таких даних при плануванні, моніторингу та оцінюванні результатів, що досягаються в діяльності органів публічної влади.

Ухвалення управлінських рішень в органах публічної влади, зокрема й в обласних державних адміністраціях, усе частіше ґрунтується на «великих даних», джерелами яких є адміністративні дані органів влади; дані, розміщені в Інтернеті, зокрема цінова інформація; дані соціальних мереж; дані від використання технологій Інтернету речей; дані мобільних пристроїв; геоінформаційні дані тощо.

Цифровізація діяльності обласних державних адміністрацій не може відбуватися без двох документів – Стратегії розвитку області та відповідного Плану заходів з її реалізації, а також без програмного документа, що відповідає за визначення стратегічних напрямків цифрової трансформації (програма, стратегія, концепція тощо).

У Херсонській області на сьогодні вже є два стратегічних документи в цій сфері – «Концепція розвитку цифрових компетенцій жителів Херсонської області» (розпорядження голови ОДА від 25.08.2021 р. № 696) та «План заходів з реалізації Концепції розвитку цифрових компетентностей жителів

Херсонської області на 2021 – 2025 роки» (розпорядження голови ОДА від 20.10.2021 р. № 802), що передбачають ефективне використання державних і місцевих електронних сервісів та особистий розвиток жителів області в цифровому суспільстві.

Крім того, було ініційовано розроблення регіональної програми інформатизації Херсонської області (розпорядження голови ОДА від 05.11.2021 р. № 841) з наступною її трансформацією в Програму цифрової трансформації Херсонської області. Цим документом передбачається забезпечення сталого соціально-економічного розвитку області, надання якісних державних послуг засобами інформаційно-комунікаційних технологій з урахуванням потреби перебудови управлінських процесів та поліпшення взаємодії з усіма стейкхолдерами в цьому процесі.

Такі напрацювання в напрямку цифровізації дозволять якісно та швидко надавати адміністративні послуги, підвищать рівень економічного та людського потенціалів області, дадуть змогу ухвалювати ефективні та результативні рішення при управлінні регіоном, що призведе до підвищення якості життя її мешканців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лопушинський І. П. «Цифровізація» як основа державного управління на шляху трансформації та реформування українського суспільства. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018, №2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2018_2_20
2. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
3. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/>
4. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 року № 74/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. Ст.181.

Шелегон Е. В., Демченко В. М.

**УРАХУВАННЯ ДАНИХ ПЕРЕПISУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ
В РЕГІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ**

Перепис населення традиційно є єдиним комплексним джерелом інформації про різноманітні виміри соціального стану громадян держави, що має найвищий рівень верифікації (вірогідності), а тому стоїть над іншими соціологічними заходами на кшталт опитувань, анкетувань тощо, де є можливим політичний вплив або й пряме замовлення «польовим» дослідниками-збирачам. При цьому дані збираються в кількох площинах, серед яких найбільш резонансними є національна та мовна, проте навіть інформація про щільність населення чи баланс між міським і сільським населенням має важливе значення для виявлення пріоритетів місцевої / регіональної політики, що мають базуватися на комплексному аналізі, зокрема порівняльному щодо показників різних областей України.

Проаналізуємо кілька таких площин останнього перепису (2001 р. – *авт.*) [1], що можуть мати вплив на формування місцевої стратегічної політики.

1. Щільність населення

Загалом в Україні дорівнює 80 осіб/км². При тому наш регіон разом із північно-західним виявляє найменший показник – у середньому менше 60 осіб/км². Натомість найвищий показник виявляють східні індустріальні області – понад 90 осіб/км² (у Донецькій області – 183 особи/км²). Це доводить історичний аграрний пріоритет півдня України, зокрема Херсонщини, що мала в часи офіційного масового заселення (кінець XVIII – початок XIX століття) найвищі доробки в сільському господарстві Російської імперії.

2. Співвідношення міського й сільського населення

Цей показник, що в XIX столітті становив орієнтовно 1/3, був принципово трансформований у 50-60-ті роки XX століття на 3/1, що призвело до відчутних соціально-психологічних деформацій в Україні в площині національної ідентичності, коли аграрний статус (і загальний, і індивідуальний)

повною мірою втратив свою престижність, а міський статус навпаки – став бажаним для колишніх селян. Отже, на 2001 рік загалом в Україні це протистояння становило 33% – 67%. Проте, якщо в Дніпропетровській області, наприклад, це 17% – 83%, то на Херсонщині – 40 % – 60 %, що виявляє позитивну динаміку, причому, скажімо у Волинській області та Хмельницькій це співвідношення складає майже рівні частки. Тобто, знов-таки, якою б не була політика радянської та пострадянської минувшини, за якою село на очах зникало, кількісні реалії вказують, що аграрне господарство залишається одним із найбільш пріоритетних в Україні.

3. Національний склад

Хоча деякі політичні сили весь час, починаючи ще з XIX століття, акцентують на багатонаціональному характері населення України (так, за переписом 2001 року фіксуються представники «понад 130 національностей і народностей»), однак українці завжди склали домінуючу частку – тут, зокрема, 78%. Єдина інша кількісна нація в Україні – звісно, росіяни (17%), інші ж складають мізерні частини, що не перевищують 250 тис. осіб (за ієрархічним зменшенням – білоруси (0,6%), молдавани (0,5%), кримські татари (0,5%), болгары (0,4%), угорці (0,3%) та інші етноси.

У розрізі областей стають зрозумілими політичні пріоритети, але якщо в Криму співвідношення українців і росіян складає 24% – 58% (кримські татари – 12%), і тому стає зрозумілою підтримка ними сьогоденного агресора, то в Закарпатській, де «проблемних» угорців 12%, а українців – 80,5% доміюча мовно-національної політики є зрозумілою. Дані ж від Донеччини свідчать не про етнічні пріоритети, а, певно, власне місцеві історичні (спільна праця в шахті), адже українців тут усе одно більше – 57% – 38%. Є й більш конкретні показники переваги доміючого етносу над росіянами – наприклад, у Волинській це 97% – 2,4%, в Івано-Франківській – 97,5% – 1,8%, у Київській – 92,5% – 6,0%, Чернігівській – 93,5% – 5%. Визначальний показник – столичне місто, де українців 82%, а росіян – 13%. Нарешті, у Херсонській області

фіксується співвідношення 82% – 14%, що не дає жодних аргументів проросійським політичним силам щодо якихось особливих привілеїв представниками російського етносу.

4. Мовний склад населення

За будь-якого рівня умовності цього показника, усе одно кількісна перевага визнання рідною саме української мови (67,5% населення України проти 29,6% щодо російської) свідчить нехай не про відчутне фактичне домінування, але, по-перше, про визнання першості за державною мовою, а по-друге – про гарантовану паритетну двомовність цих осіб (білінгви). Натомість 29,6%, які визнали такою російську, переважно є монолінгвами, тобто носіями лише однієї мови, що свідчить і про психологічний, і про освітній рівень цих осіб. У цій площині найбільшим негативом є те, що майже 15% етнічних українців рідною мовою вважають російську. Хоча визначено, що це жителі міста. І навпаки – росіяни, які проживають у селі, складають ті 4%, які визнають українську мову рідною.

5. Освітній рівень

Перепис 2001 року засвідчив відчутну динаміку до збільшення частки осіб із вищою освітою – за 20 років таких осіб стало більше як у містах (на 30,7%), так і в селах (на 68,8%). Останній показник свідчить про те, що чимала частка таких освічених осіб із села не від'їжджає, а й навпаки – приїжджає.

Отже, у місцевій / регіональній політиці слід ураховувати вищенаведені чинники, аргументовані офіційним переписом населення. Такими є збільшення сільського населення, аграрні пріоритети, домінування українців та їхньої національної мови в регіоні, а також високий рівень освіти в сільській місцевості, що може стати в нагоді під час розроблення як державних заходів національної політики, так і заходів органів місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Всеукраїнський перепис населення. Державний комітет статистики України. URL.: <https://2001.ukrcensus.gov.ua>

**ТЕРИТОРІАЛЬНА ОБОРОНА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ**

Питання щодо потреби створення сил територіальної оборони України на державному рівні почало активно порушуватися після російської агресії 2014 року, коли українці об'єднувалися в добровольчі структури, відомі як «добровольчі батальйони», що згодом підпорядковувалися Збройним Силам України (ЗСУ) або входили до складу Національної гвардії.

Із часом стало зрозуміло, що Україні вкрай потрібно створювати потужну мережу територіальної оборони, оскільки агресор не полишає погроз повномасштабного вторгнення. Актуальність цього питання особливо загострилася впродовж 2020-2021 рр., коли Росія сконцентрувала на кордонах з Україною, зокрема і на тимчасово окупованих територія Донбасу і Криму, рекордну кількість військ [2].

Слід зазначити, що створення сил територіальної оборони в кожному регіоні країни є важливою складовою національної безпеки. Окрім того, Закон України «Про основи національного спротиву» також відводить важливу роль у забезпеченні національної безпеки національному спротиву та руху опору, який можна порівняти з партизанським рухом, однією з функцій якого є боротьба проти диверсантів, оскільки тероборонівці мають добре знати регіон, район, місцевість, де вони діють [3].

Як відомо, цікавим є досвід організації системи територіальної оборони у Швейцарії, де кожен чоловік зобов'язаний мати вдома зброю й регулярно проходити навчання (і це в країні, що ніколи фактично не воювала). Також давніми є традиції тероборони в Литві. Тому українцям також доцільно повертатися до своєї давньої національної традиції, коли кожен козак мав зброю і був готовий кинути плуга та йти захищати рідну землю [4].

Отже, Закон України «Про основи національного спротиву» передбачає такі елементи національного спротиву:

– війська територіальної оборони. Фактично це легка піхота, що може допомагати основним силам ЗСУ охороняти важливі об'єкти або кордон, чергувати на блокпостах або ж протидіяти диверсантам чи іншим незаконним групам на своїй території. Інша функція тероборони – допомога в надзвичайних ситуаціях. Законом передбачається, що структура територіальної оборони формується із бригад територіальної оборони, що створюються в областях, а також із добровольчих бригад, які діятимуть у територіальних громадах і входитимуть до системи єдиного військового управління та підготовки. Ці бригади проходитимуть збори й отримуватимуть завдання у своїй територіальній громаді з охорони об'єктів територіальної оборони, що належать громаді;

– рух опору, завданням якого є створення осередків протидії та перешкоджання діям військ агресора. Окрім того, рух опору може долучатися до спеціальних операцій, зокрема розвідувальних чи інформаційно-психологічних;

– підготовка громадян до національного спротиву, що передбачає створення відповідної системи підготовки, військово-патріотичне виховання, а також підготовку населення до умов життєдіяльності в районах ведення (воєнних) бойових дій [1].

Слід зазначити, що Закон України «Про основи національного спротиву» має й певні недоліки. Так, у частині підготовки громадян до національного спротиву не надається належної уваги волонтерським і громадським організаціям, хоча саме вони наразі відіграють ключову роль під час регулярних тренувань добровольців територіальної оборони. Тобто потрібно законодавчо впровадити процес залучення волонтерських і громадських організацій.

Крім того, у підготовці громадян до національного спротиву недостатньо уваги надає ролі органів місцевої влади, і саме тому потрібно більш активно залучати органи місцевого самоврядування до процесів створення й дальшого розвитку структури територіальної оборони, оскільки попри те, що територіальна оборона структурно є елементом Збройних Сил України і передбачає підпорядкування й відповідну вертикаль управління у складі ЗСУ, вважаємо, що тероборона має також спиратися на органи місцевого самоврядування, які і мають формувати такі підрозділи. Тобто від Міністерства оборони України підрозділи територіальної оборони мають отримувати завдання, озброєння, амуніцію й техніку, усе інше покладається на місцеві ради, що створюють, організують, фінансують загони територіальної оборони.

Отже, війська територіальної оборони, рух опору, підготовка громадян до національного спротиву є важливими елементами концепту всеохопної оборони країни та забезпечення потрібного рівня національної безпеки України на регіональному та місцевому рівнях у сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про основи національного спротиву». URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>.
2. Радчук О. «Щеплення» від добробатів: що змінить новий закон про тероборону. URL.: <https://www.slovoidilo.ua/2021/06/30/kolonka/aleksandr-radchuk/bezpeka/shheplennya-dobrobativ-zminyt-novuj-zakon-pro-teroboronu>.
3. Тероборона: Рада почала створювати рух опору на випадок вторгнення. URL.: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-57651178>.
4. Чепурний В. Тероборона – давня українська традиція. URL.: <http://www.golos.com.ua/article/351286>.

Токар М. Ю.

ПУБЛІЧНА ВЛАДА І СУСПІЛЬСТВО: ОПТИМІЗАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Сучасний стан життя України як держави, що постійно анонсує безповоротний демократичний шлях розвитку, змушує до ефективнішого співробітництва між головними відповідальними суб'єктами публічно-

управлінського процесу, а саме – органами публічної влади й інституціями громадянського суспільства, серед яких не останню роль повинні відігравати неурядові громадські організації. Однак, попри розуміння важливості розвитку громадянського суспільства в сучасній Україні, активність і цілеспрямованість громадських організацій досить часто обмежується як нормативно-правовою невизначеністю параметрів їх діяльності, так і неналежним сприйняттям громадських ініціатив регіональною владою та місцевими громадами, скепсисом щодо ефективності «третього сектора», встановленням цільових «донорських» меж у грантовій діяльності [1].

Відповідно до цього, варто розширити прагматичну суть міжсуб'єктних комунікацій та їхнього впливу на соціальну інфраструктуру. Характер публічних взаємовідносин органів публічної влади та інституцій громадянського суспільства повинен бути побудований крім іншого і на трьох невід'ємних один від одного принципах – демократичності публічного управління, соціальній взаємодії й правовій певності. Ці принципи повинні враховувати цінність управлінських інновацій як інструментарію державної політики сприяння розвитку громадських організацій, яких розглянуто соціальними провайдерами у суспільстві. Вважаємо, що тільки завдяки спільному усвідомленню зацікавленими сторонами цих принципів вдається встановити чіткі межі інтересів публічної влади та інституцій громадянського суспільства, розмежувати їх повноваження, здійснити прагматичну оцінку можливостей і реальний моніторинг проблем, прогнозування й планування дій у конкретно визначеному соціальному просторі.

Громадські організації, які заявляють про готовність до такої публічної співпраці й виступають з ініціативами надання соціальних послуг, повинні стимулюватися державною програмою підтримки інституцій громадянського суспільства й отримати «карт-бланш» на виконання певного соціального замовлення. Використання публічно-управлінських інновацій у цьому контексті є сучасною технологією розвитку суспільно-державних відносин і мають

хороші перспективи для виконання допоміжних соціально орієнтованих функцій, особливо в регіонах із вразливою соціальною інфраструктурою [2].

Логіка сказаного впливає з того, що держава й надалі залишається в Україні гарантом реалізації принципу соціальної справедливості, соціальним інститутом, який на основі виваженої та ефективної політики регулює та супроводжує процес забезпечення гідного існування всіх громадян. Однак, слід розуміти чіткі межі впливу на виконавців соціальних замовлень, оскільки перенавантаження державного контролю за громадськими організаціями порушує засадничі принципи громадянського суспільства. Тому потенціал взаємин органів державної влади, органів місцевого самоврядування й громадських організацій криється в інтеграції їхнього досвіду, ініціативності й реальних можливостей та перезавантаженні норм публічної взаємодії між ними.

Застосування різноманітних механізмів публічно-управлінських інновацій мають значні перспективи у зламі усталених традицій, які на сучасному етапі розвитку людської цивілізації, глобалізаційних трансформацій, публічно-суспільних запитів і державотворчих викликів є застарілими та потребують значних змін, усвідомлених кроків та стратегічних планів. І сьогодні публічна взаємодія держави, територіальних громад і неурядових організацій є однією із актуальних та прагматично вмотивованих питань, що й показує їх пріоритетна суспільно-корисна активність у змісті публічно-управлінських відносин. Зокрема, взаємодія може здійснюватися завдяки використанню популярних сервісних механізмів, таких як: просвіта і громадянське виховання, управлінська й технологічна інноваційність, медіаграмотність, креативні індустрії, соціально-сервісна підтримка, інших аспектів суспільно-корисної праці.

Отже, розбудова демократичних відносин між державою і громадянським суспільством неможлива без узгодженої співпраці всіх інституцій, які обслуговують публічні інтереси громадян. А взаємовплив органів державної влади, органів місцевого самоврядування і громадських організацій із

використанням оптимально обраних інструментів публічно-управлінських інновацій є прагматично життєво важливим для сучасного розвитку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства: методичні рекомендації. – Київ, 2013. – Режим доступу до: http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/state_policy_CSO2013.pdf.
2. Токар М. Ю. Потенціал взаємовпливу держави, місцевого самоврядування і громадських організацій в Україні: інтеграція досвіду, ініціатив, можливостей / Маріан Юрійович Токар // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. – Вип. 4 (57) : у 2 ч. – Ч. 1 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. – Режим доступу до: <http://edu.lvivacademy.com/article/view/164592>.

РЕКОМЕНДАЦІЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Обговоривши наявний стан у сфері державної політики щодо місцевого самоврядування, функціонування органів місцевого самоврядування, а також сучасні механізми реформування представницьких органів влади, учасники конференції дійшли таких висновків:

1. Щодо формування управлінських якостей менеджера в місцевому самоврядуванні:

– рекомендувати регіональним центрам підвищення кваліфікації включати до програм теми, пов'язані з інтеграцією гендерного підходу в роботу органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також використанням різних методів та управлінських інструментів, регламентованих національною нормативно-правовою базою у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

– рекомендувати закладам вищої освіти для здобувачів освіти з напрямку «Публічне управління та адміністрування» включати програми за вибором, пов'язані з інтеграцією гендерного підходу в роботу органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також використанням різних методів та управлінських інструментів, регламентованих національною нормативно-правовою базою у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

2. Щодо шляхів оптимізації діяльності органів влади на регіональному рівні:

– створити комплексні документи, що регулюватимуть взаємодію регіональних органів влади з громадськістю, з урахуванням місцевих економічних, соціальних, політичних, культурних і релігійних особливостей;

– організувати воркшопи з містами-партнерами з Європейського Союзу щодо ефективних способів взаємодії влади з громадськістю в умовах поширення пандемії коронавірусу.

3. Щодо підготовки, перепідготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації посадових осіб органів місцевого самоврядування і депутатів місцевих рад рекомендовано:

– постійну самоосвіту публічного службовця впродовж усієї служби в органах публічного управління, що потрібно здійснювати за допомогою нових

інформаційно-комунікативних технологій (e-learning, m-learning, u-learning) та SMART-технологій, використання яких дозволить публічному службовцю забезпечити опанування нових знань і навичок, невідривність від виконання основних функцій та неперервність освіти;

– через постійну зміну законодавчих норм щодо публічних закупівель посадові та службові особи замовників, які визначені уповноваженими здійснювати закупівельну діяльність, мають брати участь у короткострокових програмах навчання, підвищувати свій професійний рівень через проходження обов'язкового навчання;

– заміна працівників штату, на яких покладено додатково обов'язки УО, на фахівців з публічних закупівель із кадрів ОМС, які будуть займатися лише закупівельною діяльністю і здійснюватимуть це якісно та кваліфіковано.

4. Важливим напрямком у формуванні та реалізації державної енергетичної політики України за напрямком «енергоефективність та енергозбереження» на регіональному й місцевому рівнях має стати розроблення та впровадження відповідних «пілотних проєктів» для кожного міста і кожного населеного пункту щодо забезпечення повного переходу на використання альтернативних (відновлюваних) джерел енергії. Саме тому на регіональному та місцевому рівнях доцільно активно запроваджувати системи енергетичного менеджменту в бюджетних установах, органах державної влади та органах місцевого самоврядування.

5. У підготовці громадян до національного спротиву потрібно законодавчо впровадити процес залучення волонтерських і громадських організацій. Тут недостатньо виваженим є підхід щодо ролі органів місцевої влади, і тому потрібно більш активно залучати органи самоврядування й місцеву владу до процесів створення та дальшого розвитку структури територіальної оборони.

6. Рекомендовано органам місцевого самоврядування при зверненні за створенням об'єктів інтелектуальної власності, зокрема у вигляді інформаційних систем, укладати договір відчуження виняткового права, спрямований на легалізацію результату інтелектуальної діяльності та його правову охорону та забезпечувати результативний бухгалтерський облік інтелектуальної власності, зокрема інформаційних систем.

7. Забезпечувати результативне впровадження реформи децентралізації влади та правової реформи, що визначають важливість підвищення соціально-економічного розвитку України в межах дієвого правового поля. У цьому контексті пропонується створення та повсюдне функціонування на вітчизняних теренах центрів із надання правової допомоги у сфері захисту прав інтелектуальної власності при органах влади регіонального рівня. Це можливо зреалізувати за прикладом Львівської облдержадміністрації.

8. Забезпечувати результативне функціонування системи захисту прав інтелектуальної власності можливо за рахунок уточнення місця й ролі органів влади на регіональному рівні в цій системі. Наразі вони не включені до неї, але є найбільш наближеними до населення під час агрегування та задоволення його інтересів, а також захисту людей.

9. Щодо шляхів оптимізації діяльності органів влади на регіональному рівні:

- активізувати взаємодію органів публічної влади й інституцій громадянського суспільства у змісті перспектив сталого розвитку територіальних громад й ухвалення рішень місцевого значення;

- рекомендувати органам регіональної публічної влади включати до планів співпрацю з громадськими організаціями для здійснення інформаційно-просвітницької роботи з питань упровадження публічно-управлінських інновацій, зокрема у сфері цифрового розвитку й розширення можливостей використання публічних сервісів та послуг, цифровізації для громадян регіонів, особливо в місцях із вразливою соціальною інфраструктурою;

- посилити взаємодію органів публічної влади із громадськими організаціями щодо громадського контролю та проведення моніторингу проблемних питань, що стосуються недоброчесності надання суб'єктами публічних сервісів і послуг.

10. Ціннісні аспекти має бути визнано передумовою професійної діяльності фахівця сфери місцевого самоврядування. У цьому розумінні від діяльності залучених до неї фахівців безпосередньо залежить не лише ефективність і результативність органів місцевого самоврядування та рівень довіри до них з боку громадян, а й підвищення рівня якісних показників

добробуту жителів територіальних громад. З цією метою запропоновано формувати у фахівців сфери місцевого самоврядування такі вміння:

- чітко визначати публічну цінність власної професійної діяльності з погляду суспільної значущості та бажаних результатів з урахуванням їх обговорення з усіма зацікавленими сторонами;

- мобілізувати адекватну підтримку на користь можливих суспільно значущих результатів та реалізації з цією метою публічної цінності;

- актуалізувати знання, здібності й навички, потрібні для конструювання та реалізації в професійній діяльності в органах місцевого самоврядування, зокрема, напрацьованих ними та суспільно сприйнятих публічних цінностей.

ПЕРЕЛІК АВТОРІВ

Албов Нік Євгенович – здобувач третього (освітньо-наукового) ступеня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Інституту державного управління Чорноморського національного університету імені Петра Могили (м. Миколаїв).

Артем'єв Олександр Сергійович – здобувач третього (освітньо-наукового) ступеня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Бардачов Юрій Миколайович – ректор Херсонського національного технічного університету, доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України.

Бигар Єлизавета Анатоліївна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Бондарева Ліна Володимирівна – заступник медичного директора з якості медичного обслуговування КНП «Херсонська міська клінічна лікарня ім. Є.Є. Карабелеша», кандидат наук з державного управління, доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету (за сумісництвом).

Будзин Віра Романівна – завідувач кафедри спортивної медицини та здоров'я людини Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, кандидат наук фізичної культури і спорту, доцент.

Василишин Назар Олегович – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького.

Водка Олег Олексійович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Гарбар Маргарита Федорівна – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Херсонського національного технічного університету.

Гінзбург Артем Володимирович – помічник-консультант народного депутата України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Голова Анастасія В'ячеславівна – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Грицак Любомир Богданович – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Губа Марина Ігорівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат економічних наук, доцент.

Гучко Марія Михайлівна – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України.

Данілова Лариса Володимирівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету кандидат педагогічних наук.

Демиденко Анна Олегівна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Демченко Володимир Миколайович – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат філологічних наук, доцент.

Дурман Микола Олександрович – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, професор.

Дурман Олена Леонідівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління, доцент.

Євченко Олександр Вікторович – доцент кафедри міжнародних відносин та політичного менеджменту Державного університету «Житомирська політехніка», кандидат філологічних наук.

Карлюка Дмитро Олександрович – доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки Херсонського національного технічного університету, кандидат економічних наук, доцент.

Кир'ян Олександр Володимирович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Політологія» Полтавського державного аграрного університету.

Ковальська Наталія Михайлівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат педагогічних наук, доцент.

Ковнір Олена Іванівна – викладач англійської мови Херсонського морехідного коледжу рибної промисловості, кандидат педагогічних наук, доцент.

Крєтова Наталія Станіславівна – провідний фахівець кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, магістр публічного управління.

Лінецька Яна Михайлівна – здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Логачов Дмитро Олександрович – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету

Лопушинський Іван Петрович – завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України, почесний громадянин Херсонської міської територіальної громади.

Лугова Галина Леонідівна – секретар Херсонської міської ради VIII скликання, член ради роботодавців спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Малиновський Валентин Ярославович – професор кафедри соціогуманітарних технологій Луцького національного технічного університету, доктор політичних наук, професор.

Мальцев Устин Валерійович – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Мамонова Валентина Василівна – професор кафедри менеджменту і публічного адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова, доктор наук з державного управління, професор.

Микитюк Денис Миколайович – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету, депутат Херсонської обласної ради.

Михайлов Денис Сергійович – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Запорізького національного університету.

Молодцов Олександр Володимирович – професор кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, доктор наук з державного управління, доцент.

Науменко Едуард Анатолійович – заступник голови Херсонської обласної державної адміністрації, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Некряч Анастасія Іванівна – професор кафедри гуманітарних та соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету, доктор політичних наук, професор, академік Української академії політичних наук.

Ольшанський Олександр Вікторович – професор кафедри економіки і підприємництва Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, доктор наук з державного управління, доцент.

Павлова Катерина Ростиславівна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та

адміністрування» Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Парубчак Галина Богданівна – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Інституту державного управління Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Пашко Людмила Андріївна – професор кафедри політології та публічного управління Волинського національного університету імені Лесі Українки, доктор наук з державного управління, професор.

Плющ Руслан Миколайович – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, доцент.

Половцев Олег Валентинович – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, професор.

Полосьмак Катерина Олександрівна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Помаза-Пономаренко Аліна Леонідівна – начальник наукового відділу проблем державної безпеки навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України, доктор наук з державного управління, старший дослідник.

Проніна Оксана Володимирівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління, доцент.

Рибчич Іван Євстахійович – доцент кафедри спортивної медицини та здоров'я людини Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, кандидат наук з державного управління.

Романовський Олександр Олексійович – доцент кафедри загальноосвітніх гуманітарних та природничих дисциплін Херсонського національного технічного університету, кандидат філософських наук, доцент.

Самойленко Олександр Степанович – голова Херсонської обласної ради, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності

281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Семенченко Максим Федорович – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 052 «Політологія» ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Семенченко Федір Григорович – в. о. завідувача кафедри загальноосвітніх гуманітарних та природничих дисциплін Херсонського національного технічного університету, доктор політичних наук, професор.

Семибратня Валерія Віталіївна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Херсонського національного технічного університету.

Сердюкова Олена Євгенівна – доцент кафедри публічного управління, менеджменту та маркетингу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, начальник Фонду комунального майна Сєверодонецької міської військово-цивільної адміністрації Сєверодонецького району Луганської області.

Сисоєнко Ірина Анатоліївна – доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування Херсонського національного технічного університету, кандидат економічних наук, доцент.

Сідельникова Лариса Петрівна – в. о. завідувача кафедри фінансів, обліку та оподаткування Херсонського національного технічного університету, доктор економічних наук, професор.

Сікорський Макарій Миколайович – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Соловей Дмитро Анатолійович – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького.

Солопихіна Дарина Андріївна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова.

Стельмашенко Юрій Олександрович – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Стельмашук Антоніна Володимирівна – здобувачка другого (магістерського) рівня спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Волинського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк).

Сусоров Віктор Дмитрович – професор кафедри загальноосвітніх гуманітарних та природничих дисциплін Херсонського національного технічного університету, доктор історичних наук, професор.

Філіппова Вікторія Дмитрівна – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, професор.

Токар Маріан Юрійович – професор кафедри політології і державного управління Ужгородського національного університету, доктор наук з державного управління, доцент.

Тоцька Наталія Леонідівна – доцент кафедри загальноосвітніх гуманітарних та природничих дисциплін Херсонського національного технічного університету, кандидат педагогічних наук, доцент.

Тресков Андрій Вікторович – докторант навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України (м. Харків).

Трусова Вікторія Вікторівна – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Національного університету цивільного захисту України (м. Харків).

Хмельницька Марія Володимирівна – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Чушак Анна Володимирівна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Шелегон Елеонора Вікторівна – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Штеба Роман Юрійович – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України (м. Харків).

Наукове видання

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник матеріалів 12-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції

Відповідальний редактор:

Лопушинський І. П., завідувач кафедри
державного управління і місцевого самоврядування
Херсонського національного технічного університету,
доктор наук з державного управління, професор,
заслужений працівник освіти України

Редагування та комп'ютерна верстка:

Демченко В. М., доцент кафедри державного управління і місцевого
самоврядування Херсонського національного технічного університету,
кандидат філологічних наук, доцент;

Дурман О.Л., доцент кафедри державного управління
і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного
університету, кандидат наук з державного управління, доцент

Здано до набору 07.12.2021. Підписано до друку 21.12.2021.

Формат А5. Папір для КМА. Гарнітура Таймс.

Ум. друк. арк. ____ . Тираж 100 прим. Вид. № ____.
